

Na Fa'arongo'a Le'a Ne'e Sa John Nia Keresia

Sa John na ngwae fafarongo sa Jesus nini'a keresia buka ne'e. Sa John saea ne'e si dilia ta ngwae oga ke lisia God, nia ke lia le'a ana abulalana sa Jesus. Sa John nia keresia buka ne'e fuana 'afilana ngwae ki fuana fito'onga ana sa Jesus Christ na Ngela God fasi 'iri kike to'o ana na mauri'a mamana ne'e noa'a kasi sui.

Saena buka ne'e, sa Jesus saea nia talana 'ani, "Nau'a Nini'a." Sata'i ru ne'e, satana God nini'a. God fa'ata'inia sata ne'e fuana sa Moses, kaida'i sa Moses nia lisia na mafula ba du'a ana busu 'ai, bore ma na busu 'ai ne'eri noa'a ta mafula 'iri du'afia. Ma kaida'i sa Jesus fata 'uri, "Nau'a Nini'a," nia fa'ata'inia ne'e nia God.

Bali buka 2:1—12:50, sa John ala'a sulia fiu fa'anada'a ne'e sa Jesus sasi'i ki. Ta'i ta'i fa'anada'a fa'ata'i fuakulu ru sulia sa Jesus nia na Ngela God. Na fa'anada'a ne'e ki fa'ata'ini'i sa Jesus na'a ne'e na Christ, na ngwae ba God nia filia fuana 'afilana na ngwae ki, ma nia'a na'a ne'e na Ngela God. Ma fa'anada'a ne'e ki fa'ata'ini'i sa Jesus kwate ma mauri'a firi.

Na ru talinga'i ki saena na buka ne'e:

'I na'ona ne'e sa Jesus tala'ae ana rao'a nia & 1:1-51

Sa Jesus sasi na rao'a nia & 2:1—12:50

Wiki 'isi 'isi sa Jesus tua 'i Jerusalem & 13:1—17:26

Sa Jesus mae ma ka mauri la'u & 18:1—21:25

Na Christ nia alua na'a ngwae

¹ Ita 'lua na'a mali 'i na'ona mala ne'e God nia saunga'inia na magalia, na ru ne'e kira saea 'ani na Ala'anga nia tua na'a, ma nia ka tua na'a mali fa'inia God. Ma na Ala'anga ne'eri, nia'a ne'e God. ² Ana etangilana, na Ala'anga ne'e nia tua na'a mali fa'inia God.

³ Ma God ka saunga'inia na ru ki ta'ifau 'ani nia'a. 'Iu, na ru ki ta'ifau ne'e God nia saunga'ini'i, nia saunga'ini'i 'ani na Ala'anga.

⁴ Ma na mauri'a mamana ka 'ita mali fa'asia na Ala'anga ne'e. Ma na mauri'a mamana ne'eri ne'e na madakola'a mamana ne'e fa'amadakola ru mamana ki sulia God fuana ngwae ki. ⁵ Ma na madakola'a ne'eri ka rara 'i saena na ma'erodo, ma na ma'erodo ka noa'a kasi fa'amaea.

⁶ God ka kwatea mali ta'i ngwae ne'e satana sa John ngwae ni Siuabu, ⁷ ka leka mali fuana na fa'arongolana na ngwae ki 'ani na madakola'a ne'e. Nia ka leka mali ka fa'arongo kira 'ani, fasi 'iri na ngwae ki ta'ifau kira ka rongoa ma kika fa'amamana. ⁸ Ma sa John 'ana talana noa'a la'u na madakola'a, nia leka lala mali fasi 'iri ka fa'arongo 'ani na madakola'a ne'eri. ⁹ Sui, na madakola'a mamana ne'eri fi'i leka mali 'i saena magalia, ma ka rara'afia na ngwae ki ta'ifau.

¹⁰ Ma Ala'anga ne'e nia tua na'a 'i saena magalia. God ka saunga'inia na'a magalia ne'e 'ani nia'a, bore ma na ngwae ki noa'a kira kasi lia sai go'o ana. ¹¹ Nia ka dao mali saena fanoa nia, bore ma na ngwae nia ki noa'a kasi kwaloa go'o. ¹² Ma ti ngwae kira ka kwaloa, ma kira ka fa'amamana ana nia'a, ma nia ka kwatea na'a

mamana'anga fuada 'iri ka fa'ita'inida 'ani na ngela God ki. ¹³ Kira futa faolu di'ia ngela God ki! Futa'a faolu ne'e fuli ma'i ana God. Noa'a nia 'iri fuli sulia lia'i ngwae ana magalia, nama ka futa ana ngwae saena magalia.

¹⁴ Na Ala'anga ne'e ka alu na'a ngwae, ma ka tua na'a fa'i kia. Kami lisia na'a na 'inoto'anga nia ne'e nia to'o ana, osi'ana nia ne'e ngela muta'i God na Ma'a. Na le'anga'a ma na mamana'anga God ki ta'ifau koso ma'i 'uakulu ana nia'a.

¹⁵ Sa John ngwae ni Siuabu ka fa'arongo sulia nia'a, kaida'i ba nia ako ka fata 'uri, “Nia na'a na ngwae ba nau ku fata sulia ana kaida'i ba nau ku fata 'uri, ‘Na ngwae ne'e nia leka ma'i 'i buriku, nia talinga'i ka tasa liufi nau, osi'ana nia tua 'lua na'a ma'i 'i na'ona mala ne'e nau ku futa.’”

¹⁶ Ma sulia na kwai'ofe'anga doe nia, Christ ka kwatea na'a ru le'a ki ta'ifau fuaka sulia asoa ki. ¹⁷ God ka kwatea logo na taki nia ki fuaka ana sa Moses. Bore ma nia kwatea ma'i na kwai'ofe'anga nia ma na mamana'anga sulia nia'a 'ani sa Jesus Christ. ¹⁸ Ma noa'a ta ngwae kasi lisia God. Talito'ona go'lo na Ngela God, ne'e nia bolo fa'inia God na Ma'a, ma ka tua fa'inia, nia'a ne'e ka fa'ata'inia God fuaka.

*Sa John Siuabu saea fuana ngwae ki ke sasi aka'u masia na Christ
(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; Luke 3:1-18)*

¹⁹ Na ngwae fa'ina'ona'lo ki ana ngwae Jiu ki 'i Jerusalem, kira ka kwatea na'a fata abu ki, ma na ngwae kwai'afi ana fata abu ki, fasi 'iri

kira ka saefiloo sa John 'uri, “'Uri ma 'ae'lo sa tai nini'a?”

²⁰ Ma sa John ka olisi madako ada ka 'uri, “Nau'a noa'a la'u na Christ, na ngwae ba God filia fuana lafulana na ngwae ki.”

²¹ Ma kira ka saefiloo la'u kika 'uri, “Aia, 'irai ma 'ae'lo sa tai mo nini'a kwa? 'Ae'lo sa Elaeja?”

Ma nia ka olisida la'u ka 'uri, “Noa'a.”

Ma kira saefiloo la'u kira ka 'uri, “'Uri ma 'ae'lo ne'e na profet ne'e kami masia?”

Ma sa John ka olisida ka 'uri, “Noa'a.”

²² Ma kira ka saefilo 'isi la'u ana, kira ka 'uri, “Aia, 'una'eri ma 'ae'lo sa tai lala nini'a? 'Oke saea ma'i ta ru fuaimili, fasi 'iri kami ka fa'arongoa 'ani na ngwae ne'e kira asungali kaimili ma'i. Ta tae ne'e 'oko saea ma'i suli'o talamu?”

²³ Ma sa John ka olisida 'ani ala'anga ba sa profet Aesea nia keresia ka 'uri, “Nau'a na ngwae ba ri 'i saena na aba'i kula kwasi ka 'uri, ‘Na Aofia ke dao na'a ma'i! Muke fa'asaga na tala fuana.’”[☆]

²⁴ Ma na ngwae ne'e leka ma'i fa'asia na Farasi ki, kira saefiloo la'u kira ka 'uri, ²⁵ “Ma fa'uta ne'e 'oko siuabua na ngwae ki, si di'ia ne'e 'ae'lo noa'a la'u na Christ, nama sa Elaeja, ma nama na profet baera?”

²⁶ Ma sa John ka olisida ka 'uri, “Nau ku siuabu go'lo 'aku 'ani na kafo. Bore ma ta'i ngwae ne'e kamu kina, nia uu go'lo 'ana 'i safitamu'a. ²⁷ Ma nia'a ne'e na ngwae ne'e ka leka ma'i 'i buriku, bore ma noa'a nau kusi totolia ne'e nai orooro, ma ku logea na ta'e butu nia ki.”

[☆] **1:23** Aesea 40:3

²⁸ Ma ru ne'e ki ta'ifau ka fuli 'i Betani, na fanoa 'i bali 'uana tata'elana sina ana kafo 'i Jodan, kula ba sa John nia siuabua ngwae ki ana.

Kala sipsip ni kwaisu'usi'anga God

²⁹ Ana fa'i asoa 'i buri, sa John ka lisia sa Jesus ka leka ma'i siana, ma ka saea fuana ngwae ki, “Muke lisia, nia'a ne'e na ngwae ne'e nia di'ia na kala sipsip God ne'e ke lafua na'a abula ta'anga'a na ngwae ki 'i saena na magalia.

³⁰ Nia'a na'a ne'e ngwae ba nau ku fata sulia ana kaida'i ba nau ku fata 'uri, ‘Ta'i ngwae ke ba'a leka ma'i 'i buriku. Nia ka talinga'i ka tasa liufi nau, osi'ana nia tua 'ua na'a ma'i 'i na'ona mala ne'e nau ku futa.’ ³¹ 'I na'o ma'i, noa'a nau kusi lia sai 'ua ana ta ngwae fa'uta ne'e nia'a, 'una'eri bore 'ana nau ku leka ma'i, ma nau ku siuabu 'ani na kafo fasi 'iri na ngwae 'i Israel ki kira ka saiana.”

³² Ma sa John ka fata la'u 'uri, “Nau ku lisia na Ano'i ru Abu ka koso ma'i fa'asia 'i langi di'ia ta fa'i bola, ma ka to'o 'i fafona. ³³ Noa'a nau kusi lia sai 'ua ana. Bore ma God ba kwate nau ma'i fasi 'iri nau ku siuabu 'ani na kafo, nia ka fata 'uri fuaku, ‘Oke ba'a lisia na Ano'i ru Abu ke koso ma'i, ma ke to'o 'i fafona ta'i ngwae. Nia'a na'a ne'e na ngwae ne'e ke ba'a siuabu 'ani na Ano'i ru Abu.’ ” ³⁴ Ma sa John ka fata la'u 'uri, “Nau ku lisia na'a, ma nau ku saea fuamu'a, nia na'a ne'e Ngela God.”

Na fafarongo etaeta sa Jesus ki

³⁵ Ma ana ta'i fa'i asoa la'u 'i buri, sa John ka uu logo 'i ne'eri fa'inia ta ro ngwae ana fafarongo nia ki. ³⁶ Ana kaida'i sa Jesus ka liu

'ana, sa John ka lisia, nia ka fata 'uri, “Nia na'a na Kala Sipsip God.”

³⁷ Ma na ro ngwae fafarongo nia ki, kira rongoa ru ne'eri, ma kero'a ka leka na'a adaro'o sulia sa Jesus. ³⁸ Ma sa Jesus ka abula, ma ka lisidaro'o kera leka suli nia, ma nia ka saefilo kero'a ka 'uri, “Na tae nini'a koro'o lulu 'uana?”

Ma kera olisia kika 'uri, “Rabae kwa, 'oko tua 'i fa'i?” Na fadalana rabae ne'e, “ngwae fa'amanata.”

³⁹ Ma nia ka olisia kero'a ka 'uri, “Moro leka ma'i, 'iri moro ka lisia.” Ma kera ka leka fa'inia, ma kera ka lisia na kula ne'e nia tua ana. Ma kera ka tua fa'inia sulia fa'i asoa ne'eri. Ma agi asoa ne'eri ka bolo na'a fa'inia 4 kiloko'i sa'ulafi.

⁴⁰ Ma ta'i ngwae adaro'o ne'e sa Andrew, na ngwaefuta sa Simon Peter. ⁴¹ Ma sa Andrew fi'i leka ma ka dao to'ona sa Simon na ngwaefuta nia, ma ka fa'arongo nia ka 'uri, “Kero'o dao na'a to'ona na Mesaea.” Na fadalana ala'anga ne'eri ne'e na “Christ,” na ngwae ba God nia filia fuana 'afilana na ngwae ki. ⁴² 'Una'eri ma nia ka tala'ia sa Simon siana sa Jesus.

Ma sa Jesus ka bubu totonga'i fuana, ma ka fata 'uri, “'Ae'o sa Simon, na ngela sa John, nau ku fa'asata 'oe na'a 'ani sa Sifas.” Na sata ne'eri ne'e kira saea logo 'ani sa Peter, ma na fadalana ne'e, “Na Fau.”

Sa Jesus saea sa Filip ma sa Nataniel fuana leka'a fa'inia

⁴³ Sui ana ruana fa'i asoa, sa Jesus ka manata 'uana leka'a 'uana aba'i kula 'i Galili, ma nia

ka dao to'ona sa Filip, ma ka fata 'uri fuana, “'Oke leka ma'i fa'i nau.” ⁴⁴ Ma sa Filip nia'a ne'e ngwae fa'asia 'i Betsaeda, na ma'e fanoa sa Andrew ma sa Peter. ⁴⁵ Aia, sa Filip ka dao to'ona sa Nataniel, ma ka fa'arongo nia ka 'uri, “Kaimili dao na'a to'ona na ngwae ba sa Moses kerekere sulia saena taki ki, ma na profet ki logo ba kira kerekere sulia. Nia'a sa Jesus na ngela sa Josef fa'asia 'i Nasaret.”

⁴⁶ Ma sa Nataniel ka fata 'uri, “'Oko fia ta ru le'a ka leka ma'i fa'asia 'i Nasaret kwa?”

Ma sa Filip ka olisia ka fata 'uri fuana, “Leka ma'i ko tala lisia 'amu.”

⁴⁷ Kaida'i sa Jesus nia lisia sa Nataniel nia leka ma'i siana, nia ka fata sulia ka 'uri, “Na ngwae ne'e nia bolo liu na'a fuana kira ka saea nia'a 'ani ngwae Jiu mamana, osi'ana noa'a na'a ta soke'a ana nia'a!”

⁴⁸ Sa Nataniel ka olisia ka 'uri, “'Oko sai fa'uta aku kwa?”

Ma sa Jesus ka olisia ka fata 'uri fuana, “Nau ku lisi 'oe 'i 'aena 'ai figi 'i na'ona ne'e sa Filip nia sae 'oe.”

⁴⁹ Ma kaida'i sa Nataniel ka rongoa na ru ne'e, nia ka fata 'uri, “Fa'amanata 'ae, 'ae'o na'a ne'e Ngela God! 'Ae'o ne'e na ngwae tatalafa'a ngwae Jiu ki!”

⁵⁰ Sa Jesus ka 'uri fuana, “'Oko fi'i fa'amamana go'o ne'eri'a, du'ungana ba nau ku saea nau ku lisi 'oe 'i 'aena 'ai figi? Ma nau ku saea fuamu, 'oke ba'a lisia ru doe ki liufia mala ru ne'e.” ⁵¹ Sui sa Jesus ka fata la'u 'uri fuada, “Ru mamana nau ku saea fuamu'a, muke ba'a lisia 'i langi ke 'ifi, ma muke ba'a lisia logo na 'ainsel

God ki kike ra'e 'ala'a 'uana 'i langi, ma kike koso ma'i fafoku nau'a, na Ngela Ngwae.”

2

Na ara'inga 'i Kena

¹ Buri 'ana ro asoa ki sui, ta'i ara ara'inga ka fuli ana ta'i ma'e fanoa ne'e satana 'i Kena 'i saena aba'i kula 'i Galili. Ma te'a sa Jesus ka tua logo 'i ne'eri ana kaida'i ne'eri. ² Ma kira ka laefia logo ma'i sa Jesus fa'inia na fafarongo nia ki 'uana na ara ara'inga ne'eri. ³ Ma kaida'i ne'e ngwae ki kira kwa'u, ma na waen kira ka sui, te'a sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Noa'a kira kasi to'o na'a ana ta waen.”

⁴ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Te'a 'ae, noa'a 'oe kosi sae nau la'u fuana sasilana ta ru, osi'ana na kaida'i nau noa'a 'ua.”

⁵ Ma te'a sa Jesus ka fata 'uri fuana na ngwae rao ki, “Muke sasi sulia ta ru ne'e nia ke saea fuaumulu.”

⁶ Ma na ono kufikufi ru doe ki fuana ngali kafo'a ne'e kira saunga'inia 'ani fau ni'i teo 'i ne'eri, fuana na tau lima'anga fuana na ngwae ki sulia na falafala Jiu ki. Ta'i kufikufi ru nia bolo fa'inia ka ngalia 75 nama 115 lita kafo. ⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana na ngwae rao ki, “Kamu ka ongia na fa'i kufikufi ru ne'e ki 'ani na kafo.” Ma kira ka ongi'i leleka ka fungu. ⁸ Sui nia ka fata 'uri fuada, “Kamu ke ongia na kafo, ma kamu ka kwatea fuana na ngwae 'a'ana ana na fanga'a.”

Ma kira ka kwatea fuana, ⁹ ma nia ka kwa'u to'ona na kafo ne'eri, ne'e ka alu na'a na waen.

Ma noa'a nia kasi saiana na waen ne'e nia leka ma'i fa'asia 'i fa'i. Bore ma na ngwae rao ne'e kira ongia ma'i na kafo ne'eri go'o ne'e kira saiana ta'ifau. 'Una'eri na ngwae la'ana ne'e ka ri ma'i 'uana na ara'i faolu ne'eri, ¹⁰ ma ka fata 'uri fuana, "Na ngwae ki ta'ifau kira kwatea na waen le'a 'i na'o, ma 'i buri 'ana na ngwae ki kira kwa'u ka sui na'a, nia ka fi'i kwatea na'a waen ne'e dalakwai. Ma 'oko gonia na waen le'a liu leleka ka dao na'a ana kaida'i ne'e!"

¹¹ Nia na'a ne'e etana ru fa'anada'a ne'e sa Jesus nia sasi 'i Galili, 'i saena na fanoa 'i Kena. Ne'eri nia ka fa'ata'inia na'a na 'inoto'anga nia, ma na fafarongo nia ki kira ka fa'amamana ana.

¹² Ma 'i buri, sa Jesus fa'inia te'a nia, ma na ngwaefuta nia ki, ma na fafarongo nia ki, kira ka leka na'a 'uana na fanoa 'i Kapaneam. Ma kira ka tua 'i ne'eri sulia bara fa'i asoa.

Sa Jesus lalia na ngwae ki fa'asia saena na Luma Abu God

(Matthew 21:12-13; Mark 11:15-17; Luke 19:45-46)

¹³ Aia, ma karangia na'a na Fanga'a ana Daofa'i Liu'a na ngwae Jiu ki, sa Jesus ka leka 'uana na fanoa doe 'i Jerusalem. ¹⁴ Ma 'i ne'eri saena Luma Abu God, nia ka lisia na ngwae ne'e kira 'oifoli'a 'ani na buluka ki, ma na sipsip ki, ma na bola ki fuana kwaisu'usi'anga. Ma nia ka lisia logo na ngwae ne'e kira rokisi 'ani na mani ki, kira tua 'ada 'i ninimana na tatafe kira ki. ¹⁵ Ma nia ka saunga'inia ru fuana kwa'inga 'ani nili'i kwalo ki, ma ka lalia na'a buluka ki, ma na sipsip ki, ma na ru ki ta'ifau fa'asia saena

Luma Abu God. Ma nia ka gilosia na'a tatafe na ngwae ne'e kira rokisi 'ani na mani ki, ma ka takalonga'inia na'a mani kira ki. ¹⁶ Ma nia ka kwa'i laelae sulia na ngwae ne'e kira 'oifoli'a 'ani na bola ki ka 'uri, “Kamu ke ngalia na'a ru ne'e ki 'i maa! Noa'a kamu kasi saunga'inia na Luma Ma'a nau 'ani kula ni usi'a!”

¹⁷ Ma na fafarongo nia ki kira ka manata to'ona na Kerekere'a Abu ba nia fata 'uri, “God 'ae, na alafe'anga nau fuana na Luma 'oe, ka di'ia na mafula ne'e 'ako 'i saena mangoku.”[☆]

¹⁸ Sui na ngwae gwaunga'i Jiu ki kira ka saefiloa sa Jesus kira ka 'uri, “Sa tai ne'e kwatea mamana'anga fuamu fuana sasilana ru ne'eri ki kwa? Di'ia God ne'e kwatea mamana'anga fuamu, fa'ata'inia ta fa'anada'a 'iri ne'e kami ke fa'amamana amu!”

¹⁹ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Di'ia muke osia bore na Luma Abu ne'e, nai ba'a fa'auua la'u saena uulu fa'i asoa ki.”

²⁰ Ma kira saefilo nia la'u kira ka 'uri, “'Uri ma 'oke fa'auua la'u saena uulu fa'i asoa ki go'o kwa? Na Luma Abu God nini'a, kira saunga'inia mala sulia fai akwala ma ono fa'i ngali ki!”

²¹ Bore ma na Luma Abu ne'e sa Jesus nia fata sulia ne'e na nonina lala 'ana. ²² Ma ana kaida'i God ka ta'ea nia'a fa'asia na mae'a ne'e na fafarongo nia ki fi'i manata to'ona ne'e nia saea na ru ne'e, ma kika fi'i fa'amamana ana na Kerekere'a Abu ma na ru ne'e sa Jesus ka saea.

²³ Ma ana kaida'i sa Jesus nia tua 'i Jerusalem ana na Fanga'a ana Daofa'i Liu'a, na ngwae 'oro ki kira fa'amamana ana nia'a, osi'ana kira lisia

[☆] 2:17 Sam 69:9

na'la ru fa'anada'la ki ne'e nia sasi'i. ²⁴ Sui ka 'una'eri bore 'ana, sa Jesus noa'la kasi fito'oda go'lo, osi'ana nia sai ta'ifau go'lo ada. ²⁵ Sui bore 'ana ta ngwae noa'la kasi fa'arongo nia 'ani ta ru sulia na ngwae, nia sai go'lo 'ana ana na ru ki ta'ifau saena manatalada.

3

Sa Jesus fa'inia sa Nikodimas

¹⁻² Ana ta'i kaida'i, ta'i ngwae 'inoto'la Jiu ki, nia leka ma'i siana sa Jesus. Na ngwae ne'eri satana sa Nikodimas, nia'la ta ngwae ana Farasi ki. Nia leka ma'i siana sa Jesus saena rodo, ma ka fata 'uri fuana, "Fa'amanata 'ae, kami saiana 'ae'lo na ngwae fa'amanata ne'e God kwatea ma'i, osi'ana na ru fa'anada'la ki ne'e 'oko fuli'i, 'afita'i ta ngwae ka sasia di'ia God noa'la kasi tua fa'inia."

³ Sa Jesus ka olisia ka fata 'uri fuana, "Ru mamana nau ku saea fuamu, 'afita'i ta ngwae ka lisia na mauri'la ne'e God gwaunga'i fafia, di'ia noa'la nia kasi futa faolu la'u."

⁴ Ma sa Nikodimas ka saefiloa sa Jesus ka 'uri, "Na ngwae ne'e doe na'la, nia ke futa la'u ma'i fa'uta kwa? 'Afita'i liu fuana na ngwae ne'e ka oli la'u saena sirana te'la nia, ma ka futa la'u ma'i!"

⁵ Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Ru mamana nau ku saea fuamu. 'Afita'i liu fuana ta ngwae ke ru'u saena mauri'la ne'e God ke gwaunga'i fafia, di'ia noa'la nia kasi futa ana kafo ma na Anoli ru Abu.* ⁶ Kaida'i ngwae nia futa ana na ma'la

* **3:5** Lisia Esikiel 36:25-26

nia fa'inia na te'a nia, nia sau ana ngwae. Ma sa tai ne'e ka futa ana Ano'i ru Abu God, nia futa faolu ma'i fa'asia 'i langi. ⁷ Noa'a 'oe kosi 'arefo, osi'ana nau ku saea fuamu kamu ke futa faolu nama la'u. ⁸ Na Ano'i ru Abu nia di'ia na iru. Sulia sui bore 'oko rongoa na iru, noa'a 'oe kosi lisia go'o ne'e nia leka ma'i fa'asia 'i fa'i, nama ka leka 'uana 'i fa'i. Ma na Ano'i ru Abu logo, noa'a 'oe kosi lisia nia ka rokisi fa'uta ana ngwae fuana ka alua na ngwae faolu.”

⁹ Sa Nikodimas ka saefiloa la'u ka 'uri, “Uri ma na ru ne'e ki ke mamana fa'uta kwa?”

¹⁰ Sa Jesus ka olisia ka 'uri fuana, “Ae'o ne'e na fa'amanata 'inoto'a Jiu ki na'a. Ma fa'uta ne'e noa'a 'oe kosi sai go'o ana na fadalana ru ne'e ki? ¹¹ Ru mamana nau ku saea fuamu, kami fa'arongo 'ani na ru ne'e kami saiani ki, ma mika fata sulia na ru ne'e kami lisi'i ki. Ma noa'a ta ngwae amu'a kasi fa'amamana go'o. ¹² Aia, ma di'ia noa'a kamu kasi fa'amamana ana na ru ne'e nau ku fa'arongo kamu 'ani sulia ru ana magalia ne'e, kamu ka fi'i fa'amamana mo fa'uta aku di'ia nau ku fa'arongo kamu 'ani na ru ma'i langi ki? ¹³ Ma nau'a, na Ngela Ngwae, go'o ne'e nau ku saiana na ru ne'e kira saungani ma'i 'i langi, osi'ana nau ku koso ma'i fa'asia 'i langi. Ma ka noa'a ta ngwae la'u ne'e ka leka ma'i fa'asia 'i langi.

¹⁴ “Di'ia ana kaida'i ba 'i na'o, sa Moses nia saunga'inia na fa'i loi 'ani na barasi baera 'i saena na aba'i kula kwasi, ma ka fa'auua 'i langi 'i gwauna na 'ai baera. Ma ka 'una'eri logo, kira ke fa'auua na Ngela Ngwae 'i langi gwauna na 'ai, ¹⁵ fasi 'iri sa tai fa'ida ne'e kira

fa'amamana ana nau'a, kira ke mauri firi. ¹⁶ God fa'ata'inia na alafe'anga doe nia fuana na ngwae ki ta'ifau saena magalia ne'e 'uri, nia ka kwatea ma'i ta'i Ngela muta'i nia, fasi 'iri sa tai ne'e kira fa'amamana ana nia'a, noa'a kira kasi funu, bore ma kira ke ba'a mauri firi. ¹⁷ God noa'a kasi kwatea ma'i na Ngela nia saena magalia fuana na matalanga'ilana na ngwae ki, bore ma nia ka kwatea lala ma'i fuana fa'amaurilada.

¹⁸ “Ma sa tai bore 'ana ne'e fa'amamana ana na Ngela nia, noa'a God kasi matalanga'inia. Ma sa tai bore 'ana ne'e noa'a kasi fa'amamana ana nia'a, God matalanga'inia ka sui na'a, osi'ana nia noa'a kasi fa'amamana ana ta'i ngela muta'i nia. ¹⁹ Na kwa'ikwa'inga ne'e 'uri, na ngwae ne'e di'ia na madakola'a, nia dao na'a ma'i 'i saena na magalia. Bore ma na ngwae ki, kira ka saele'a lala fa'inia na ma'erodo ka liufia lala na madakola'a, osi'ana na abulalada ta'a. ²⁰ Du'ungana sa tai ne'e abulalana nia ta'a, nia ka 'aila 'ani madakola'a, ma noa'a nia kasi oga leka'a ma'i fuana madakola'a, osi'ana noa'a nia kasi oga abula ta'anga'a nia ki ka fa'ata'i. ²¹ Bore ma sa tai bore 'ana ne'e fulirulana ka saga, nia leka ma'i fuana madakola'a, fasi 'iri na madakola'anga ka fa'ata'inia na ru ne'e nia sasi'i ki ni'i leka sulia kwaiogai'anga God.”

Sa John Siuabu fa'a'imoto'a sa Jesus

²² Ma buri 'ana, sa Jesus fa'inia na fafarongo nia ki kira leka 'uana 'i Judea, ma kira ka tua 'i ne'eri. Ma kira ka siuabua na ngwae ki 'i ne'eri. ²³ Ma ana kaida'i ne'eri logo, sa John ka siuabua na ngwae ki ana ma'e fanoa 'i Aenon karangia

'i Salim. Sa John ka siuabuda 'i ne'eri, osi'ana kula ne'e kafo nia 'oro ana. Aia, ma ngwae 'oro ki logo kira ka leka siana fuana siuabu'anga. ²⁴ (Ana kaida'i ne'eri, noa'a kira kasi alua 'ua sa John saena luma ni lokafo.)

²⁵ Ma ana kaida'i ne'eri, ti ngwae ana fafarongo sa John ki, kira olisu'usu'u fa'inia ta'i ngwae ana Jiu ki sulia na falafala Jiu ki sulia na taufilana nonida, fasi 'iri kika sikasika 'i na'ona God. ²⁶ Ma fafarongo sa John ki kira leka siana sa John, ma kira ka saefloa kira ka 'uri, “Fa'amanata 'ae, 'oko saiana na ngwae ba nia uu fa'i 'oe bali lo'oba ana kafo 'i Jodan, ne'e 'oko saea ru le'a ki sulia? Ana kaida'i ne'e, nia siuabua na'a ngwae ki, ma na ngwae 'oro ki, kira ka leka ta'ifau na'a siana!”

²⁷ Ma sa John ka olisida ka 'uri, “Na ngwae nia to'o go'o ana tae ne'e God kwatea fuana. ²⁸ Kaumulu rongoa ta'ifau na'a ba nau ku saea fuamu'a, nau'a noa'a la'u na Christ, na ngwae ne'e God filia. Nau'a ngwae nau ku leka ma'i 'i na'o fuana nai fa'atalo 'ani fa'arongo'a sulia nia'a. ²⁹ Na Christ nia di'ia na ngwae ba nia ara'i faolu. Ma nau ku di'ia na ngwae kwaima ana ara'i faolu. Ma na ngwae kwaima ana ara'i faolu ne'eri, nia ka saele'a liu kaida'i ne'e ngwae ara'i faolu nia dao fuana ara'inga nia. Ma ka 'una'eri logo ana nau'a. Nau ku saele'a liu ana kaida'i ne'eri, osi'ana sa Jesus nia dao na'a. ³⁰ Kira ke ba'a fa'a 'inoto'a na Christ. Ma nau'a, kira ke ba'a fa'ati'iti'i nau la'u.

³¹ “'Iu, ma na Christ leka ma'i fa'asia 'i langi, nia talinga'i ka tasa liufia ngwae ki ta'ifau. Sa

John Siuabu nia ngwae ana magalia go'o. Ma nia ka saiana ala'anga sulia ru ne'e fuli saena magalia ki go'o. Ma nia mamana liu, na Christ leka ma'i fa'asia 'i langi, nia talinga'i ka tasa liufia ngwae ki ta'ifau. ³² Nia ala'a madako sulia tae ne'e nia lisia, ma ka rongoa fa'asia 'i langi. Sui ka 'una'eri bore 'ana, noa'a ta ngwae kasi oga go'o fa'amamana'anga ana tae ki ne'e nia sae'e. ³³ Ma na ngwae ne'e nia fa'amamana ana tae ne'e nia saea, na ngwae ne'eri nia fa'ata'inia ru ne'e God saea nia mamana. ³⁴ Ma na Christ ne'e God kwatea ma'i fa'asia 'i langi, nia ka fa'atalo'ania fatalana God, osi'ana God kwatea ta'ifau na'a Ano'i ru Abu nia fasi 'iri ka 'afia. ³⁵ Ma God na Ma'a ka alafe liu na'a fuana Ngela nia, ma ka alua nia ka gwaunga'i fuana na ru ki ta'ifau. ³⁶ Ma sa tai bore 'ana ne'e ka fa'amamana ana na Ngela ne'e, nia ka mauri firi. Ma sa tai ne'e noa'a kasi fa'amamana ana Ngela ne'e, nia ka funu, si ne'e nia tua tari na'a olofana kwai matalanga'i 'anga God.”

4

Sa Jesus ala'a fa'inia na kini 'i Samaria

¹⁻³ Sa Jesus fa'inia na fafarongo nia ki, kira ka leka fa'asia 'i Judea, ma kira ka leka 'uana 'i Galili. Kira leka, osi'ana sa Jesus nia saiana na Farasi ki kira rongoa fasi nia sasi na ngwae 'oro liu ki kira ka leka sulia ka liufia sa John Siuabu, ma ka tasa la'u fa'inia siuabulada. Sa Jesus noa'a kasi siuabua go'o ta ngwae. Bore ma na fafarongo nia ki lala ne'e kira sasi 'una'eri.

⁴ Ma ana kaida'i kira leka kwau 'uana 'i Galili, kira ka liu nama ana aba'i kula 'i Samaria.

⁵ Ma kira ka dao ana ta'i ma'e fanoa ne'e satana 'i Saeka 'i saena na aba'i kula 'i Samaria, ne'e nia teo karangia na ano ne'e sa Jakob nia kwatea fuana sa Josef na ngela nia 'i na'o 'ua ma'i. ⁶ Ma na ma'e kafo 'ilia sa Jakob ka teo logo 'i ne'eri. Ma sa Jesus ka noni maruku ana na leka'a, ma nia ka tua 'ana ninimana na kafo 'ilia ne'eri. Ma ana kaida'i ne'eri, nia bolo na'a fa'inia na tofongana na'a asoa.

⁷⁻⁸ Ma na fafarongo nia ki, kira ka leka 'i fanoa ne'eri 'iri kike foli fanga. Ma ta'i kini fa'asia 'i Samaria ka leka ma'i fasi 'iri ka ufi kafo. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Oke kwatea ma'i ta kafo, nai kwa'u basi kwa."

⁹ Ma na kini ne'eri ka olisia ka 'uri, "Se kwala ara'i kwa, 'ae'o na ngwae Jiu, ma nau na kini 'i Samaria. Fa'uta ne'e 'oko gani nau 'uana kafo fuana kwa'unga?" Nia fata 'una'eri, osi'ana ne'e ngwae Jiu ki noa'a kira kasi kwaima fa'inia na ngwae Samaria ki.

¹⁰ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Di'ia 'oko saiana na tae ne'e God kwatea, ma 'oko saiana sa tai ne'e ka gani 'oe 'uana kafo, sali 'oko gani nau lala 'amu, ma nau ku kwatea na kafo ana mauri'a fuamu."

¹¹ Ma na kini ne'eri ka fata 'uri fuana, "Kwala ara'i kwa, noa'a 'amu ta ru ni ufilana kafo, ma na kilu kafo ne'e bore ka koso ka 'ato liu logo. 'Oke ba'a dao mo to'ona na kafo ana mauri'a ne'ana 'i fa'i kwa? ¹² Na ko'o kia sa Jakob ne'e nia kwatea na mae kafo 'ilia ne'e fuaka. Ma nia, fa'inia na ngela nia ki, ma na ru 'ae'aela sare'e

nia ki, kira kwa'u logo ana na ma'e kafo 'ilia ne'e. 'Uri ma 'oko fia fasi ne'e 'oko talinga'i ka liufia sa Jakob kwa? Nama fa'uta?"

¹³ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Sa tai ne'e nia kwa'ufia na kafo ne'e, nia saiana ke ba'a silikwa'u la'u. ¹⁴ Bore ma sa tai bore 'ana ne'e ka kwa'ufia na kafo ne'e nau ku kwatea, noa'a nia kasi silikwa'u la'u. Ma na kafo ne'e nau ku kwatea fuana ka alu na'a na ma'e busu ne'e ka kwatea na mauri'a firi fuana."

¹⁵ Ma na kini ne'e ka fata 'uri, "Kwala ara'i kwa, 'oke kwatea na'a kafo ne'ana fuaku, fasi 'iri noa'a naisi silikwa'u la'u, ma ka noa'a nau kusi leka la'u ma'i 'i ne'e fuana ngali kafo'a."

¹⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Oe leka, 'oko saea ma'i na ara'i 'oe, ma moro ka oli ma'i 'i ne'e."

¹⁷ Ma na kini ne'e ka olisia ka 'uri, "Noa'a nau kusi to'o ana ta ara'i."

Sa Jesus ka fata 'uri, "Oko fata mamana ana kaida'i ne'e 'oko saea noa'a 'oe kosi to'o ana ta ara'i. ¹⁸ Osi'ana 'oko to'oto'o ana na lima ara'i ki, ma na ngwae ne'ana 'oko tua fa'inia ana kaida'i ne'e, nia'a noa'a la'u na ara'i mamana 'oe. Na ru mamana ne'ana 'oko saea fuaku."

¹⁹ Ma na kini ne'e ka olisia ka 'uri, "Kwala ara'i kwa, nau ku saiana 'ae'o ta profet. ²⁰ Na ko'o kami ki 'i Samaria, kira fo'osia God 'i gwauna fa'i ua ne'e. Ma kamu na ngwae 'i Jiu ki, kamu saea kula fuana fo'osilana God ne'e 'i Jerusalem na'a. 'Uri ma 'i fa'i ana ro kula ne'e ki ne'e mamana kwa?"

²¹ Ma sa Jesus ka fata fuana ka 'uri, "Kwala kini ne'e 'ae, 'oke fa'amamana nau, na kaida'i ke ba'a dao ma'i fuana na ngwae ki ne'e noa'a

kira kasi fo'osia na'a na Ma'a 'i gwauna fa'i ua ne'e nama 'i Jerusalem bore. ²² Kamu'a na ngwae 'i Samaria ki, kamu kina go'o 'amu'a sa tai ne'e kamu fo'osia. Bore ma kami'a na ngwae 'i Jiu ki, kami saiana sa tai ne'e kami fo'osia, ma kami saiana fa'atalo'a sulia na tala ne'e God fa'amauria ngwae ki. ²³⁻²⁴ Bore ma ta kaida'i ke ba'a dao ma'i, ma nia tala'ae na'a, kaida'i na Ano'i ru ke fa'ata'inia Mamana'anga God, nia kwate ka talangwara'u 'iri ngwae ki kike fo'osia God ana kula ki ta'ifau. God ne'e na Ano'i ru, ma na ngwae ki ne'e kike fo'osia, kira ke futa faolu nama 'ani na Ano'i ru ana Mamana'anga. Na ngwae 'una'eri ki ne'e saiana kike fo'osia na Ma'a.”

²⁵ Ma na kini ne'eri ka fata 'uri fuana, “Nau ku saiana na ngwae ne'e God nia filia ne'e kira saea 'ani na Christ ke ba'a dao ma'i. Ma ana kaida'i ne'e nia ke dao ma'i, nia ke ba'a fa'arongo kia 'ani na ru ki ta'ifau.”

²⁶ Sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Nau'a nini'a na'a.”

²⁷ Ma ana kaida'i ne'eri, na fafarongo nia ki kira ka dao na'a ma'i, ma kira ka 'arefo liu, osi'ana kira lisia sa Jesus nia ala'a 'ana fa'inia na kini ne'e. Bore ma noa'a ta ngwae adulu kasi saefloa go'o na kini ne'e, “Na tae ne'e 'oko oga?” Ma noa'a kira kasi saefloa go'o sa Jesus, “Fa'uta ne'e 'oko ala'a fa'inia na kini ne'e?”

²⁸ Ma na kini baera ka fai danga na'a 'ani na ru ni ngali kafo'a nia, ma ka oli 'i fanoa, ma ka fata 'uri fuana na ngwae ki 'i ne'eri. ²⁹ “Muke leka ma'i, 'iri muka lisia 'aumulu na ta'i ngwae ne'e nia fa'arongo nau 'ani na ru ki ta'ifau ne'e

nau ku sasi'i. Sali nia'a na ngwae ba God filia taka nini'a?" ³⁰ Ma kika fa'asia na ma'e fanoa baera, ma kira ka leka ma'i siana sa Jesus.

³¹ Ma ana kaida'i ne'eri, na fafarongo nia ki kika saefiloa sa Jesus kira ka 'uri, "Ngwae fa'amanata 'ae, 'ania basi ta fanga kwa!"

³² Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nau ku to'o ana na fanga ni 'anilana nau ne'e kamu kina."

³³ Ma na fafarongo nia ki, kira ka saefilo kira kwailiu kira ka 'uri, "Sali ta ngwae ngali fanga ma'i fuana taka nini'a?"

³⁴ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Na fanga nau na'a ne'e ro'onga'a sulia na fatalana God ne'e nia kwate nau ma'i, ma na fa'asuilana na rao'a nia ki ne'e nia kwatea fuaku fuana sasilana.

³⁵ Aia, ma kamu to'o ana na ta'i tarifula'anga ba nia 'uri, 'Fai madamo ki la'u, sui mala na unu'i loi ru'anga.' Ma nau ku saea fuamu'a, muke lisia basi na ngwae ki ne'e kira leka ma'i. Kira ka di'ia na o'ola ne'e nia maua na'a, ma ka kwaimasi na'a fuana loilana. ³⁶ God ke kwaiara nama na ngwae ne'e nia loiru saena o'ola. Ma nia ka fikua na'a na alu ru'a 'uana na mauri'a firi, fasi 'iri na ngwae ne'e nia fasi ru, ma na ngwae ne'e ka loi ru, kera ka saele'a ta'ifau.

³⁷ Ma na tarifula'anga ka mamana ana ne'e nia fata 'uri, 'Ta'i ngwae nia fasi ru, ma ta ngwae ka loa.' ³⁸ Nau ku ba'e kamu fuana na loilana ru ki saena o'ola ne'e noa'a kamu kasi rao ana. Osi'ana ti ngwae lala ne'e kira rao ana ma kamu ka ngali sakonga'i na'a ana le'alana raolada."

³⁹ Ma na ngwae 'oro ki 'i saena na fanoa ne'e ana na aba'i kula ne'e 'i Samaria, kira fa'amamana ana sa Jesus, osi'ana na kini ne'e

nia saea, “Nia fa'arongo nau 'ani ru ki ta'ifau ne'e nau ku sasi'i.” ⁴⁰ Ma ana kaida'i kira ka leka ma'i siana sa Jesus, kira ka 'engoa fasi 'iri nia ka tua la'u 'ana fa'inida. Ma sa Jesus ka tua la'u 'i ne'eri sulia ro asoa ki.

⁴¹ Ma na ngwae 'oro ki la'u ne'e kira ka fa'amamana, osi'ana na fa'arongo'anga sa Jesus ki. ⁴² Ma kira ka saea fuana na kini ne'e ma kira ka 'uri, “Kami fa'amamana na'a ne'eri'a, ma noa'a la'u sulia na ru ba 'oko sae'e fuami'a ki, bore ma du'ungana lala ne'e kami tala rongoa 'ami'a na fatalana logo. Ma mika saiana ne'e nia'a mamana na'a ne'e Ngwae Fa'amauri mamana fuana ngwae ki ta'ifau.”

⁴³ Buri 'ana sa Jesus fa'inia fafarongo nia ki kira tua ana ma'e fanoa ne'e sulia ro asoa ki sui, kira ka fi'i leka 'uana 'i Galili. ⁴⁴ Sa Jesus 'ana talana ne'e nia fata 'uri, “Na ngwae ki noa'a kira kasi fu'usi doe go'lo ana ta profet saena fanoa nia 'ana talana.” ⁴⁵ Ma kaida'i sa Jesus ka oli ma'i 'uana 'i Galili, na ngwae ne'eri ki kira kwalo nia, sulia kira leka logo 'i Jerusalem ana Fanga'a ana Daofa'i Liu'a, ma kira ka lisia na ru ne'e sa Jesus nia fuli'i 'i ne'eri ki.

Sa Jesus nia gura na ngela ta'i ngwae 'inoto'a

⁴⁶ Sui sa Jesus ka oli la'u 'uana 'i Kena na fanoa 'i Galili, na kula ba nia rokisia na kafo ka alu na'a na waen. Ma ana kaida'i nia tua 'ana 'i ne'eri, na 'alako ta'i ngwae 'inoto'a fa'asia 'i Kapaneam, nia mata'i ka doe liu. ⁴⁷ Ma ana kaida'i ngwae ne'e rongoa sa Jesus nia leka na'a fa'asia 'i Judea ma ka oli la'u ma'i 'uana 'i Galili, nia ka leka ma'i siana sa Jesus, 'iri ka 'engo nia

fuana leka'la fa'inia 'uana 'i Kapaneam, 'iri ke gura na 'alako nia, osi'ana nia mata'i ka karangi mae na'a. ⁴⁸ Buri 'ana ngwae ne'e fata 'una'eri ka sui, sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Kamu oga go'o 'amu'a lisilana ru ni fa'anada'la ki ma na ru ni 'arefo'anga 'ani ki, sui mala kamu fi'i fa'amamana aku.”

⁴⁹ Sui bore 'ana sa Jesus ka fata 'una'eri, na ngwae ne'e nia ina'u go'o 'ana ana fuana ala'anga 'uri fuana sa Jesus, “Aofia kwa, 'oke leka basi ma'i fa'i nau, 'asu 'ubani na ngela nau kata mae.”

⁵⁰ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana, “'Oke oli 'amu, na 'alako 'oe nia 'akwa na'a.”

Ma na ngwae ne'e ka leka, osi'ana nia fa'amamana ana na fatalana sa Jesus. ⁵¹ Ma kaida'i nia ka leka kwau 'ana sulia tala, na ngwae rao nia ki, kira ka lalili ma'i fuana fa'arongolana, ma kira ka fata 'uri, “Kwala ara'i 'ae, na ngela ba 'oe, nia 'akwa na'a, ma ka mauri na'a!”

⁵² Ma na ngwae 'inoto'la ne'eri ka saefiloda, “Agi asoa tae ne'e na 'alako nau nia 'akwa ana?”

Ma kira olisia kika fata 'uri, “Na 'ako'ako'anga sui fa'asia 'i ro'oki ana etana kadi sina 'i asoa.”

⁵³ Ma na ma'a ngela ne'e ka saiana agi asoa ba sa Jesus saea na'a na ala'anga ba kiri ne'eri'la. Ma 'i buri 'ana ru ne'e, na ngwae 'inoto'la ne'e fa'inia na ngwae ki ta'ifau saena luma nia, kira ka fa'amamana ana sa Jesus.

⁵⁴ Ma ru ne'eri na ruana ru fa'anada'la ne'e sa Jesus ka fulia ana kaida'i nia oli ma'i fa'asia 'i Judea 'uana 'i Galili.

5

Sa Jesus gura ta'i ngwae ana Sabat asoa ana mamalo'anga

¹ 'I buri 'ana ru ne'eri ki, sa Jesus ka leka 'uana 'i Jerusalem, ana ta'i fafanga Jiu ki. ² 'I Jerusalem, ta'i namo kafo nia teo karangia na kula ne'e kira saea 'ani ma'e ta'elo ana sipsip. Aia, ma 'ani ala'anga ngwae Jiu, kira saea na namo ne'eri 'ani 'i Betsaeda. Ma na lima taofa keta ki ne'e kira teo 'i ninimana na gwa'i namo ne'eri. ³⁻⁴ Ngwae 'oro liu ki ne'e kira teo saena taofa ne'eri ki. Ngwae ne'e kira mata'i 'ani kwalukaela mata'inga matamata ki kwailiu: ngwae maada ka rodo, ngwae nonida ta'u ki, ma ngwae limada ma na 'aeda ka mae ki logo.* ⁵ Ma ta'i ngwae ka teo fa'i kira 'i ne'eri, nia mata'i na'a sulia uulu akwala ma kwalu fa'i ngali ki. ⁶ Ma sa Jesus ka lisia nia teo go'o 'ana ana kula ne'eri, ma nia ka saiana ne'e nia mata'i ka tau liu na'a, ma nia ka saefiloa na ngwae ne'eri ka 'uri, "Uri ma 'oko oga 'oke 'akwa?"

⁷ Ma na ngwae mata'i ne'eri ka olisia sa Jesus ka 'uri, "Ara'i kwa, noa'a ta ngwae fuana ne'e ka ngali nau kwau 'uana saena namo, ana kaida'i ne'e kafo ka salongwetengwete. Ana kaida'i ki ta'ifau, kaida'i nau ku sasi fa'inia leka'a saena

* **5:3-4** 3b-4. Ti kerekere'a 'ua kira 'adoa verse ne'e, "Ti ngwae kira masia ana kaida'i to'oa ki kafo ka etangia saola'anga, 4 osi'ana kira fia go'o ne'e na ta'i 'ainsel God koso ma'i ma ka salonga na kafo ne'eri. Ma sa tai ne'e eta koso saena kafo burina ne'e nia salongwetengwete nia ke 'akwa, sui bore 'ana ta mata'inga tae ne'e nia to'o ana."

kafo ne'e, ta ngwae leka na'a 'ana 'i na'o fa'asi nau.”

⁸ Ma sa Jesus ka fata 'uri, “Tata'e, 'oko ngalia na'a 'ifita'i 'oe, ma 'oko leka na'a 'amu.” ⁹ Ma ana kaida'i ne'eri nama go'o, na ngwae ne'eri ka le'a na'a, ma nia ka tata'e, ma ka ngalia na'a 'ifita'i nia, ma ka leka na'a 'ana.

Ma na asoa ne'eri na Sabat asoa ana mamalo'anga. ¹⁰ Nia ne'e na ngwae fa'ina'ona'o Jiu ki, kira ka fata 'uri fuana ngwae ne'e nia 'akwa na'a, “Ta'ena na asoa Sabat, ma ka abu liu ana taki kia ki fuana 'oko ngalia na 'ifita'i 'oe.”

¹¹ Ngwae ne'eri ka fata 'uri fuada, “Na ngwae ne'e nia gura nau ne'e nia saea nau ku ngalia 'ifita'i nau, ma nau ku fali.”

¹² Ma kira ka saefiloa la'u kira ka 'uri, “Ngwae tae ne'e saea 'oko sasia na ru ne'ana kwa?”

¹³ Bore ma na ngwae ne'e ka kina logo 'ana sa Jesus, osi'ana na ngwae 'oro liu ki ne'e kira tua ana kula ne'eri. Ma sa Jesus ka leka na'a 'ana 'i safitada.

¹⁴ Ma 'i buri 'ana na'a, sa Jesus ka fi'i dao to'ona saena Luma Abu God, ma ka fata 'uri fuana, “'Oke fafarongo basi, ana kaida'i ne'e, 'oko le'a na'a. Ma 'oko kakari alifa'i fa'asia abula ta'anga'a 'oe ki, 'asu 'ubani ta ru ta'a liu kata fi'i saungi 'oe la'u 'i buri. Sulia ru ne'eri ke ba'a ta'a ka tasa liufia ru ne'e eta saungi'o 'i na'o.”

¹⁵ Ana kaida'i ngwae ne'e nia ka ru'u na'a 'i maa fa'asia na Luma Abu God, nia ka leka siana ngwae fa'ina'ona'o Jiu ki, ma ka fata 'uri fuada, “Sa Jesus ba nia gura nau, ma nau ku 'akwa

la'u." ¹⁶ Ma ana kaida'i ne'eri, kira ka tala'ae na'a ana malimae'anga ana sa Jesus, osi'ana nia gura na ngwae ne'e ana Sabat asoa ana mamalo'anga.

¹⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Di'ia nama ne'e Ma'a nau nia rao sulia asoa ki, nau'a bore nau ku rao logo."

¹⁸ Aia, ma osi'ana na ala'anga ne'eri ki, nia sasia ngwae fa'ina'ona'o Jiu ki ne'e manatada ka ngasingasi'a liu fuana kike saungia sa Jesus ka mae. Kira ka oga saungilana, osi'ana nia kasi manata doe ana falafala ki sulia na Sabat, ma osi'ana logo ne'e nia saea God na'a ne'e Ma'a nia. Ma osi'ana ne'e nia ka 'una'eri, nia ka fa'ata'inia fasi nia ka bolo fa'inia God.

¹⁹ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Ru mamana nau ku saea fuamu'a. Nau'a, na Ngela God, ka 'afita'i nau ku sasia ta ru talaku. Nau ku saiana nau ku sasia go'o 'aku ru ne'e nau ku lisia ana Ma'a nau nia sasi'i. Ma tae ne'e Ma'a nau ka sasi'i, nia logo ne'e nau ku sasi'i.

²⁰ Osi'ana Ma'a nau nia alafe fuaku, ma nia ka fa'ata'inia fuaku na ru ki ta'ifau ne'e nia ka sasi'i. Ma nia ke ba'a fa'ata'inia logo fuaku na rao'a doe ki la'u ne'e liufia mala guralana na ngwae ne'e, ma muke 'arefo liu ana ru nini'a nau ku sasi'i. ²¹ Ma'a nau nia saiana ka ta'ea ngwae mae ki ma ka fa'amaurida. Ma ru 'una'eri logo ne'e nau'a na Ngela nia, nai ba'a sasia logo. Nau ku kwatea mauri'a logo fuana sa tai fa'lida ne'e nau ku filida. ²² Ma'a nau ta'ifilia noa'a kasi matalanga'inia ta ngwae, osi'ana nia kwatea na'a na mamana'anga fuana kwai matalanga'inga fuana na Ngela nia. ²³ Nia

kwatea ru ne'e fuaku fasi 'iri na ngwae ki ta'ifau kira ka fu'usi doe aku, di'ia logo ne'e kira fu'usi doe ana na Ma'a nau. Ma sa tai ne'e noa'a kasi fu'usi doe ana nau'a, nia noa'a kasi fu'usi doe logo ana Ma'a nau ne'e nia asunga'i nau ma'i.

²⁴ “Ru mamana nau ku saea fuamu'a. Di'ia sa tai ne'e nia rongoa na fatalaku, ma ka fa'amamana ana God ne'e nia asunga'i nau ma'i, nia ka to'o ana mauri'a firi. Noa'a naisi matalanga'inia na'a. Ma nia daofa'i liu na'a fa'asia mae'a, ma ka ru'u na'a saena mauri'a mamana. ²⁵ Ru mamana nau ku saea fuamu'a, kaida'i ke ba'a dao ma'i, ma nia ka dao na'a ma'i, fuana sa tai ne'e kira mae na'a ki, kira ke rongoa nau, na Ngela God. Ma sa tai ne'e kira ro'osuli nau, kira ke ba'a mauri. ²⁶ Ka di'ia na Ma'a ne'e na gwalona mauri'a mamana, ma nia kwate nau'a, na Ngela nia, nai ba'a di'ia logo gwalona mauri'a mamana fuana ngwae ki. ²⁷ Ma nia ka kwatea na'a mamana'anga fuaku, fasi 'iri nau ku matalanga'inia na ngwae ki, du'ungana ne'e nau'a na Ngela Ngwae. ²⁸ Noa'a kamu kasi 'arefo ana ru ne'e, kaida'i ke ba'a dao ma'i fuana ngwae ne'e kira mae na'a ki, kira ke ba'a rongoa nau, ²⁹ ma kira ka ru'u ma'i fa'asia na kilu gwau kira ki, fasi 'iri sa tai ne'e kira sasia ru le'a ki, kira ka tata'e ma'i, ma kira ka mauri'a firi. Ma sa tai ne'e kira sasia ru ta'a ki, kira ka tata'e ma'i, ma kira ke ba'a tua saena na kwai matalanga'inga firi. ³⁰ Noa'a nau kusi sasia ta ru sulia manataku talaku. Nau ku saiana nau ku matalanga'inia ngwae sulia tae ne'e nau ku rongoa God nia saea fuaku. Na kwai matalanga'i 'anga nau nia saga ta'ifau, osi'ana God ba'e nau

ma'i, ma nau ku sasi sulia na tae ki ne'e nia oga, ma noa'a nau kusi sasi sulia na kwaiogai'anga nau talaku.

³¹ “Di'ia nau ku fa'arongo 'ania ru suli nau'a talaku, noa'a ta ngwae kasi fa'amamana go'o ana fa'arongo'anga nau. ³² Bore ma ta'i ngwae ne'e nia tua go'o 'ana, nia lala ne'e ka fa'arongo 'ani tae ne'e nia saiana suli nau. Ma nau ku saiana tae ne'e nia fa'arongo 'ani suli nau nia mamana ta'ifau. ³³ Aia, ma kaumulu ba kwatea kwau ngwae kamu ki siana sa John, ma nia fa'arongo kamu 'ani ru mamana suli nau. ³⁴ Noa'a naisi riri go'o ana ta ngwae ne'e ka fata fa'amamana le'a suli nau, sui bore 'ana nau ku fata sulia fata fa'amamana 'anga sa John 'iri ka 'afi kamu 'uana mauri'a faolu. ³⁵ Ma sa John ka usulia ta fa'i unu ne'e sina le'a. Aia, ma sulia kaida'i ti'iti'i, kamu ka saele'a sulia tae ki ne'e nia sae'e. ³⁶ Bore ma nau ku to'o logo ana ru fuana fata fa'amamana 'anga suli nau ne'e talinga'i ka liufia sa John: na fa'amanata 'anga nau ki fa'inia na fa'anada'a ne'e nau ku fuli'i ki. Ma na ru ne'eri ki na'a ne'e na rao'a ne'e nau ku sasi'i sulia na Ma'a ne'e nia kwate'e fuaku nau ku sasi'i. Na rao'a ne'e nau ki fa'amamana ne'e Ma'a nau ne'e asunga'i nau ma'i. ³⁷ Ma na Ma'a 'ana talana logo ne'e fata fa'amamana 'ani nau. Noa'a kamu 'iri rongoa lingana, nama noa'a kamu 'iri lisia maana, ³⁸ ma noa'a kamu kasi kwaloa go'o fatalana saena maurilamu'a, osi'ana ne'e noa'a kamu 'iri fa'amamana nau ne'e nia asunga'i nau ma'i. ³⁹ Kamu 'idufali to'omani na Kerekere'a Abu ki, osi'ana ne'e kamu fia fasi kamu ke ba'a to'o ana na mauri'a

firi sulia. Ma na Kerekere'a Abu ne'eri ki nia fa'ata'inia ru mamana ki ta'ifau suli nau. ⁴⁰ 'Iu ka 'una'eri bore 'ana, noa'a kamu kasi oga go'o leka'a ma'i siaku fuana nau ku fa'amauri kamu.

⁴¹ “Ma nau'a ne'e, noa'a nau kusi lulu 'uana ta ngwae fuana ka fu'usi doe aku. ⁴² Bore ma nau ku sai amu'a ne'e noa'a kamu kasi to'o go'o ana ta alafe'anga fuana God. ⁴³ Nau ku leka ma'i fa'inia na mamana 'anga Ma'a nau, bore ma noa'a kamu kasi kwalo nau go'o. Aia, ma di'ia ta ngwae nia leka ma'i 'ana fa'inia mamana 'anga nia talana, kamu ka kwalo saesaele'a ana. ⁴⁴ Nia 'una'eri osi'ana ne'e kamu oga na ngwae ki kira ka tango kamu. Bore ma noa'a kamu kasi oga go'o na sasilana ru le'a ki fasi 'iri God ka tango kamu. Ma di'ia nia 'una'eri, nia 'afita'i liu na'a fuana kamu ka fa'amamana nau. ⁴⁵ Noa'a la'u nau'a ne'e nai giosi kamu 'i na'ona Ma'a nau. Sa Moses ba nia keresia na taki ki ne'e kamu fa'amamana ana, nia'a lala ne'e ke ba'a giosi kamu. ⁴⁶ Di'ia kamu fa'amamana ana sa Moses na'a, fuila kamu ke fa'amamana nau logo, osi'ana nia ba kerekere ma'i sulia nau'a. ⁴⁷ Aia, ma osi'ana noa'a kamu kasi fa'amamana ana tae ne'e sa Moses nia keresia suli nau, nia 'afita'i liu fuamu'a muke fa'amamana ana tae ki ne'e nau ku saea fuamu'a.”

6

Sa Jesus sarea na lima to'oni ngwae ki

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; Luke 9:10-17)

¹ Ma 'i buri, sa Jesus ka to'ofolo ana na 'osi 'i Galili ne'e kira saea la'u 'ani 'osi 'i Taebirias.

² Ma ta'i fiku'a doe ka leka 'i burina, osi'ana kira lisia na ru fa'anada'a ki ne'e nia sasi'i 'ani na guralana na ngwae mata'i ki. ³ Ma sa Jesus ka ra'e 'i gwauna ta'i kula ne'e fane, ma ka tua 'i ano fa'inia na fafarongo nia ki. ⁴ Ana kaida'i ne'eri, na Fanga'a ana na Daofa'i Liu'a na Jiu ki nia karangi na'a. ⁵ Sa Jesus ka lia kali nia, ma ka lisia na fiku'a doe liu kira dao ma'i siana, ma ka fata 'uri fuana sa Filip, "I fa'i ne'e kulu ke folia ta fanga ne'e ke bolo fuana kulu ka sarea 'ani na ngwae ne'e ki ta'ifau?" ⁶ Nia ka fata 'uri 'ani na ru ne'e fasi 'iri ka ilito'ona sa Filip, 'una'eri bore 'ana nia ka sai na'a ana ru ne'e nia ke ba'a sasia.

⁷ Ma sa Filip ka olisia ka 'uri, "Ta ro talanga'i mani* bore kasi bolo go'o fa'inia na folilana na fanga fasi 'iri di'ia kira ka fanga ti'iti'i bore 'ada ana."

⁸ Ma ta'i ngwae ana fafarongo nia ki sa Andrew, na ngwaefuta sa Simon Peter, nia ka fata 'uri, ⁹ "Ta'i ngela ngwane nia 'i ne'e, ma nia to'o go'o ana kala lima afu beret ki fa'inia ro gwa'i il'a ki. Bore ma nia 'afita'i ka bolo fa'inia na ngwae 'oro ne'e ki."

¹⁰ Ma sa Jesus ka saea fuada ka 'uri, "Kamu ke saea fuana na ngwae ki, kira ka tua 'i ano." 'I ne'eri na karasi nia 'oro liu ana. Ma na ngwae ki ta'ifau kira ka tua 'i ano, ma nia bolo fa'inia na lima to'oni ngwane ki. ¹¹ Ma sa Jesus ka ngalia afu beret ne'eri ki, ma ka ba'atafea God, ma ka daro'ia fuana na ngwae ki ne'e kira tua 'i ne'eri.

* **6:7** ro talanga'i mani Na 'orolana mani ne'e nia bolo fa'inia folifoli'a ta'i ngwae fuana kwalu madamo ki.

Ma nia ka sasi 'una'eri logo ana gwa'i i'a ne'eri ki. Ma kira ta'ifau, kira ngali ka bolo fa'inia ne'e kira oga ta'ifau.

¹² Ma kaida'i kira abusu na'a, nia ka fata 'uri fuana na fafarongo nia ki, “Muke gonina na'a ngisingisina fanga ne'e ore, fasi 'iri noa'a kulu kasi fa'ali ta ru.” ¹³ Ma kira ka goni ta'ifau ana, ma kira ka fa'afungua ta'i akwala ma ro kokofi ki 'ani na ngisingisina fanga ne'e ore ana na lima afu beret ba kira 'ani'i ki.

¹⁴ Ma ana kaida'i ne'e ngwae ki kira lisia ru fa'anada'a ne'e sa Jesus nia sasia, kira ka fata 'uri, “Na profet ba nia ke ba'a dao ma'i saena na magalia, mamana na'a nini'a!” ¹⁵ Ma sa Jesus ka leka na'a kwau 'ana fa'asi kira 'uana na kula ne'e fane ta'ifilia, osi'ana nia ka saiana kira karangi leka na'a ma'i fuana su'unga'ilana fasi 'iri nia ka uu ta'i ngwae tatalafa'a fuada.

*Sa Jesus leka fafona 'osi 'i Galili
(Matthew 14:22-33; Mark 6:45-52)*

¹⁶ Ma 'i sa'ulafi ana kaida'i na sina karangi ka suu na'a, na fafarongo nia ki kira ka koso na'a 'ada ninimani 'osi ne'eri. ¹⁷ Ma na rodo ka rodo na'a ma'i. Sa Jesus noa'a kasi dao 'ua siada. Ma kira ka ta'elia saena ta'i gwa'i baru, ma kira ka to'o folo ana 'osi ne'eri 'uana na ma'e fanoa kira saea 'ani 'i Kapaneam. ¹⁸ Ma ka dao ana kaida'i ne'eri ne'e iru ka dao ma'i, ma na nafo ka magara liu. ¹⁹ Ma ana kaida'i kira faluta ka dao ana fulingana ta uulu nama ta fai agi asi,† kira lia kwau, ma kira ka lisia sa Jesus nia leka ma'i fafona 'osi, ma ka leka karangia na'a ma'i

† 6:19 5 nama 6 kilomita

na gwa'i baru. Ma na fafarongo nia ki kira ka fai araarai. ²⁰ Ma sa Jesus ka fata 'uri kwau fuada, “Noa'a kamu kasi ma'u! Nau go'o nini'a!” ²¹ Ma 'i buri 'ana na ru ne'e, nia ka ra'e fa'i kira saena baru, ma kira ka saele'a liu. Ma 'asu bore ma, kira ka dao na'a ana ma'e fanoa ne'e kira leka 'uana.

²²⁻²³ Ma kaida'i nia dangi faolu na'a ma'i, na ngwae 'oro ne'e kira tua 'ua ana bali 'osi lo'oko, kira lulu 'uana sa Jesus ana kula ba sa Jesus ba'atafea God fafia na fanga ba kiri, ma ka fi'i kwatea fuana ngwae 'oro baera ki. Ma kira ka lia saiana ta'i gwa'i baru go'o 'ana ne'e teo 'i ne'eri. Ma kira ka sai logo ana ne'e sa Jesus noa'a kasi leka go'o fa'inia na fafarongo nia ki saena na gwa'i baru ne'eri. Ma kira ka sai logo ana ne'e fafarongo ki kira leka go'o ta'ifilida. Ma ti gwa'i baru dao ma'i fa'asia 'i Taebirias, kira leka ma'i, kira ka olo 'i ne'eri. ²⁴ Ma ana kaida'i ne'e fiku'a ne'eri kasi lisia na'a sa Jesus ma na fafarongo nia ki, kira ta'elia na gwa'i baru ki, kira ka leka, kira ka lulu 'uana sa Jesus 'i Kapaneam.

Sa Jesus nia na beret ana mauri'a

²⁵ Ma kaida'i kira dao to'ona bali 'osi ne'eri, kira ka saefilo 'uri ana, “Ngwae fa'amanata kwa, kaida'i tae go'o ne'e 'oko leka logo ma'i 'i ne'e kwa?”

²⁶ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Ru mamana nau ku saea fuamu'a, kaumulu lulu 'uaku, osi'ana ne'e kamu 'ania afu beret baera ki ma muka abusu, ma ka noa'a la'u du'ungana ne'e kamu malinga'inia na fadalana na ru fa'anada'a

ba nau ku sasi'i ki. ²⁷ Noa'a kamu kasi rao ulafu la'u 'uana na fanga ne'e ke ba'a funu go'o 'ana. Muke rao lala 'uana na fanga ne'e ka kwatea mauri'a firi fuamu'a. Nau'a, na Ngela Ngwae ne'e, nai ba'a kwatea fuamu'a na fanga ana mauri'a firi ne'eri, osi'ana God na Ma'a nia fa'ata'inia ne'e nia'a na'a ne'e asunga'i nau ma'i.”

²⁸ Ta ne'e na ngwae ki kira ka saefilo nia kika 'uri, “Na tae ne'e mike sasia fasi 'iri kami ka sasia na rao'a ne'e God nia oga fuaimili?”

²⁹ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Na kwaio-gai'anga God nia 'uri: Muke fa'amamana ana na ngwae ne'e nia kwatea ma'i.”

³⁰ Ma kira ka saefilo la'u 'uri ana, “Ta ru fa'anada'a fa'uta ne'e 'oke ba'a fulia, fasi 'iri kami ka lisia ma kami ka fa'amamana amu? Ta tae ne'e 'oko sasia? ³¹ Na ko'o kia ki kira 'ania na beret ba kira saea 'ani 'mana' 'i saena na aba'i kula kwasi, di'ia ba kira keresia na'a 'uri, ‘Sa Moses nia kwatea na beret fa'asia 'i langi fuada fuana 'anilana.’”

³² Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Ru mamana nau ku saea fuamu'a, sa Moses noa'a la'u ba kwatea na beret fa'asia 'i langi fuamu'a. Na Ma'a nau lala ne'e kwatea na beret mamana fa'asia 'i langi fuamu'a. ³³ Na beret mamana ne'e God nia kwatea, nia na ngwae ne'e ka koso ma'i fa'asia 'i langi, ma ka kwatea na mauri'a fuana na ngwae ki ta'ifau saena na magalia.”

³⁴ Ma kira ka fata 'uri fuana, “Kwala ara'i kwa, to'o 'i ta'ena ka oli 'ala'a, 'oke kwatea na'a beret ne'e fuami'a.”

³⁵ Sui sa Jesus ka fata 'uri, “Nau na'a ne'e beret ana mauri'a. Ma sa tai bore 'ana ne'e ka leka ma'i siaku, nia 'afita'i ka fiolo la'u. Ma sa tai bore 'ana ne'e ka fa'amamana nau, nia 'afita'i ka silikwa'u la'u. ³⁶ 'Iu, ma nau ku saea fuamu'a ka sui na'a, sui bore 'ana ne'e muka lisi nau, noa'a kamu kasi fa'amamana nau. ³⁷ Ngwae ki ta'ifau go'o ne'e Ma'a nau nia kwateda fuaku, kira ke ba'a leka ta'ifau go'o ma'i siaku. Ma sui bore 'ana sa tai ne'e nia oga leka'a ma'i siaku, noa'a nau kusi 'aila 'ania. ³⁸ Nia 'una'eri, osi'ana nau ku koso ma'i fa'asia 'i langi, ka noa'a la'u fuana sasilana ru sulia kwaiogai'anga nau ki talaku. Nau ku leka ma'i fuana sasilana lala ru ne'e God asunga'i nau ma'i ne'e nia oga. ³⁹ Tae ne'e God nia oga ne'e nau ku dau sulia na ngwae ki ta'ifau ne'e nia kwateda fuaku, ma ta'i ai bore kasi no'ana, fasi 'iri ana asoa 'isi nau ku fi'i ta'eda 'uana na mauri'a firi. ⁴⁰ God na Ma'a nau nia oga sa tai fa'ida ne'e kira lia saiaku, ma kira ka fa'amamana nau, kira ka mauri firi. Ma nai ba'a ta'eda 'uana mauri'a ana asoa 'isi.”

⁴¹ Ma na ngwae ki kira ka tala'ae kika ngunungunu buri na'a ana nia'a, du'ungana ne'e nia fata 'uri, “Nau'a na'a ne'e beret ne'e koso ma'i fa'asia 'i langi.” ⁴² Ma kira ka fata 'uri fuada kwailiu, “Na ngwae ne'e sa Jesus na ngela sa Josef go'o nini'a, ma kulu sai go'o 'akulu ana na ma'a nia, ma na te'a nia. Ma ka fa'uta ne'e nia ka saea fasi nia koso ma'i fa'asia 'i langi?”

⁴³ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Muke mango fa'asia na ngunungunu'anga 'i safi-tamu'a. ⁴⁴ Ma'a nau ne'e asunga'i nau ma'i. Ma talito'ona go'o na ngwae ne'e Ma'a nau tala'ida

ma'li 'uaku ki ne'e kike leka ma'li siaku. Ma nai ba'a ta'eda 'uana na mauri'a ana fa'i asoa 'isi. ⁴⁵ Na profet ki kira kerekere kira ka 'uri, 'God nia fa'amanata na ngwae ki ta'ifau go'lo.' Ma sa tai bore 'ana ne'e ka rongoa na'a Ma'a ma ka ngalia na'a sai'i ru'a fa'asi nia, kira ka leka ma'li siaku. ⁴⁶ Ma noa'a ta ngwae kasi lisia na Ma'a. Ta'ifilia go'lo na ngwae ne'e 'ita ma'li fa'asia God go'lo ne'e nia lisia na Ma'a. ⁴⁷ Ru mamana nau ku saea fuamu'a, sa tai ne'e nia fa'amamana ana nau'a, nia ka mauri firi. ⁴⁸ Ma nau'a na'a ne'e beret ana na mauri'a. ⁴⁹ Na ko'lo kamu ki kira 'ania na beret ba kira saea 'ani 'mana' saena aba'i kula kwasi, ma kira ka mae go'lo 'ada. ⁵⁰ Bore ma na beret ne'e koso ma'li fa'asia 'i langi, ta ngwae bore 'ana ne'e ka 'ania, 'afita'i nia ka mae. ⁵¹ Ma nau'a na'a ne'e beret ana na mauri'a fa'asia 'i langi. Di'ia ta ngwae ka 'ania na beret ne'e, nia ka mauri firi. Ma na beret ne'eri na'a ne'e fasi'aku, ne'e nau ku kwatea fasi 'iri na ngwae ki saena magalia kira ka mauri du'ungaku."

⁵² Ma na ngwae ki kira ka tala'ae olisu'usu'u 'i safitada kwailiu, ma kira ka fata 'uri, "Na ngwae ne'e ke kwate fa'uta ana na fasi'ana fuaka fuana 'anilana nini'a?"

⁵³ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Ru mamana nau ku saea fuamu'a, di'ia noa'a kamu kasi 'ania na fasi'aku, ma noa'a kamu kasi kwa'ufia na 'abuku, nia 'afita'i liu muke mauri firi. ⁵⁴ Ma sa tai ne'e ka 'ania na fasi'aku, ma ka kwa'ufia na 'abuku, nia ka to'lo ana na mauri'a firi, ma nai ba'a ta'ea ana fa'i asoa 'isi. ⁵⁵ Du'ungana na fasi'aku na'a ne'e beret mamana, ma na 'abuku

na'la ne'e ru ni kwa'ufilana mamana. ⁵⁶ Ma sa tai ne'e ka 'ania na fasi'aku, ma ka kwa'ufia na 'abuku, nia ka tua tari aku, ma nau ku tua tari ana nia'la. ⁵⁷ God ne'e kwatea mauri'la, nia ne'e kwatea nau ma'li. Ma nau ku mauri logo osi'ana nia'la. Ka 'una'eri logo sa tai ne'e ka 'ani nau, nia ka mauri logo du'ungaku. ⁵⁸ Ma nia na'la ne'e beret ne'e koso ma'li fa'asia 'i langi. Ma nia noa'la kasi di'ia la'u na beret ba na ko'lo kia ki, kira 'ania, ma kira ka mae na'la. Bore ma sa tai bore 'ana ne'e ka 'ania na beret ne'e, nia ka mauri tua tua firi.”

⁵⁹ Sa Jesus ka saea na ru ne'e ki kaida'i nia fa'amanata saena na luma fuana fo'onga'la 'i Kapaneam.

⁶⁰ Ma na fafarongo 'oro nia ki ne'e kira rongoa na ru ne'e sa Jesus nia sae'e ki, ma kira ka fata 'uri, “Na fa'amanata'anga ne'e nia 'afita'i liu. Sa tai ne'e ke ba'la fa'amamana?”

⁶¹ Ma sa Jesus ka saiana na fafarongo nia ki kira ngunungunu buri ana du'ungana ru ne'e, ma nia ka fata 'uri fuada, “'Uri ma na ala'anga ne'eri nia fa'ali kamu? ⁶² Nia fa'uta di'ia ne'e kamu lisia nau'la, na Ngela Ngwae, nau ku oli 'uana na kula ba nau ku tua tua ma'li ana 'i na'o? ⁶³ Na ru ne'e ka kwatea na mauri'la ne'e na Ano'i ru Abu. Ma na ngasingasi'anga ngwae, nia ru 'o'o go'o 'ana. Ma na ala'anga ne'e nau ku saea fuamu'la ki ne'e kwate kamu ka to'lo ana na Ano'i ru Abu ne'e kwatea na mauri'la.

⁶⁴ Sui ka 'una'eri bore 'ana, ti ngwae aumulu noa'la kasi fa'amamana go'o.” Osi'ana 'ita 'ua na'la ma'li 'i na'o, sa Jesus ka saiana ta'ifau na'la sa tai ada ne'e noa'la kasi fa'amamana, ma sa tai ne'e ke ba'la kwate nia fuana na malimae

nia ki. ⁶⁵ Ma nia ka fata la'u 'uri osi'ana ne'e ti ngwae ada noa'a kasi fa'amamana, "Nia ba nau ku saea na'a fuamu'a ne'e noa'a ta ngwae kasi leka ma'i siaku, di'ia Ma'a nau noa'a kasi ngwaluda fuana."

⁶⁶ Ma ka 'ita ana kaida'i ne'eri, na fafarongo 'oro nia ki, kira abula matamata na'a 'ada, ma noa'a kira kasi leka na'a fa'inia.

⁶⁷ Ma sa Jesus ka saefiloa na akwala ma ro ngwae fafarongo nia ki ka 'uri, "'Uri ma kaumulu oga muke leka logo fa'asi nau?"

⁶⁸ Ma sa Simon Peter ka olisia ka 'uri, "Aofia kwa, 'irai ma sa tai la'u ne'e kami ke leka siana? 'Ae'o na'a ne'e 'oko to'o ana na ala'anga ana na mauri'a firi ki. ⁶⁹ Ma kaimili fa'amamana, ma kami ka saiana 'ae'o na'a ne'e Ngwae Abu ne'e 'oko leka ma'i fa'asia God."

⁷⁰ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Nau'a ne'e nau ku fili kamu na'a akwala ma ro ngwae ki. Ma sui bore 'ana ka 'una'eri, ta'i ngwae ana kamu'a nia di'ia na ano 'i ru ta'a." ⁷¹ Ana kaida'i sa Jesus nia fata 'una'eri, nia ka sai go'o 'ana ana sa Judas ne'eri'a, na ngela sa Simon Iskariot. Sa Judas sui bore 'ana nia ta ngwae ana akwala ma ro fafarongo nia ki, nia ne'e ke ba'a kwatea sa Jesus fuana na malimae nia ki.

7

Sa Jesus fa'inia na ngwaefuta nia ki

¹ Ma 'i buri 'ana na'a ru ne'e ki, sa Jesus ka liu kalia go'o 'ana ma'e fanoa 'i Galili ki, osi'ana noa'a nia kasi oga 'ua leka'a 'uana 'i Judea, du'ungana na ngwae fa'ina'ona'o ana Jiu ki kira

oga saungilana 'i ne'eri. ² Ma ta'i fanga'a Jiu ki nia karangi na'a. Ma na fanga'a ne'eri kira saea 'ania na “Babala ki.” ³ Aia, na ngwaefuta sa Jesus ki, kira ka leka ma'i siana, ma kira ka fata 'uri fuana, “'Oke leka 'uana 'i Judea, 'iri 'oke fa'ata'inia la'u ti ru fa'anada'a, 'iri na fafarongo 'oe ki kira ka lisia. ⁴ Osi'ana di'ia ta ngwae nia oga na ngwae ki kira ka rongoa na satana ma kira ka saiana, noa'a nia kasi sasi sofonga'i ana ta ru. Di'ia 'oko sasia ru doe 'oro ki, nia le'a fuana ne'e 'oe leka 'oko sasi tafanga'i ana, 'iri ne'e na magalia ta'ifau kira ka saiana.” ⁵ Na ngwaefuta nia ki kira fata 'una'eri fuana, osi'ana kira'a bore noa'a kira kasi fa'amamana go'o ana nia'a.

⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Noa'a nia kasi dao 'ua ana kaida'i fuana nai leka. Bore ma kamu saiana muke leka go'o 'amu'a ana ta kaida'i bore 'ana. Ma kaida'i ki ta'ifau bolo go'o 'ana fuamu'a. ⁷ Ngwae saena magalia ne'e ki noa'a kasi to'o ana ta ru fuana kira ka 'aila 'ani kamu. Bore ma nau'a ne'e, kira 'aila 'ani nau, osi'ana nau ku sae tafanga'i ana tae ki ne'e kira sasi'i ka ta'a. ⁸ Kamu ke leka 'aumulu ana fanga'a. 'Iu, ma noa'a nau kusi leka go'o, osi'ana noa'a nia kasi dao 'ua ana kaida'i nau.” ⁹ Nia fata 'una'eri ka sui, ma nia ka tua la'u 'ana 'i Galili.

Sa Jesus leka ana fanga'a ana Babala ki

¹⁰ 'I buri 'ana na ai burina sa Jesus ki kira leka na'a 'ada ana fanga'a doe ne'eri 'i Jerusalem, sa Jesus ka leka 'i burida. Ma nia ka leka ago go'o 'ana, 'asu ta ngwae kata fi'i saiana. ¹¹ Ma

na ngwae fa'ina'ona'o Jiu ki, kira ka lulu 'uana safitana na fanga'a ne'eri, ma kira ka saefiloda kira ka 'uri, “Na ngwae baera nia na'a 'i fa'i?”

¹² Ma ngwae 'oro liu ki, kira ka kwaroro ago sulii nia kira ka 'uri, “Na ngwae baera nia'a na ngwae le'a.”

Ma ti ngwae kira ka saea, “Nia tala'ia ngwae 'oro liu ki fuana leka'a sulia na soke'a nia ki.”
¹³ Sui bore 'ana kira ka fata 'una'eri, noa'a ta ngwae ada kasi ala'a tafa go'o ana manata'anga kira ki sulia sa Jesus, osi'ana kira ma'u 'ani ngwae fa'ina'ona'o ana Jiu ki.

¹⁴ Na fanga'a ne'e nia leka na'a sulia fai asoa ka sui na'a mala, sa Jesus ka fi'i ru'u kwau saena Luma Abu God, ma ka fi'i tala'ae ana fa'amanatalana na ngwae ki. ¹⁵ Ma na ngwae fa'ina'ona'o ki, kaida'i kira rongoa, kira ka 'arefo liu ana fa'amanata'anga nia. Ma kira ka 'uri, “Ngwae ne'e noa'a kasi saesae'i ru go'o ma'i ana ta fanoa. Ma ka fa'uta mo ne'e nia ka saiana na ru ki ta'ifau?”

¹⁶ Ana kaida'i sa Jesus ka rongo kira, nia ka olisi kira ka fata 'uri, “Fa'amanata'anga nau noa'a la'u na ru nau, na ru God 'ana ne'e nia asunga'i nau ma'i. ¹⁷ Tai ne'e oga ka sasia na kwaiogai 'anga God, nia ke ba'a saiana tae ne'e nau ku fa'amanata 'ani fuana ngwae ki, di'ia nia ka leka ma'i fa'asia God, nama na manata'anga nau ki go'o 'aku talaku ne'e nau ku fa'arongo 'ani. ¹⁸ Di'ia ngwae ka fa'arongo go'o 'ana 'ani ru sulia na manata'anga nia ki talana, nia oga go'o 'ana fuana ngwae ki kira ka tangoa. Bore ma na ngwae ne'e nia oga ngwae ki kira

ka tangoa na ngwae ne'e nia asunga'inia ma'li nia'a ne'e na ngwae mamana, ma noa'a nia kasi saiana soke'a."

¹⁹ Sui sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Sa Moses ba kwatea na'a taki ki fuamu'a. Ma noa'a ta ngwae ana kamu'a kasi sasi go'o sulia taki ne'eri ki. Ma fa'uta ne'e kamu ka oga muke saungi nau nai mae?"

²⁰ Ma na ngwae ne'e kira fiku ana kula ne'eri, kira ka fata 'uri, "Ae'o ne'ana na ano 'i ru ta'a nia manu amu! Sa tai ne'e oga ke saungi'o kwa?"

²¹ Sa Jesus ka olisi kira ka 'uri, "Nau ku gura ta'i ngwae ana Sabat asoa ana mamalo'anga, ma kamu ka 'arefo liu ana. ²²⁻²³ Ma kamu saiana sa Moses kwatea ta'i taki fuaumulu, fuana kala ngela ngwane kamu ki 'iri kira ka 'olo fa'ata'inia. (Ma noa'a la'u sa Moses ne'e etangia, bore ma na ko'o bora kamu ki lala ma'li 'i na'o.) Si di'ia kaida'i le'a fuana kamu ka 'olo fa'ata'inia ana ngela kamu ki nia fuli na'a ana na Sabat, kamu ka sasi nama, sui bore 'ana fa'i asoa ana mamalo'anga ana Sabat 'iri ne'e kamu kasi 'oia na taki sa Moses sulia 'olo fa'ata'inia 'anga. Di'ia nia le'a fuana kamu ka 'olo fa'ata'inia ana Sabat, ma fa'uta mo ne'e kamu ka saeta'a fuaku kaida'i ba nau ku gura na ngwae baera ana Sabat asoa ana mamalo'anga?

²⁴ Noa'a kamu kasi matalangani nau la'u sulia na lia'i ngwae ana ru kamu lisia go'o 'amu'a 'i maa ki. Bore ma muke kwai matalanga'i lala 'ani 'olo'olo'a."

Ti ngwae fia sa Jesus ne'e na Christ

²⁵ Ma ti ngwae 'i Jerusalem kira ka fata 'uri, "Na ngwae ne'e go'o ba na ngwae fa'ina'ona'o

ki kira oga saungilana! ²⁶ Lia basi! Ngwae ne'e nia fata tafanga'i go'o 'ana, ma noa'a kira kasi saea go'o ta ru olisia nia'a. Kira ka saiana taka ne'e nia'a na Christ, na ngwae ba God filia fuana fa'amaurilana ngwae ki! ²⁷ Bore ma kaida'i na Christ ke leka ma'i, noa'a ta ngwae kasi saiana na kula ne'e nia leka ma'i fa'asia. Ma na ngwae ne'e, kulu sai go'o 'akulu ana kula ne'e nia leka ma'i fa'asia.”

²⁸ Aia, ma ana kaida'i ne'eri, sa Jesus ka fa'amanata na ngwae ki saena Luma Abu God. Ma nia ka fata doe ka 'uri, “'Uri ma kamu sai mamana aku, ma kamu ka saiana kula ne'e nau ku leka ma'i fa'asia? Bore ma noa'a nau kusi leka ma'i 'ani na mamana 'anga nau talaku! Ma na ngwae ne'e nia asunga'i nau ma'i, nia saea ru mamana ki ta'ifau, ma noa'a kamu kasi sai go'o ana nia'a. ²⁹ Bore ma nau ku saiana, osi'ana nia ne'e nia asunga'i nau ma'i, ma nau ku leka ma'i fa'asia.”

³⁰ Ana kaida'i ne'eri, na ngwae fa'ina'ona'o ki kira ka oga daulana, bore ma ka 'afita'i, osi'ana kaida'i nia noa'a kasi dao 'ua fasi 'iri kira ka sasi 'una'eri ana. ³¹ Sui bore 'ana kira ka oga sasilana na ru ne'eri, 'orolana ngwae 'i saena fiku'a ne'eri kira fa'amamana ana nia'a. Ma kira ka fata 'uri, “Talito'ona na Christ go'o ne'e saiana ka fulia na fa'anada'a nini nia fuli'i ki.”

³² Ma ana kaida'i ne'e Farasi ki kira rongoa ngwae ki kira kwaroro 'ada sulia sa Jesus 'una'eri, kira fa'inia na fata abu doe ki, kira ka kwatea kwau ti ngwae folo ne'e kira folo 'afia Luma Abu God, fasi 'iri kira ka daua ana kaida'i ne'eri.

³³ Ma sa Jesus ka fata 'uri, “Nai ba'a tua fa'i

kamu go'lo 'aku sulia kala kaida'i dokodoko, ma nai ba'a oli logo 'aku siana na ngwae ne'e nia asunga'i nau ma'i. ³⁴ Sui kamu ke ba'a lulu nau, ma ke ba'a 'afita'i kamu ka dao to'oku. Osi'ana nia 'afita'i kamu ka dao ana kula ne'e nai ba'a tua ana.”

³⁵ Ma na ngwae fa'ina'ona'o Jiu ki kira ka loko'i ru 'ada 'i safitada kwailiu kika 'uri, “Ngwae ne'e ke ba'a leka 'uana 'i fa'i ne'e noa'a kulu kasi lisia? 'Uri ma nia ka leka 'uana fanoa Grik ki, na kula ne'e ti ngwae akulu kira tua ma'i ana, fasi 'iri ka fa'amanatada ta'ifau? ³⁶ Ma nia ka saea logo kulu ke ba'a lulu 'uana, ma noa'a kulu kasi lisia nia'a, osi'ana noa'a kulu kasi saiana dao'a ana kula ne'e nia ke ba'a tua ana. Aia, ma na tae ne'e teo saena manatana ana kaida'i nia fata 'una'eri?”

Na Ano'i ru Abu nia di'ia na kafo mauri

³⁷ Aia, ma ana fa'i asoa 'isi ana fanga'a ne'e, nia'a fa'i asoa 'inoto'a ka tasa. Ma ana fa'i asoa ne'eri, sa Jesus ka tata'e ka uu, ma ka fata doe ka 'uri, “Sa tai bore 'ana ne'e nia silikwa'u, nia ka leka ma'i siaku ka kwa'u 'ana. ³⁸ Ma sa tai bore 'ana ne'e ka fa'amamana nau, nia ke ba'a di'ia tae ba na Kerekere'a Abu nia saea, ‘Na kafo mauri ke ba'a igo ma'i fa'asia na maurilana.’” ✧

³⁹ Ma sa Jesus ka saea ru ne'e, osi'ana na Ano'i ru Abu ne'e ke ba'a leka ma'i fuada sa tai ne'e kira fa'amamana ana. Aia ana kaida'i ne'eri, God noa'a kasi kwatea 'ua ma'i na Ano'i ru Abu siana sa tai ne'e kira fa'amamana, osi'ana sa Jesus noa'a kasi fane 'ua fasi 'iri ke oli 'uana saena 'inoto'anga nia.

✧ **7:38** Esikiel 47:1; Sekaraea 14:8

⁴⁰ Ti ngwae ana fiku'a ne'e, kira rongoa fatalana sa Jesus, kira ka 'uri, “Ngwae ne'e nia na profet 'inoto'a ne'e kulu masia!”

⁴¹ Ma ti ngwae kira ka saea, “Nia na Christ, na ngwae ba God filia fuana fa'amaurilana ngwae ki!”

Aia, ma ti ngwae la'u, kira ka saea, “Na ngwae filia noa'a kasi leka la'u ma'i fa'asia 'i Galili!
⁴² Osi'ana na Kerekere'a Abu nia saea na Christ ke ba'a futa ma'i ana kwalafa sa David na ngwae tatalafa'a, ma ke futa 'i Betlehem, ma'e fanoa ne'e sa David nia doe logo ma'i ana.” ⁴³ Ma na ngwae ne'e ki, noa'a kira kasi alua go'o ta'i manata'anga sulia sa Jesus. ⁴⁴ Ma bali ana ngwae kira oga liu kira ka daua sa Jesus, bore ma noa'a ta ngwae kasi sasia go'o ta ru ana.

⁴⁵ Na ngwae folo baera ki noa'a kira kasi daua go'o sa Jesus, ma kira oli kwau siana na fata abu doe ki, ma na Farasi ki. Ma kaida'i kira dao na'a, na fata abu doe ki, ma na Farasi ki, kira ka fata 'uri, “Fa'uta ne'e noa'a kamu kasi ngalia ma'i?”

⁴⁶ Ma kira ka olisida 'uri, “Kaimili 'arefo liu ana nia'a, osi'ana noa'a ta ngwae kasi ala'a 'una'eri di'ia nia'a.”

⁴⁷ Na Farasi ki kira ka fata 'uri fuada, “Sali kaumulu fa'amamana logo 'aumulu ana soke'a nia ki taka? ⁴⁸ Noa'a ta ngwae ana fa'ina'ona'o kulu ki nama ta Farasi, kira kasi fa'amamana go'o ana! ⁴⁹ Na fiku'a ne'eri go'o 'ana ne'e kira fa'amamana ana nia'a. Ma noa'a kira kasi sai go'o ana na taki sa Moses ki. Nia 'una'eri ma God ke ba'a kwai'ida.”

⁵⁰ Aia, ma ta'i ngwae ana na Farasi ki satana sa Nikodimas ba nia leleka ma'i siana sa Jesus 'i

na'lo, nia ka fata 'uri fuana na Farasi ki, ⁵¹ “Na taki kulu ki ba saea noa'a kulu kasi matalangani ta ngwae si di'ia noa'a kulu kasi rongo le'a ana fatalana ka sui mala kulu fi'i ngalia ma'i fuana na matalanga'i lana.”

⁵² Ma kira ka fata 'uri fuana sa Nikodimas, “'Irai ma 'ae'lo logo ta ngwae fa'asia 'i Galili nini'a? Di'ia 'oko to'oma'i le'a ana Kerekere'a Abu, 'oko lisia talamu. Na profet 'inoto'a ne'e kulu masia noa'a kasi ba'a leka go'lo ma'i fa'asia 'i Galili!”

Na kini kakabara

⁵³ Aia, ngwae ki ta'ifau kira oli na'a 'uana na luma kira ki,

8

¹ bore ma sa Jesus ka ra'e 'uana gwauna fa'i ua ne'e kira saea 'ani Olif.* ² Ma 'i 'ofodangi la'a bilabila ana fa'i asoa 'i buri, nia ka oli la'u 'uana saena Luma Abu God. Ma na fiku'a doe liu, kira ka fiku kalia nia'a, ma nia ka tua 'i ano, ma ka fa'amanatada. ³ Ma na ngwae fa'amanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kira ka ngalia ma'i ta'i kini ne'e kira daua fa'inia na 'usu'a. Ma kira ka fa'a uua 'i safitada. ⁴ Ma kira ka fata 'uri fuana sa Jesus, “Ngwae fa'amanata 'ae, na kini ne'e kami daua fa'inia 'usu'a. ⁵ Aia, ma 'i saena na taki ne'e sa Moses nia kwatea fuaka ki, nia saea fasi ne'e kini 'uri, kika 'uia 'ani na fau 'iri nia ka mae. Ma na tae ne'e 'oko saea ana nia'a kwa?” ⁶ Kira saea ru ne'e 'iri kira ka ilito'ona fuana

* **8:1** Kira saea 'ani ua Olif, osi'ana ne'e 'ai olif ki 'oro 'i ne'eri.

kika dao to'ona ta ru, fasi 'iri kira ka giosia 'ani sa Jesus.

Ma sa Jesus ka gwauru 'ana 'i ano, ma ka kerekere 'ani 'u'una 'i fafona ano. ⁷ Ma kaida'i kira saefilo go'o 'ada, nia ka tata'e, ma ka fata 'uri fuada, “Sa tai amu'a ne'e noa'a kasi sasia ta ru ta'a, nia ke eta 'uia 'ani ta gwa'i fau.” ⁸ Sui, nia ka gwauru la'u, ma ka kerekere la'u 'i fafona ano. ⁹ Ma kaida'i kira rongoa ru ne'e, kira ka leka na'a 'ada, ta'i ta'i ngwae'a, tala'ae ana na ngwae ngwaro ki. Ma kira ka fa'asia sa Jesus ka tua na'a ta'ifili nia fa'inia na kini baera ne'e nia uu go'o 'ana 'i ne'eri. ¹⁰ Ma nia ka tata'e la'u, ma ka fata 'uri, “Kini ne'e 'ae, na ngwae baera ki, kira na'a 'i fa'i? Nia fa'uta? Noa'a ta ngwae ada kasi ore na'a fasi 'iri nia matalanga'i 'oe kwa?”

¹¹ Ma nia ka olisia ka 'uri, “Ngwae 'a'ana 'ae, noa'a na'a ta ngwae.”

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Ma nau'a bore, noa'a nau kusi matalanga'i 'oe logo. 'Oke leka na'a 'amu, ma tala'ae ta'ena noa'a 'oe kosi sasia na'a ta ru ta'a la'u.”

Sa Jesus ne'e na madakola'anga

¹² Sa Jesus ka fata la'u 'uri fuana Farasi ki, “Nau'a ne'e, nau ku di'ia na madakola'anga fuana ngwae ki saena magalia ne'e. Ngwae ne'e nia leka ma'i suli nau, noa'a nia kasi liu 'i saena ma'erodo. Nia ka liu saena madakola'anga, ma nia ke ba'a mauri firi.”

¹³ Ma na Farasi ki kira ka fata 'uri fuana, “'Ae'o 'amu talamu ne'e 'oko fa'arongo 'ani'o. Na fa-talamu sulia 'ae'o talamu noa'a kasi mamana.”

14 Sa Jesus ka fata 'uri, “Noa'a go'o. Sui bore 'ana nau ku fa'arongo 'ani nau talaku, tae ne'e nau ku sae'e ki ni'i mamana, osi'ana nau ku saiana kula ne'e nau ku leka ma'i fa'asia, ma 'i fa'i ne'e nai ba'a leka 'uana. Ma noa'a kamu kasi sai go'o ana kula ne'e nau ku leka ma'i fa'asia, ma kula ne'e nai ba'a leka 'uana. 15 Kamu matalangani ru ki sulia manata'anga ngwae saena magalia ne'e go'o 'ana. Aia, ma noa'a nau kusi matalangani ta ngwae. 16 Bore ma di'ia nau ku matalangani ta ngwae, nau ku matalanga'i sulia manata 'anga saga. Nau noa'a kusi matalangani ta ngwae ta'ifili nau, ma kero'o ta'ifau go'o Ma'a ne'e nia asunga'i nau ma'i ne'e rao fa'i nau. 17 Na taki kamu ki saea ka sui na'a, di'ia ro ngwae ki kira alanga'i sulia ta ru, tae ne'e kera saea nia mamana. 18 Nau ku fa'arongo 'ani nau talaku, ma na Ma'a ne'e nia asunga'i nau ma'i, nia logo ne'e ka fa'arongo 'ani nau.”

19 Sui, kira ka saefiloa sa Jesus kika 'uri, “'Uri ma ma'a 'oe nia 'i fa'i kwa?”

Ma sa Jesus ka olisi kira ka 'uri, “Noa'a kamu kasi saiaku ma na Ma'a nau bore. Di'ia kamu saiaku, kamu ka sai logo ana Ma'a nau.” 20 Sa Jesus ka saea na ru ne'e ki ana kaida'i nia fa'amanata na ngwae ki 'i saena Luma Abu God, 'i saena agi luma ne'e kira alua kufikufi ru ne'e kira alua 'ani na kwatea kira ki 'i saena. Aia, ma ana kaida'i ne'eri, noa'a ta ngwae kasi daua go'o, osi'ana noa'a kasi dao 'ua ana kaida'i nia.

Nia 'afita'i kamu ka leka 'uana na kula ne'e nai ba'a leka 'uana

21 Sa Jesus ka fata 'uri la'u fuada, “Nai ba'a leka, ma muke ba'a lulu nau. Ma muke ba'a mae, ma God noa'a kasi rufuanata go'o ana ta'anga'a kamu ki. Ma nia 'afita'i kamu ka leka ana kula ne'e nai ba'a leka 'uana.”

22 Ma na ngwae fa'ina'ona'o Jiu ki kira ka fata 'uri, “Nia saea ni ke ba'a 'afita'i go'o kulu ka leka 'uana kula ne'e nia ke ba'a leka 'uana. 'Uri ma nia ke ba'a saungi nia 'ana talana taka?”

23 Sa Jesus ka olisi kira ka fata 'uri, “Kaumulu leka ma'i fa'asia na fanoa ne'e 'i ano go'o. Bore ma nau ku leka ma'i fa'asia 'i langi. Kaumulu ne'e fa'asia na magalia ne'e. Ma nau'a noa'a la'u fa'asia na magalia. 24 Nia ne'e, nau ku saea ka sui na'a muke ba'a mae, ma God noa'a kasi rufuanata ana ta'anga'a kamu ki. Nia mamana na'a, di'ia noa'a kamu kasi fa'amamana ne'e Nau'a Nini'a,† God noa'a kasi rufuanata ana ta'anga'a kamu ki.”

25 Sui kira saefiloa kira ka 'uri, “'Uri ma 'ae'o sa tai nini'a?”

Ma sa Jesus ka olisida ka fata 'uri, “Nau nini'a di'ia nama ba nau ku eta saea na'a fuamu'a saena fa'amanata'anga nau ki. 26 Nau ku to'o ana na ru 'oro liu ki ne'e nau ku saiana nau ku ala'a suli kamu fuana matalanga'ilamu'a 'ani. Ngwae ne'e nia asunga'i nau ma'i, nia ne'e na ngwae mamana. Aia, ma tae ne'e nia saea fuaku, nia ne'e nau ku saea fuana ngwae ki ta'ifau.”

27 Ma noa'a kira kasi sai go'o ana ne'e sa Jesus nia fata sulia Ma'a nia ma'i 'i langi. 28 Nia ne'e,

† 8:24 Na sata ne'e, “Nau'a Nini'a,” ba God saea 'ani nia'a talana saena. Aesea 41:4, 43:10-13,25, 46:4, 48:12 ma Diutronomi 32:39

nia ka fata 'uri fuada, “Kaida'i muke alu nau, na Ngela Ngwae, fafona 'ai rara folo, muke saiaku ne'e Nau Nini'a. Ma ana kaida'i ne'eri, muke ba'a saiana ne'e noa'a nau kusi sasia ta ru sulia na manatalaku talaku. Bore ma nau ku saea go'o ru ne'e Ma'a nia fa'amanata nau 'ani, nia ne'e nau ku sae'e fuamu'a. ²⁹ 'Iu, ma Ma'a ne'e nia asunga'i nau na'a ma'i, nia ka tua fa'i nau sulia asoa ki. Noa'a nia kasi danga 'ani nau, du'ungana nau ku sasia ru ne'e nia fa'asaele'a nia sulia asoa ki.”

³⁰ Ma ngwae 'oro ki kira ka fa'amamana ana sa Jesus, kaida'i kira rongoa nia saea na ru ne'eri ki.

Sa Jesus fa'inia sa Abraham

³¹ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana ngwae ne'e kira fa'amamana ana nia'a ki, “Di'ia muke sasi sulia na fa'amanata'anga nau ki, kamu na ngwae fafarongo mamana nau ki na'a. ³² Ma muke ba'a saiana ru mamana ki sulia God, ma na ru mamana sulia God ki ne'e kwate kamu ke tua aloge.”

³³ Kira olisia sa Jesus, kira ka 'uri, “Kami na ngwae ana kwalafa sa Abraham ki na'a. Noa'a kami 'isi rao 'o'o la'u fuana ta ngwae. Fa'uta ne'e 'oko saea mike tua aloge?”

³⁴ Sa Jesus ka fata 'uri la'u fuada, “Ru mamana nau ku saea fuamu'a. Ngwae ne'e kira ro'osulia na falafala ta'a ki, na falafala ta'a ne'eri ki ne'e gwaunga'i fafida, ma kira ka rao 'o'o na'a 'ada 'i olofana. ³⁵ Na ngwae ne'e nia tua aloge, nia ne'e na ngwae ne'e nia futa ana kwalafa, ma ka to'o ana mamana'anga fuana tua'a saena luma

ma'a nia. Ma na ngwae ne'e ka rao 'o'o go'o 'ana, nia noa'a kasi tua mamana ana kwalafa. ³⁶ Nia ne'e, di'ia nau'a, na Ngela God, nau ku fa'asakadola kamu, nia ne'e kamu fi'i aloge mamana. ³⁷ Nau ku saiana kamu na ngwae ana kwalafa sa Abraham. Ka 'una'eri bore 'ana ma, kamu ka oga saungilaku, osi'ana noa'a kamu kasi oga go'o sasi'a sulia na fa'amanata'anga nau ki. ³⁸ Nau ku fata sulia tae ne'e Ma'a nau nia fa'ata'inia fuaku. Aia, ma kamu ka sasia tae ki ne'e ma'a kamu nia sae'e fuamu'a."

³⁹ Kira olisia sa Jesus kira ka 'uri, "Ma'a kami na'a ne'e sa Abraham!"

Sa Jesus ka 'uri fuada, "Di'ia kamu na kwalafa sa Abraham ki mamana, muke sasia logo na ru ne'e nia saungani'i ki. ⁴⁰ Aia, ma nau ku saea go'o 'aku na ru mamana ki ne'e nau ku rongoa ma'i fa'asia God fuamu'a sulia asoa ki. Bore ma kamu ka oga go'o 'aumulu saungilaku. Bore ma sa Abraham noa'a kasi sasia go'o ta ru 'una'eri. ⁴¹ Kamu sasia go'o 'amu'a na ru ne'e ma'a kamu nia sasi'i ki."

Kira ka fata 'uri fuana, "Ta'ifilia God go'o ne'e Ma'a kaimili, ma kaimili ne'e na ngela mamana nia ki."

⁴² Sa Jesus olisida ka fata 'uri, "Di'ia God ne'e ma'a kamu mamana, muke alafe fuaku, osi'ana ne'e nau ku leka ma'i fa'asia God, ma nau ku tua fa'i kamu 'i ne'e. Noa'a nau kusi leka ma'i sulia na mamana 'anga nau talaku. God ne'e asungali nau ma'i. ⁴³ Fa'uta ne'e noa'a kamu kasi rongo saiana fatalaku re? Nia 'una'eri osi'ana noa'a kamu kasi oga go'o rongolana. ⁴⁴ Aia, ma kamu'a ne'ana, na ma'a kamu ne'e

sa Saetan na'a. Nia ne'e, kamu ka oga sasilana na ru ki, di'ia logo ne'e nia sasi'i. Sa Saetan ne'e nia na ngwae fuana saungwae'a na'a, sulia nia 'lita ka sasia 'ua na'a ma'i. Ma nia ka kina na mamana'anga, osi'ana noa'a nia kasi to'o ana ta tae ne'e ka mamana ana nia'a. Kaida'i nia sokea 'ana ta ngwae, na falafala nia na'a ne'eri'a, du'ungana nia ne'e ngwae fuana soke'a na'a, ma nia ne'e ma'a na'a fuana na ngwae soke ki ta'ifau. ⁴⁵ Ma ru mamana nau ku saea fuamu'a, ru ne'eri ne'e sasia noa'a kamu kasi oga go'o fa'amamana laku. ⁴⁶ Ma sa tai amu'a ne'e saiana ka fa'ata'inia na tae ne'e nau ku sasia ka ta'a ana? Noa'a! Aia, ma fa'uta ne'e noa'a kamu kasi fa'amamana nau, kaida'i nau ku saea ru mamana ki fuamu'a? ⁴⁷ Aia, sa tai ne'e kira 'lita ma'i siana God, kira saiana kira ka rongo sulia na fatalana. Ma kamu'a ne'e, noa'a kamu kasi 'lita ma'i ana God. Ma nia ne'e ka sasia noa'a kamu kasi sailinga.”

⁴⁸ Sui, kira ka fata 'uri fuana sa Jesus, “Na ru ba kami saea suli'o nia mamana ba kami saea 'ae'o ngwae fa'asia Samaria, ma 'oko to'o ana na ano 'i ru ta'a.”

⁴⁹ Sa Jesus olisida ka fata 'uri, “Noa'a go'o, noa'a nau kusi to'o ana ta ano'i ru ta'a. Ma nau ku fa'a'imoto'a na Ma'a nau, bore ma noa'a kamu kasi fa'a'imoto'a go'o nau'a. ⁵⁰ Ma noa'a nau kusi oga go'o ne'e na ngwae ki kira ka fu'usi 'imoto'a aku. Ma'a nau lala ne'e nia oga fuana ngwae ki kira ka fu'usi 'imoto'a aku. Ma nia'a logo ne'e ke ba'a kwai matalanga'i 'ani 'olo'olo'a. ⁵¹ Ru mamana nau ku saea fuamu'a, sa tai ne'e nia sasi sulia fa'amanata'anga nau,

noa'a nia kasi mae.”

⁵² Sui kira olisia sa Jesus kira ka fata 'uri, “Kaimili fi'i saiamu, ne'e 'oko to'o ana anoli ru ta'a! Sulia ko'o kia sa Abraham nia mae na'a, ma na profet ki logo kira ka mae. Fa'uta ne'e 'oko saea di'ia ngwae sasia sulia fa'amanata'anga 'oe, noa'a nia kasi mae?

⁵³ Ko'o kia sa Abraham nia na ngwae 'inoto'a, bore ma nia mae na'a. Ma 'ae'o ne'e, 'oko fia fasi 'oko 'inoto'a ka liufia sa Abraham kwa? Ma na profet ki logo ba kira mae na'a. 'Irai ma 'oko sae'o mo 'ania sa tai?”

⁵⁴ Sa Jesus ka olisi kira ka 'uri, “Di'ia nau'a go'o 'ana ne'e nau ku fu'usi 'inoto'a ana nau'a talaku, 'irai 'inoto'anga nau nia ru 'o'o go'o 'ana. Aia, ma na ngwae fuana ne'e ka fu'usi 'inoto'a aku ne'e Ma'a nau ne'e kamu saea nia ne'e God kamu. ⁵⁵ Sui bore 'ana, noa'a kamu kasi saiana go'o God. Ma nau ku saiana nia'a. Bore ma di'ia nau ku saea noa'a nau kusi saiana, nau ku di'ia logo kamu'a ne'e kamu sai liu ana soke'a. Aia, ma nau ku sai le'a liu na'a ana, ma nau ku sasi sulia fatalana. ⁵⁶ Ma na ko'o kamu sa Abraham nia saele'a liu, osi'ana nia lisia na'a daolaku ma'i. Ma nia ka lisia na'a, ma ka saele'a liu sulia.”

⁵⁷ Ma kira ka fata la'u 'uri fuana, “Kwara'ae! Lima akwala fa'i ngali ki kasi sui 'ua fafia futa lamu, ma 'oko saea 'oko lisia sa Abraham kwa?”

⁵⁸ Sa Jesus ka olisi kira ka fata 'uri, “Ru mana nau ku saea fuamu'a: Kaida'i sa Abraham noa'a kasi futa 'ua, Nau Nini'a, nau ku tua na'a.”

⁵⁹ Ana kaida'i ne'eri, kira ka ngalia na'a fau ki fuana 'uimaelana, du'ungana nia fata 'una'eri.

Sui, nia ka ago na'a fa'asi kira, ma ka leka na'a fa'asia na Luma Abu God.

9

Sa Jesus nia gura na ngwae maana rodo

¹ Kaida'i sa Jesus nia liliu 'ana, nia ka lisia ta'i ngwae ne'e maana rodo 'ita na'a ma'i ana kaida'i nia futa ana. ² Ma na fafarongo nia ki kira saefilo nia kira ka 'uri, “Ngwae fa'amanata 'ae, na ta'anga'a sa tai ne'e sasia na maana na ngwae ne'e ka rodo 'ita na'a ma'i ana futalana kwa? Na abula ta'anga'a nia 'ana talana nama na abula ta'alana na ma'a nia ma na te'a nia?”

³ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Na maa rodo ne'e saungia, noa'a la'u sulia na abula ta'anga'a nia 'ana talana, ma noa'a la'u na abula ta'alana na ma'a nia nama na te'a nia. Na maana ka rodo fasi 'iri muke lisia na ngasingasi'anga God ne'e rao ana nia'a. ⁴ Ana kaida'i nia dangi 'ua, kuke sasia nama na rao'a God ne'e nia kwate nau ma'i fuana. Sulia na rodo nia karangi na'a, kaida'i ba noa'a ta ngwae kasi rao na'a. ⁵ Kaida'i nau ku tua 'ua 'i saena magalia, nau'a ne'e na madakola'anga fuana na ngwae ana magalia.”

⁶ Ma 'i buri 'ana sa Jesus nia saea ru ne'e, nia ka ngisu saena ano, ma ka bunia mo'a 'ani ngisuna, ma ka ongoa 'ani na maana na ngwae ne'eri. ⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “'Oe leka 'oko taufia na'a maamu 'i saena na namo 'i Saelom.” (Sata ne'e, na fadalana ne'e, “Alunga'inia.”) Ma na ngwae ne'eri ka leka ka taufia na'a maana, ma nia ka lia na'a.

⁸ Ma na ngwae ana fanoa nia, ma na ngwae ne'e kira lisia ba nia gani gani ru go'o 'ana 'i na'lo, kira ka saefiloda kwailiu, “Nia na ngwae ba nia tua ma ka gani gani ru go'o 'ana nini'a?”

⁹ Ma ti ngwae kika 'uri, “Nia'a na'a nini'a.”

Ma ti ngwae la'u kira ka fata 'uri, “Noa'a la'u nia'a nini'a, bore ma lisilana di'ia na ngwae baera.”

Ma na ngwae ne'eri 'ana talana ka fata 'uri, “Nau'a na'a ngwae baera nini'a.”

¹⁰ Ma kira ka saefiloa, “Fa'uta ne'e na maamu ka 'ifi na'a 'ira kwa?”

¹¹ Ma nia ka olisida ka 'uri, “Na ngwae ne'e satana sa Jesus ne'e nia saunga'inia mo'a, ma ka ongoa 'ani na maaku. Ma nia ka saea fuaku nau ku leka, nau ku taufia na'a maaku 'i saena na namo 'i Saelom. Sui nau ku leka, ma kaida'i nau ku taufia na'a na maaku go'o ne'e maaku ka lia na'a.”

¹² Ma kira ka saefiloa la'u 'uri ana, “Ma nia na'a 'i fa'i kwa?”

Ma nia ka olisida ka 'uri, “Nau ku kina.”

¹³ Ma 'i buri, kira ka tala'ia na'a na ngwae baera siana na Farasi ki. ¹⁴ Aia, ma fa'i asoa ne'eri sa Jesus saunga'inia na mo'a ma ka gura na'a maana na ngwae ne'eri, na fa'i asoa Sabat asoa ana mamalo'anga. ¹⁵ Ma na Farasi ki kika saefiloa la'u na ngwae ne'eri, “Fa'uta ne'e nia sasi 'oko lia na'a.” Ma nia ka saea ka 'uri fuada, “Sa Jesus nia alua mo'a fafia na maaku. Sui nau ku taufia na'a maaku, ma na maaku ka lia na'a.”

¹⁶ Ma ti ngwae ada ne'e Farasi ki kira ka fata 'uri, “Na ngwae ne'e nia sasia ru ne'e, noa'a nia kasi leka la'u ma'i fa'asia God, osi'ana nia 'oia

na taki ana Sabat, 'ani guralana na ngwae ne'e ana Sabat.”

Ma ti ngwae la'u kira ka 'uri, “Noa'a, ma fa'uta mo ne'e na ngwae abula ta'a 'uri ka fulia na fa'anada'a doe 'una'eri ki?” Ma noa'a kira kasi 'ado fiku go'o osi'ana na ru ne'eri.

¹⁷ Sui na Farasi ki kira ka saefilo 'uri la'u ana na ngwae ne'eri, “'Oko saea sa Jesus ne'e gura na'a maamu, na tae ne'e 'oko saea ana?”

Ma nia ka 'uri, “Nia'a ta profet.”

¹⁸ Ma na ngwae fa'ina'ona'o ana Jiu ki, kira ka 'aila 'ani fa'amamanalana ana ne'e maana nia rodo na'a ma'i 'i na'o. Ma kira ka saea ma'i na ma'a nia fa'inia te'a nia. ¹⁹ Ma kira ka saefilo kera 'uri, “Na ngela koro'o nama nini'a? Koro'o saea fasi na maana nia rodo na'a, ana kaida'i nia futa ma'i ana. Ma tae ne'e sasia nia ka lia na'a ana kaida'i ne'e?”

²⁰ Ma na ma'a nia fa'inia te'a nia kera olisida kira ka 'uri, “Kero'o saiana nia na ngela kero'o, ma kero'o ka saiana ne'e maana nia rodo 'ua na'a ma'i ana kaida'i nia futa ana. ²¹ Bore ma kero'o kina logo tae ne'e kwate ma nia ka lia na'a, nama sa tai ne'e ka 'ifingia maana. Kamu ke saefilo nia kwau, sulia nia 'a'ana na'a, ma nia ka tala ala'a na'a 'ana talana!” ²² Na ma'a nia fa'inia te'a nia kera saea ru ne'e sulia kera ma'u 'ani na ngwae fa'ina'ona'o ana Jiu ki. Sulia kira alafafia ka sui na'a, fasi di'ia ta ngwae ne'e ka saea sa Jesus ne'e na Christ, na ngwae ba God nia filia, noa'a kira kasi ala'ania ka ru'u saena luma fuana fo'onga'a ki. ²³ Nia ne'e ma'a nia fa'inia te'a nia kera ka saea, “Nia 'a'ana na'a. Kamu ke saefiloa kwau!”

²⁴ Sui kira ka saea la'u ma'i na ngwae ba na maana nia rodo 'i na'o, ma kira ka fata 'uri fuana, “'Oke fata alanga'i 'i na'ona God ne'e 'oko saea na'a ru mamana ki! Kaimili saiana na ngwae ne'e nia'a na ngwae ta'a.”

²⁵ Ma na ngwae ne'e ka olisida ka 'uri, “Nau ku kina nia'a na ngwae ta'a nama noa'a. Ta'i ru nau ku saiana go'o 'aku ne'e 'uri, na maaku nia rodo 'i na'o, bore ma ana kaida'i ne'e nau ku lia na'a.”

²⁶ Ma kira ka saefilo la'u 'uri ana, “Na tae ne'e nia sasia amu kwa? Ma nia ka gura fa'uta ana maamu?”

²⁷ Ma na ngwae ne'e ka olisida ka 'uri, “Nau ku saea ka sui na'a fuamu'a ba, bore ma noa'a kamu kasi rongoa go'o. Fa'uta ne'e kamu ka oga la'u rongolana? Sali kaumulu oga kamu ka fa'amamana ma kamu ka leka logo sulia nia'a.”

²⁸ Kira fata buri tolinga'i fuana ma kira ka 'uri, “'Ae'o ne'e ngwae fafarongo nia kwa. Bore ma kaimili na ngwae fafarongo sa Moses ki lala.

²⁹ Sulia kaimili saiana God nia fata fuana sa Moses. Ma na ngwae ne'e, kami kina nia leka ma'i fa'asia 'i fa'i!”

³⁰ Ma na ngwae ne'e ka olisida ka 'uri, “Nau ku 'arefo liu na'a ana kaumulu. Osi'ana nia 'ifingia na'a maaku, bore ma kamu ka saea ne'e noa'a kamu kasi saiana go'o 'aumulu 'i fa'i ne'e nia leka ma'i fa'asia. ³¹ Kulu ta'ifau, kulu saiana God noa'a kasi rongoa na ngwae ta'a ki. Nia ka rongoa lala na ngwae ne'e kira fulusi 'inoto'a ana ki, ma kira ka sasia na ru ne'e nia oga fuana kira ka sasi'i. ³² Ka 'ita 'ua na'a ma'i ana etangilana na magalia, noa'a kulu 'iri

rorongoa 'ua ne'e ta ngwae ka 'ifingia maana ta ngwae ne'e rodo 'ita ana kaida'i nia futa ma'i ana. ³³ Ma di'ia na ngwae ne'e noa'a kasi leka ma'i fa'asia God, nia 'afita'i nia ka sasia ta ru 'una'eri.”

³⁴ Ma kira ka saeta'a liu, ma kira ka fata 'uri fuana, “'Oko doe ma'i saena ta'anga'a 'ita na'a ma'i ana futalamu! Fa'uta ne'e 'oko oga 'oke fa'amanata kaimili lala?” Sui kira ka luia noa'a nia kasi ru'u 'i saena na luma fuana fo'onga'a ki.

³⁵ Sui sa Jesus ka rongoa ne'e kira sasi 'una'eri ana ngwae ne'eri. Ma nia ka dao to'ona ma ka fata 'uri, “'Uri ma 'oko fa'amamana ana na Ngela Ngwae?”

³⁶ Ma na ngwae ne'e ka olisia ka 'uri, “Ara'i 'ae, 'oke fa'arongo nau, sa tai nini'a, fasi 'iri nau ku fa'amamana ana nia'a?”

³⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “'Oko lisia ka sui na'a, ma nia'a na'a ne'e 'oko fata fa'inia ana kaida'i ne'e.”

³⁸ Ma na ngwae ne'e ka saea, “Aofia 'ae, nau ku fa'amamana na'a amu.” Ma nia ka bobo uruuru 'i ano 'i na'ona 'aena sa Jesus.

³⁹ Sa Jesus ka fata 'uri, “Nau ku leka ma'i 'iri nai to'olanga'inia ngwae ana magalia ki 'ani ro fikuta'i ngwae ki. Ta fikuta'i ngwae di'ia ngwae maa rodo ki osi'ana noa'a kira kasi saiana ru mamana sulia God. Ngwae ne'e ki, nau ku kwatea kike lia saiana ru mamana sulia God. Ta fikuta'i ngwae kira fia fasi kira lia saiana ru mamana sulia God. Nau ku fa'ata'inia ne'e noa'a kira 'iri saiana ru mamana sulia God.”

⁴⁰ Ma ti ngwae ada ne'e Farasi ki ne'e kira tua 'i ne'eri fa'inia, kira rongoa nia saea ru ne'e, ma kira ka saefloa, “'Uri ma 'oko saea fasi ne'e maami'a rodo logo nini'a?”

⁴¹ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Di'ia maamu'a nia rodo 'ira noa'a God kasi mata-langa'i kamu, sui bore 'ana kamu ka abula ta'a. Bore ma kamu saea ne'e kamu lia saiana ru mamana. Nia ne'e kwate God ka matalanga'i kamu.”

10

Sa Jesus ne'e na ngwae le'a fuana lia'a sulia na sipsip ki

¹ Sa Jesus ka saea fuana na fafarongo nia ki ka 'uri, “Ru mamana nau ku saea fuamu'a, na ngwae ne'e noa'a kasi ru'u ana na sinamaa ana na foka na sipsip ki, ma ka ru'u go'o ma'i 'ana 'i burina na foka'i sipsip, nia'a na ngwae bili. ² Ma na ngwae ne'e nia ru'u ma'i ana sinamaa, nia'a na'a ne'e na ngwae mamana ne'e ka lia sulia na sipsip ki. ³ Na ngwae folo ana sinamaa ka 'ifingia na sinamaa ana foka fuana, ma na sipsip ki kira ka rongo saiana na lingana, ma kira ka leka ma'i siana. Nia ka saea satana na sipsip nia ki, ma ka tala'ida 'i maa. ⁴ Ma kaida'i nia ka tala'ia na sipsip nia ki ta'ifau 'i maa, nia ka etaeta 'i na'oda, ma kira ka leka 'i burina, sulia kira rongo saiana na lingana. ⁵ Ma nia 'afita'i kira ka leka 'i burina ta ngwae matamata. Kira ka tafi fa'asia, osi'ana noa'a ki kasi rongo saiana na lingana.”

⁶ Ana kaida'i sa Jesus ka ala'a 'ani na tari-fula'anga ne'e fuada, bore ma noa'a kira kasi sai go'o ana na fadalana. ⁷ Nia ne'e, sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Ru mamana nau ku saea fuamu'a, nau'a ne'e na sinamaa fuana na sipsip ki ke ru'u ana. ⁸ Na ngwae ba kira dao ma'i 'i na'o ana nau'a ki, kira di'ia na ngwae bili ki, ma na sipsip ki noa'a kasi ro'o go'o suli kira. ⁹ Nau ku di'ia na sinamaa fuana ru'unga'a. Sa tai bore 'ana ne'e nia ru'u ma'i ana nau'a, nai ba'a fa'amauria. Nia ke ba'a ru'u ma'i ma ka ru'u kwau ma ka dao to'ona na ru le'a ki. ¹⁰ Na ngwae bili nia dao go'o ma'i 'ana fuana bili lana ru ki ma ka saungwae ma fa'inia fa'ali ru'anga. Bore ma nau ku dao ma'i fasi 'iri muke to'o ana na mauri'a ne'e nia le'a ka tasa.

¹¹ "Nau ku di'ia logo na ngwae ne'e nia lia le'a sulia sipsip ki. Ma nau ku ma'udi fuana mae'a 'usia na sipsip nau ki. ¹² Ma na ngwae ne'e nia rao go'o fuana na folifoli'a, ma na sipsip ki noa'a la'u ru nia ki, kaida'i nia lisia na kui kwasi ka leka ma'i, nia ka fa'asia na'a sipsip ki, ma ka tafi na'a 'ana. Ma na kui kwasi ka leka ma'i ka saungia na sipsip ki, ma ka takalonga'inia na sipsip ki. ¹³ Na ngwae ne'eri ka tafi na'a 'ana sulia nia rao go'o 'ana fuana folifoli'a, ma noa'a kasi gerea go'o na sipsip ki. ¹⁴⁻¹⁵ Nau ku lia le'a sulia na sipsip ki, ma nau ku ma'udi fuana mae'a 'usia na sipsip nau ki. Ma kira ka saiaku, ma nau ku saiada logo, di'ia logo ne'e Ma'a nia saiaku, ma nau ku sai logo ana. ¹⁶ Ma ti sipsip aku logo ne'e noa'a kira kasi tua 'ua saena foka. Ma nai ba'a ngalida logo ma'i. Ma kira ka rongo

saiana lingaku. Ma kira ke ba'a tua fiku saena ta'i amu'i sipsip nau fa'inia na sipsip ne'e kira eta tua na'a 'i ne'e ki. Ma nai ba'a lia sulida ta'ifau.

¹⁷ “Na Ma'a nia alafe fuaku, osi'ana nau ku ma'udi fuana nai mae, fasi 'iri nau ku mauri la'u. ¹⁸ Noa'a ta ngwae kasi saungi nau, di'ia noa'a nau kusi danga 'ania fuana. Ma nia na'a ne'e kwaiogai'anga nau. Nau ku to'o ana ngasingasi'anga fuana kwatelana nau'a talaku fuana mae'a ma fuana mauri'a logo. Na ru ne'e na Ma'a nau saea fuaku, nai sasia ne'eri'a.”

¹⁹ Ma ana kaida'i ne'eri, ngwae Jiu ki noa'a kira kasi alua na'a ta'i manata'anga sulia sa Jesus osi'ana na ru ne'e nia sae'e ki. ²⁰ 'Orolada kira saea, “Ngwae ne'e nia bolebole'a, ma ka to'o ana ano'i ru ta'a. Noa'a kamu kasi ro'osulia!”

²¹ Bore ma ti ngwae ada kira ka fata 'uri, “Na ngwae ne'e nia to'o ana ano'i ru ta'a, nia 'afita'i ka fata 'uri re! Ma na ngwae ne'e to'o ana ano'i ru ta'a, nia 'afita'i ka gura ngwae maada rodo ki, ma kira ka lia la'u!”

Na ngwae ki kira 'aila 'ania sa Jesus

²² Ana kaida'i ana uni'i gwari'a, na ngwae Jiu ki kira fiku 'i Jerusalem fuana Fang'a ana Fa'a Abulana Luma Abu God. ²³ Ma sa Jesus ka tua logo saena Luma Abu ne'eri, ma ka liliu go'o 'ana saena taofa sa Solomon. ²⁴ Aia, ma ana kaida'i ngwae ki kira lisia, kira ka fiku ma'i siana, ma kira ka saefiloa kira ka 'uri, “Kami kwaimasi ka tau liu na'a. 'Oke sae saga ana fuami'a! 'Uri ma 'ae'o ne'e na Christ, na ngwae

ba God filia 'iri ka 'afia na ngwae ki, nama noa'a?"

²⁵ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Nau ku saea fuamu'a ka sui na'a, bore ma noa'a kamu kasi oga go'o fa'amamana laku. Na rao'a ne'e nau ku sasi'i ki, na Ma'a nau ne'e saea nau ku sasi'i, ma kira ka fa'ata'inia nau'a na'a. ²⁶ Bore ma kamu kasi oga go'o fa'amamana 'anga, osi'ana ne'e kamu'a noa'a la'u na sipsip nau ki. ²⁷ Na sipsip nau ki ne'e kira rongo saiana na lingana fatalaku, ma nau ku saiada, ma kira ka leka 'i buriku. ²⁸ Ma nau ku kwatea na mauri'a firi fuada, ma noa'a kira kasi mae. Ma ka 'afita'i ta ngwae ka lauda fa'asi nau. ²⁹ Na Ma'a nau ne'e kwatea na sipsip ne'e ki fuaku, nia ka ngasingasi'a ka liufia na'a ru ki ta'ifau. Ma ka 'afita'i ta ngwae ka laua na sipsip ne'e ki fa'asi nia. ³⁰ Nau'a fa'inia na Ma'a, kero'o ta'i ru go'o.”

³¹ Ma ana kaida'i ne'eri, na ngwae ki kira ka goe fau la'u ma'i, fasi 'iri kira ka 'uia sa Jesus ka mae. ³² Ma sa Jesus ka saefilo kira 'uri, “Kaumulu lisia ka sui na'a na rao'a le'a 'oro ki ne'e nau ku sasia fa'asia na Ma'a. 'Uri ma na rao'a fa'uta ana na rao'a ne'e ki ne'e kamu oga saungilaku fafia?”

³³ Ma kira olisia kika 'uri, “Kaimili kasi 'ui 'oe la'u fafia na rao'a le'a ne'e 'oko sasi'i ki. Kami oga mika 'ui 'oe lala fafia ne'e 'oko fata buri tolinga'i ana God. Osi'ana 'ae'o na ngwae go'o 'ana, ma 'oko saea 'ae'o God!”

³⁴ Sa Jesus ka olisi kira la'u ka 'uri, “Na ala'anga ki ni'i teo na'a saena Kerekere'a Abu kamu, God nia saea ka 'uri, 'Kamu'a na god

ki. ☆ 35 Ma kulu saiana na ru ki ta'ifau saena Kerekere'la Abu, nia mamana daofa'i liu sulia kaida'i ki. Ma God noa'a kasi rora kaida'i nia fata fuana ko'o kia ki, ma ka saeda na'a 'ani god ki. 36 Ma nau'a na ngwae ne'e God nia fili nau, ma ka asunga'i nau na'a ma'i saena na magalia ne'e. Ma ka fa'uta ne'e kamu ka saea nau ku fata buri tolinga'i ana God, kaida'i nau ku saea nau 'ani Ngela nia? 37 Di'ia noa'a nau kusi sasia na rao'a ki ne'e Ma'a nau oga nau ku sasi'i, noa'a kamu kasi fa'amamana nau go'o. 38 Bore ma si di'ia nau ku sasia na rao'a ne'e na Ma'a nia oga'i ki, kamu ka fa'amamana 'aumulu ana rao'a ne'eri ki, sui bore 'ana noa'a kamu kasi fa'amamana ana na ru ne'e nau ku sae'e fuamu'a ki. Di'ia kamu ka sasia na ru ne'e ki, muke ba'a sai le'a ana ne'e na Ma'a nia tua ratai aku, ma nau ku tua ratai logo ana na Ma'a."

39 Ma ana kaida'i ne'eri logo, kira oga kika daua sa Jesus, bore ma nia ka ago na'a 'ana fa'asi kira.

40 Ma sa Jesus ka oli la'u ana bali kafo 'i Jodan, ma nia ka tua 'i ne'eri ana kula ba sa John nia siuabua na ngwae ki 'i na'o. 41 Ma na ngwae 'oro liu ki kira leka ma'i siana sa Jesus, ma kira ka fata fuada kwailiu kira ka 'uri, "Sa John noa'a kasi sasia go'o ti ru fa'anada'a, bore ma na ru ne'e nia fata sulia ana ngwae ne'e, nia mamana ta'ifau go'o." 42 Ma na ngwae 'oro ki ana kula ne'e kira ka fa'amamana ana sa Jesus.

11

Maelana sa Lasaros

¹ Ta'i ngwae satana sa Lasaros nia mata'i. Ma nia ka tua ana fanoa 'i Betani fa'inia na ro ngwaingwaena nia ki, 'i Mary ma 'i Mata. ² 'I Mary ne'eri ba nia kisitani na ngwaingwai moko le'a ana 'aena sa Jesus na Aofia, ma ka ongoa 'ani na ifuna. ³ Ma na ro kini ne'e ki kira kwate ala'anga 'uana sa Jesus kira ka 'uri, "Aofia 'ae, na ngwae ne'e 'oko kwaima liu ana nia mata'i."

⁴ Ma kaida'i sa Jesus rongoa na ru ne'eri, nia ka fata 'uri fuana na fafarongo nia ki, "Sa Lasaros noa'a kasi mae ana mata'inga ne'e. Na mata'inga ne'e saungia fasi 'iri ka fa'ata'inia na 'inoto'anga God, ma fasi 'iri ne'e ngwae ki kira ke fa'a 'inoto'a nau, na Ngela God, ana."

⁵ Ma sa Jesus ka kwaima liu ana sa Lasaros, ma na ro ngwaingwaena nia ki 'i Mata ma 'i Mary. ⁶ 'Una'eri bore 'ana, kaida'i sa Jesus nia rongoa sa Lasaros nia mata'i na'a, nia ka tua la'u 'ana ana kula ne'eri nia tua ana, sulia ro asoa ki. ⁷ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana na fafarongo nia ki, "Kulu oli la'u 'uana 'i Judea."

⁸ Ma na fafarongo nia ki kira olisia kira ka 'uri, "Fa'amanata 'ae, noa'a nia kasi tau go'o ba, na ngwae Jiu ki kira oga na'a saungilamu 'ani 'uila'i fau lamu. Ma 'oko oga logo 'oe oli la'u 'i ne'eri?"

⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Ana ta'i fa'i asoa na mada'afi ka sina 'ita 'i 'ofodangi leleka ka dao 'i sa'ulafi. Di'ia ta ngwae ka liu ana kaida'i ne'e mada'afi ka sina, 'afita'i nia ka firute, sulia nia lisia na madakolana na magalia ne'e. ¹⁰ Bore ma di'ia ta ngwae ka galo 'i saena rodo, nia ka

firute, osi'ana noa'a ta madakola'a fuana.” ¹¹ Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri, “Na ngwae kwaima ba kulu sa Lasaros, nia maliu na'a, ma nai ba'a leka, nau ku fa'aada.”

¹² Ma na fafarongo nia ki kira olisia kira ka 'uri, “Aofia 'ae, di'ia ne'e nia maliu go'o 'ana, nia ke ba'a le'a go'o.”

¹³ Na fadalana na ala'anga sa Jesus fasi sa Lasaros nia mae na'a. Bore ma kira fia fasi nia maliu mamana go'o 'ana. ¹⁴ Nia ne'e, sa Jesus ka fa'arongo madako ana fuada ka 'uri, “Sa Lasaros nia mae na'a. ¹⁵ Bore ma fuana na le'anga'a kamu, nau ku saele'a ne'e noa'a nau kusi tua fa'inia, fasi 'iri kamu ka fa'amamana nau. Aia, kulu leka siana.”

¹⁶ Sa Tomas (ne'e kira saea 'ani Na 'I'iu) ka fata 'uri fuana na fafarongo ki, “Kulu leka 'akulu fa'inia na ngwae fa'amanata, fasi 'iri kulu ke mae logo fa'inia!”

¹⁷ Ma kaida'i sa Jesus dao ana, fai asoa ki ne'e sui na'a 'i buri 'ana ne'e kira kwaiatoa na'a sa Lasaros. ¹⁸ Na fanoa 'i Betani tua karangia 'i Jerusalem, ka bolo fa'inia uulu agi tala ki go'o.

¹⁹ Ma ngwae 'oro 'i Judea ki kira dao 'uana na maa to'olana 'i Mata ma 'i Mary, 'uana na gwale ladarolo, osi'ana ai ngwane kero'a nia mae.

²⁰ Ma kaida'i 'i Mata ka rongoa sa Jesus nia dao ma'i, nia ka leka 'uana lisilana. Ma 'i Mary ka tua go'o 'ana 'i luma. ²¹ 'I Mata ka fata 'uri fuana sa Jesus, “Aofia 'ae, di'ia 'oko tua tua go'o 'amu 'i ne'e, 'irai na ai ngwane nau kasi mae go'o. ²² Bore ma nau ku saiana kaida'i ne'e bore 'ana, God saiana ka kwatea go'o 'ana ta tae bore 'ana ne'e 'oko gania 'uana.”

²³ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Na ai ngwane 'oe ke ba'a mauri la'u.”

²⁴ Ma nia ka fata fuana sa Jesus ka 'uri, “Nau ku saiana nia ke ba'a mauri la'u ana fa'i asoa 'isi.”

²⁵ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Nau na'a ne'e nai ta'ea na ngwae mae ki, ma ku kwatea la'u na mauri'a fuada. Sa tai bore 'ana ne'e nia fa'amamana nau, nia ke mauri la'u, sui bore 'ana nia ka mae na'a. ²⁶ Ma sa tai bore 'ana ne'e kira fa'amamana nau ki, kike ba'a to'o ana mauri'a firi, ma noa'a kira kasi mae. 'Uri ma 'oko fa'amamana ana ru ne'e kwa?”

²⁷ Ma nia ka olisia ka 'uri, “'Iu Aofia. Nau ku fa'amamana ana 'ae'o na'a ne'e na Christ, na Ngela God ne'e nia leka ma'li saena magalia.”

²⁸ Ma buri 'ana ne'e 'i Mata saea ru ne'eri, nia ka oli, ma ka kwaroro fuana na kini futa nia 'i Mary, ma ka fata 'uri fuana, “Na ngwae fa'amanata dao na'a, ma nia oga ka lisi'o.” ²⁹ Ma kaida'i 'i Mary nia rongoa ru ne'e, nia ka tata'e, ma ka leka 'ali'ali siana. ³⁰ Ma sa Jesus kasi dao 'ua ma'li fanoa, bore ma nia tua 'ua go'o 'ana ma'li ana kula ba 'i Mata nia dao to'ona ana. ³¹ Ma na ngwae ki ne'e kira tua 'i luma fa'inia 'i Mary fuana na gwalelana na manatana, kira leka logo 'i burina kaida'i kira lisia nia tata'e ma ka leka 'ali'ali kwau 'i maa. Kira fia fasi ne'e nia ka leka 'i maana na kilu gwa'u 'iri ka angi 'i ne'eri.

³² Ma kaida'i 'i Mary ka dao ana kula ne'e sa Jesus nia tua ana, nia ka lisia, ma ka bobo uruuru 'i na'ona 'aena, ma ka fata 'uri, “Aofia 'ae, di'ia 'oko tua tua go'o 'amu 'i ne'e 'irai, na ai ngwane nau noa'a kasi mae go'o.”

³³ Ma sa Jesus ka lisia 'i Mary nia angi, ma na ngwae ki ne'e kira leka ma'i fa'inia kira angi logo, ma nia ka kwaimanatai liu. ³⁴ Ma sa Jesus ka saefilo kira ka 'uri, "I fa'i ne'e kamu alua ana?"

Kira ka olisi 'uri ana, "Aofia 'ae, leka ma'i, ma 'oko lisia 'amu."

³⁵ Ma sa Jesus ka angi. ³⁶ Ma na ngwae Jiu ki kira ka fata fuada kwailiu kika 'uri, "Kamu lisia na alafe'anga doe nia fuana sa Lasaros!"

³⁷ Ma ti ngwae ada la'u kira ka fata 'uri, "Nia gura na ngwae maada rodo ki. 'Uri ma noa'a nia kasi lusia sa Lasaros fa'asia na mae'a?"

³⁸ Sa Jesus ka kwaimanatai liu la'u, ma ka leka 'i maana na kilu gwa'u. Na kilu gwa'u ne'eri, ne'e na faoda ne'e ta'i gwa'i fau doe ne'e kira alua 'i maana. ³⁹ Ma sa Jesus ka fata totonga'i fuada ka 'uri, "Kamu ke lafua na fau ne'ana!"

Ma 'i Mata na ngwaingwaena na ngwae ne'e mae, ka olisia ka 'uri, "Aofia 'ae, na fai asoa ki ne'e sui na'a 'i burina ne'e kira kwaiatoa. Dao 'uri, sali nia moko ngwa'a na'a!"

⁴⁰ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Nau ku saea ka sui na'a fuamu ba di'ia 'oko fa'amamana nau, 'oke ba'a lisia na 'inoto'anga God." ⁴¹ Ma kira ka lafua na fau ne'eri. Sui sa Jesus ka lia 'alala 'i langi ma ka fo'lo 'uri, "Ma'asi 'ae, nau ku ba'atafe 'oe sulia 'oko fafarongo na'a ma'i fuaku. ⁴² Nau ku saiana ne'e 'oko rongo nau sulia asoa ki. Nau ku saea ru ne'e, fasi 'iri ne'e ngwae ne'e ki kira ka fa'amamana ana ne'e 'oko asunga'i nau ma'i." ⁴³ Ma 'i buri 'ana ne'e nia saea ala'anga ne'eri, nia ka ri doe ka 'uri, "Lasaros 'ae, 'oke ru'u ma'i 'i maa!" ⁴⁴ Ma na

ngwae ne'e mae na'a ka mauri la'u, ma ka ru'u na'a ma'i 'i maa. Ma na ro 'ae nia ki, ma na ro lima nia ki, kira buta 'ani na ifi fuana 'afulana na ngwae mae ki, ma na maana kira buta logo. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Muke logea na'a ifi ne'e ki fa'asia, ma kamu ke ala'ani ka leka na'a ana.”

*Kira lokoa saungilana sa Jesus
(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; Luke 22:1-2)*

⁴⁵ Ma na ngwae 'oro Jiu ki ne'e kira dao ma'i siana 'i Mary, kira lisia ru ne'e sa Jesus sasia, ma kira ka fa'amamana ana nia'a. ⁴⁶ Bore ma ti ngwae ada, kira oli siana Farasi ki, ma kira ka ala'a suli ru ne'e sa Jesus nia sasia. ⁴⁷ Ma na Farasi ki, ma na fata abu doe ki, kira ka fiku loko'i ru fa'inia na ngwae fa'ina'ona'o ki, ma kira ka fata 'uri, “Tae ne'e kulu ke ba'a sasia ana ngwae ne'e? Sulia ru fa'anada'a 'oro ki na'a ne'e nia fuli'i. ⁴⁸ Ma di'ia kulu ka ala'ania ngwae ne'e ka sasi go'o 'ana 'uri, na ngwae 'oro ki kira ka fa'amamana ana. Sui, na ngwae gwaunga'i ki fa'asia 'i Rom, kira ke ba'a saeta'a na'a fuakulu. Ma leleka ka 'uri na'a, ngwae Rom ki ke ba'a takalonga'inia na Luma Abu God, ma kira ke fa'alia na'a ma'e fanoa kia!”

⁴⁹ Ma ta'i ngwae ada satana sa Kaeafas na 'ingata'i fata abu ana kaida'i ne'eri ka fata 'uri, “Noa'a kaumulu 'iri sai go'o ana ta ru! ⁵⁰ Fuila kaumulu ka saiana ne'e nia le'a go'o fuana ta'i ngwae ne'e ka mae, fasi 'iri noa'a kira kasi saungia ngwae ki ta'ifau?” ⁵¹ Aia, ma na ala'anga ne'e sa Kaeafas nia saea na'a, noa'a la'u na ru 'i manatana ta'ifilia. Sulia nia ne'e 'ingata'i fata

abu ana kaida'i ne'eri, ma nia ne'e God ka alua na manata'anga ne'eri 'i liana. Ma ala'anga ne'e nia saea sulia sa Jesus ke ba'a mae fuana 'afilana na ngwae Jiu ki. ⁵² Ma noa'a nia kasi mae fuana na ngwae Jiu ki go'o 'ana ta'ifilida. Nia mae fasi 'iri na ngela God ki ta'ifau ne'e kira tua ana fanoa ki ta'ifau, kira ka fiku fa'inia na Jiu ki, fasi 'iri ka alua ta'i fiku'a.

⁵³ Ma tala'ae ana fa'i asoa ne'e sa Kaeafas saea ala'anga ne'eri ki, kira ka tala'ae na'a lokolana manata'i ngwae 'oro ki fuana kira ka saungia sa Jesus. ⁵⁴ Du'ungana ru ne'eri, sa Jesus noa'a kasi liu tafanga'i na'a ana aba'i kula 'i Judea. Ana kaida'i ne'eri, nia ka leka fa'asia kula ne'eri, ma ka leka fa'inia na fafarongo nia ki kira ka leka, kira ka tua ana fanoa 'i Ifrem ne'e karangia na'a aba'i kula kwasi.

⁵⁵ Ana kaida'i ne'eri, nia karangia na'a asoa ana Fanga'a ana Daofa'i Liu'a Jiu ki. Ma na ngwae 'oro ki kira ka leka kwau 'uana 'i Jerusalem 'i na'ona na Fanga'a ne'e, fuana fa'asikasikalada fuana na fafanga'a sulia na falafala kira ki. ⁵⁶ Ma na ngwae ki kira ka lulu 'uana sa Jesus. Ma ana kaida'i ne'eri, kira fiku ta'ifau ma'i 'i saena ana Luma Abu God, kira ka saefilo kira kwailiu kira ka 'uri, "Uri ma kaumulu fia nia ke dao ma'i ana na Fanga'a ne'e? Sali noa'a go'o taka!" ⁵⁷ Kira fata 'una'eri sulia na fata abu doe ki, ma na Farasi ki, kira alu ala'anga siana ngwae ki 'uri, "Di'ia ta ngwae ka saiana kula ne'e sa Jesus nia tua ana, nia ke fa'arongo kami 'ani fasi 'iri mike daua."

12

'I Mary nia kisitani ngwaingwai fafona 'aena sa Jesus

(Matthew 26:6-13; Mark 14:3-9)

¹ Ma ono asoa ki 'i na'ona Fanga'a ana Daofa'i Liu'a, sa Jesus fa'inia na fafarongo nia ki kira oli la'u 'uana 'i Betani, na ma'e fanoa sa Lasaros ba sa Jesus nia fa'lamauria fa'asia na mae'a.

² Kira sasi aka'u ana fanga ki fuana sa Jesus. Sa Lasaros ta ngwae logo ana na ngwae ne'e kira saea ma'i 'uana fanga fiku'a fa'inia sa Jesus. Ma 'i Mata ka ngali fanga ma'i fuada. ³ Ma 'i Mary ka ngalia ma'i ta'i bi'i* nura ni kwainura'a ne'e kira saea 'ani “nad” ne'e folilana ka doe liu. 'I Mary ka ngalia ma'i ka kisitani 'i fafona 'aena sa Jesus fuana fa'a 'inoto'alana. Sui 'i Mary ka ongoa 'aena sa Jesus 'ani ifuna. Ma ana kaida'i ne'eri, na luma ne'e ka fungu 'ani mokofana na ngwaingwai moko le'a ne'e. ⁴ Bore ma sa Judas Iskariot, na fafarongo ba ke ba'a kwatea sa Jesus fuana malimae nia ki, nia ka fata kwau ka 'uri, ⁵ “Fa'uta noa'a nia kasi 'oifoli 'ani na ngwaingwai le'a ne'e? Na ngwaingwai ne'e di'ia nia 'oifoli 'ani, nia ke ba'a ngalia mani ne'e bolo fa'inia na folifoli'a ne'e ta'i ngwae ka rao 'uana sulia ta'i fa'i ngali. Ma mani ne'eri fuila 'oko ngalia 'oko kwatea fuana na ngwae dala'a ki.”

⁶ Sa Judas nia saea na ru ne'e, noa'a la'u osilana ne'e nia manata 'uana 'afilana ngwae ne'e kira dala'a ki, bore ma du'ungana lala ne'e nia'a ta ngwae bili. Ma nia logo ne'e na ngwae

* **12:3** Na bi'i nura ti'iti'i ne'e kulufana di'ia 327 grams.

fuana lia'la sulia na ngwa'li mani kira. Ma kaida'li ki ta'ifau, nia saiana ka fa'alia go'o 'ana mani ne'e fuana nia'la talana.

⁷ Ana kaida'li ne'eri, sa Jesus ka fata 'uri, “Noa'la 'oe kosi fonea la'u na kini ne'e! Ma nia ka gonia 'ana na ngwaingwai ne'e fuana ongolana 'ani noniku ana kaida'li ana kwaiatolaku.

⁸ Ma ngwae ne'e kira dala'la ki, kira tua go'o 'ada fa'i kamu sulia asoa ki. Bore ma noa'la nau kusi tua tau la'u fa'i kamu.”

Kira loko'li ru fuana saungilana sa Lasaros

⁹ Ngwae 'oro ki kira rongoa sa Jesus nia tua 'li Betani, ma kira ka leka ma'li siana. Kira 'iri leka la'u osi'ana sa Jesus go'o 'ana ta'ifilia ne'e tua 'li fanoa ne'eri. Ma kira leka logo ma'li fuana lisilana sa Lasaros ba sa Jesus nia fa'amauri nia fa'asia mae'la. ¹⁰⁻¹¹ Ma na 'orolana ngwae jiu ki, kira leka na'la fa'asia na fata abu doe ki, ma kira ka fa'amamana na'la 'ada ana sa Jesus osi'ana nia fa'amauria sa Lasaros fa'asia na mae'la. Nia ne'e, na fata abu doe ki kira ka loko'a logo na saungilana sa Lasaros di'ia logo ne'e kira naia saungilana sa Jesus.

Sa Jesus ru'u 'li Jerusalem di'ia ta ngwae tatalafa'la

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; Luke 19:28-40)

¹² Sui ana ruana asoa, ngwae 'oro ne'e kira leka ma'li 'ana Fanga'la ana Daofa'li Liu'la, kira rongoa sa Jesus ne'e leka ma'li 'uana 'li Jerusalem. ¹³ Kira leka, kira ka ngalia ma'li uila niniu ki, ma kira ka leka ma'li 'iri kika saka to'ona sa Jesus. Ma kira ka ri kira ka 'uri,

“Ba'atafeva God!
 God 'oko 'oilakita'inia na ngwae ne'e nia leka
 ma'i 'ani na ngasingasi'anga 'oe!✠
 God ke fa'ale'a na ngwae tatalafa'a kia 'i Israel.”

¹⁴ Ana kaida'i ne'eri, sa Jesus ka ngalia ta'i dongki, ma ka ra'e ma'i 'i fafona. Na ru ne'e nia fa'amamana go'o ma'i na ru ne'e Kerekere'a Abu ba saea ka 'uri, ¹⁵ “Kamu ngwae 'i Jerusalem ki, noa'a kamu kasi ma'u! Mulu lisia na ngwae tatalafa'a kamu ne'e nia leka ma'i 'i fafona kala dongki.”✠

¹⁶ Ma ana kaida'i ne'eri, na fafarongo ki noa'a kira kasi sai 'ua ana na ru ne'e. Sui 'i burina ne'e sa Jesus nia mauri la'u ma ka oli 'uana 'i langi, kira fi'i manata to'ona na Kerekere'a Abu sulia, ma na ru ne'e kira ka sasia ana.

¹⁷ Na ngwae ne'e kira tua fa'inia sa Jesus ana kaida'i nia saea ma'i sa Lasaros fa'asia saena faoda'i ngwae mae ma ka kwatea nia ka mauri la'u, kira fa'arongo 'ani ru ne'eri fuana ngwae 'oro ki. ¹⁸ Nia ne'e sasi ma na ngwae 'oro ki kira ka leka ma'i, 'iri kike saka to'ona sa Jesus. Kira leka sulia kira rongoa ta'ifau ne'e sa Jesus fulia na ru fa'anada'a ne'eri. ¹⁹ Ma ana kaida'i ne'eri, na Farasi ki kira ka fata 'uri 'ada fuada kwailiu, “Kamu lisia! Sui bore 'ana kulu ka loko'i ru 'ani lia'i ngwae 'oro ki, nia 'afita'i na'a. Sulia ngwae 'oro ki kira leka na'a 'ada sulia na ngwae ne'e!”

Na ngwae 'i Grik ki lulua sa Jesus

²⁰ Ti ngwae fa'asia 'i Grik, kira tua logo safitada na ngwae ne'e kira leka ma'i 'uana 'i

Jerusalem fuana na fo'onga'a ana Fanga'a ana Daofa'i Liu'a. ²¹ Kira leka siana sa Filip, na ngwae fa'asia 'i Betsaeda saena na aba'i kula 'i Galili, ma kira ka fata 'uri fuana, “Ara'i 'ae, kaimili oga mike lisia sa Jesus.”

²² Sui sa Filip ka leka, ma ka fa'arongoa sa Andrew, ma kera ka leka, ma kera ka fa'arongoa sa Jesus. ²³ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Na kaida'i nau, na Ngela Ngwae, dao na'a fasi 'iri God ka fa'ata'inia na'a na 'inoto'anga nau. ²⁴ Ru mamana nau ku saea fuamu'a. Di'ia ta ta'i maga witi noa'a kasi 'asia saena na ano ma noa'a kasi mae, na maga witi ne'eri ka teo ta'ifilia go'o 'ana. Ma di'ia nia ka mae tari, nia fi'i kalea na'a maga witi 'oro ki. ²⁵ Ma di'ia ta ngwae ka lia doe ana na maurilana 'ana talana, nia ke ba'a mae go'o 'ana. Bore ma di'ia ta ngwae noa'a kasi lia doe ana maurilana saena na magalia ne'e, nia ke ba'a to'o ana mauri firi. ²⁶ Ma ta ngwae bore 'ana ne'e nia oga ka rao fuaku, nia ke leka suli nau, fasi 'iri nia'a ngwae rao mamana nau, ma ka tua ana na kula ne'e nau ku tua ana. Ma na Ma'a nau ka kwaiara na ngwae ne'e nia rao fuaku.

²⁷ “Ma na kaida'i ne'e, na liaku nia figwanu, ma ta tae ne'e nai ba'a saea? Nai ba'a fata 'uri, ‘Ma'asi 'ae, 'oe kosi ala'ania kaida'i ne'e ka dao ma'i fafi nau.’ Noa'a. Sulia nia na'a ne'e na ru ne'e nau ku leka ma'i fuana, fasi 'iri nau ku liu nama ana kaida'i ne'e ana na nonifii'anga. ²⁸ Ma'asi 'ae, 'oko fa'a'inoto'a na satamu.”

Ma ana kaida'i ne'eri, ta'i lingalinga'i ru ka fata ma'i fa'asia 'i langi ka 'uri, “Nau ku

ngalia ta'ifau na'a ma'i na 'inoto'anga fuana na sataku, ma nai ba'a sasi la'u.”

²⁹ Ma na fiku'a ne'e kira uu 'i ne'eri, kira rongoa na lingalinga'i ru ne'eri, ma ti ngwae ada kira ka saea fasi na kiri. Ma ti ngwae kira ka fata 'uri, “Ta 'ainsel ne'ana fata ma'i fuana!”

³⁰ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Na lingalinga'i ru ne'e nia fata ma'i, noa'a la'u fuana na 'afilaku, bore ma nia fata lala ma'i fuana na 'afi lamu'a. ³¹ Ma na kaida'i dao na'a fuana God ka matalangani na ngwae ki saena magalia ne'e. Ma ana kaida'i ne'e, God ka lafua na'a sa Saetan, na ngwae gwaunga'i ana na magalia ne'e. ³² Ma ana kaida'i kira ke ba'a lafuta'i nau ana 'ai rara folo, nai ba'a tala'ia ma'i na ngwae ki ta'ifau siaku.”

³³ (Ma 'ani na ala'anga ne'e ki, nia ka fa'ata'inia go'o 'ana na mae'a fa'uta ne'e nia ke ba'a mae 'ani.)

³⁴ Ma na ngwae ki kira ka fata 'uri, “Na Kerekere'a Abu kia nia saea ne'e na Christ ke ba'a mauri firi. 'Irai ma fa'uta 'oko saea kira ke ba'a lafuta'inia na Ngela Ngwae ana 'ai rara folo? Ma sa tai na'a ne'e na Ngela Ngwae ne'e kwa?”

³⁵ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Nau ku di'ia na madakola'a doe. Ana kaida'i ti'iti'i ne'e nau ku tua 'ua fa'i kamu. Fuila kamu ke ro'osulia na'a fatalaku ana kaida'i ne'e nau ku tua 'ua fa'i kamu, fasi 'iri muke lia saiana na tala le'a. Sulia sa tai ne'e nia leka saena ma'e rodo, nia ka kina 'i fa'i ne'e nia leka 'uana. ³⁶ Kaida'i ne'e na madakola'a nia tua 'ua fa'i kamu, muke fa'amamana ana, fasi 'iri kamu'a na ngela ana madakola'a ki.”

Sa Jesus ka saea na ru ne'e ki, sui nia ka leka na'a 'ana fa'asida, ma ka ago na'a 'ana fa'asida.

Ngwae ki noa'a kasi fa'amamana

³⁷ Sui bore 'ana sa Jesus ka sasia ru fa'anada'a 'oro ki ma kira ka lisia, noa'a kira kasi fa'amamana go'o ana nia'a. ³⁸ Na ru ne'e ki nia 'una'eri, 'iri ka fa'amamana na ala'anga sa Aesea na profet ba nia saea na'a ma'i 'i na'o, ba nia fata 'uri,

“Aofia, noa'a kira kasi fa'amamana go'o ana ala'anga ne'e kami fa'atalo 'ani ki.

Ma noa'a kira kasi lia sai logo ana na ngasingasi 'anga 'oe ne'e 'oko fa'ata'inia fuada.”✧

³⁹ Ma osi'ana kaida'i ne'e noa'a kira kasi saiana fa'amamana'anga 'ana, na fatalana God ne'e sa Aesea na profet ne'e fa'arongo 'ua na'a ma'i 'ani 'i na'o nini'a fi'i mamana. ⁴⁰ Saena Kerekere'a Abu, God nia fata 'uri,

“Nau ku bokota na'a na maada fasi 'iri noa'a kira kasi lisia tae ne'e nau ku sasi fuada.

Nau ku fa'angasia na'a manatalada fasi 'iri noa'a kira kasi saiana tae ne'e nau ku sasi fuada.

Nau ku sasi 'una'eri 'ada fasi 'iri noa'a kira kasi saiana kakari alifa'i 'anga la'u ma'i 'uaku 'iri nau kui fa'amauri kira.”✧

⁴¹ Sa Aesea ka saea ru ki osi'ana nia lisia na'a na 'inoto'anga sa Jesus, ma nia ka fata sulia.

⁴² Sui bore 'ana ka 'una'eri, ngwae fa'ina'ona'o 'oro ana Jiu ki ne'e kira fa'amamana ana sa Jesus. Bore ma noa'a kira

kasi fata go'o sulia fuana ngwae matamata ki, osi'ana kira ma'ungia na Farasi ki, 'asu 'ubani kira kata luida fa'asia ru'unga'a saena na luma fuana fo'onga'a kira ki. ⁴³ Kira manata 'abera liu lala sulia sasilana ru fuana ngwae go'o 'ana ne'e ka saele'a fafia. Bore ma noa'a kira kasi manata 'abera go'o sulia sasilana ru fuana God 'iri nia saele'a fafia.

⁴⁴ Ma sa Jesus ka fata doe ma ka 'uri, "Di'ia ta ngwae bore 'ana nia fa'amamana aku, nia fa'amamana logo God ne'e asunga'i nau ma'i. ⁴⁵ Ma di'ia ta ngwae nia lisi nau, nia lisia logo God ne'e nia asunga'i nau ma'i. ⁴⁶ Nau ku leka ma'i saena magalia ne'e di'ia madakola'anga fuana ngwae ki, fasi 'iri sa tai ne'e fa'amamana nau, noa'a kira kasi tua saena ma'erodo. ⁴⁷ Ma sa tai bore 'ana ne'e ka rongoa fatalaku, ma noa'a kasi sasi sulia, noa'a nau kusi matalanga'inia, du'ungana noa'a nau kusi leka la'u ma'i saena magalia ne'e fuana kwai matalanga'i 'anga. Ma nau ku leka lala ma'i fuana fa'amaurilana ngwae ki. ⁴⁸ Ngwae noa'a kasi oga nau, ma noa'a kasi oga sasilana ru nau ku sae'e ki, na ru nia teo na'a fuana matalanga'i lana na ngwae ne'eri. Na ala'anga nau ki ne'e na ru ne'e ke ba'a matalanga'inia ana asoa 'isi. ⁴⁹ Na ru ne'e nia mamana, sulia kaida'i nau ku fata 'ani, noa'a nau kusi fata sulia na ru sulia manataku talaku. Bore ma Ma'a nau ne'e nia asunga'i nau ma'i, nia saea fuaku na fata'a totonga'i ki fuana nau ku saea, ma nau ku fata suli'i. ⁵⁰ Ma nau ku saiana, na fata totonga'i 'anga Ma'a nau ki ne'e kwatea mauri firi fuana

ngwae ki. Ma na tae ne'e nau ku saea, nia na'a ne'e ru ne'e Ma'a nau nia saea fuaku, fasi 'iri nau ku fa'atalo 'ania.”

13

Sa Jesus taufia na'a 'aeda na fafarongo nia ki

¹ Ta'i fa'i asoa 'i na'o ana na Fanga'a ana Daofa'i Liu'a, sa Jesus ka sai na'a ana kaida'i nia karangi dao na'a fasi 'iri nia ka leka na'a fa'asia na magalia ne'e, ma ka leka siana na Ma'a nia. Ma nia alafe fuana na fafarongo nia ki ne'e kira tua na'a saena na magalia ne'e, ma nia ka alafe fuada leleka ka dao ana kaida'i nia mae.

² Ma sa Jesus fa'inia na fafarongo nia ki, kira fanga 'ada 'i sa'ulafi. Ma sa Saetan ka alua na'a manata'anga saena na liana sa Judas, na ngela sa Simon Iskariot, fasi 'iri ka kwatea sa Jesus fuana malimae nia ki. ³ Ma sa Jesus ka saiana ne'e Ma'a nia kwatea ka sui na'a na ngasingasi'anga ki ta'ifau fuana. Ma nia ka saiana logo, ne'e nia leka ma'i fa'asia God, ma nia ke ba'a oli logo siana God. ⁴ Nia ne'e sa Jesus ka tata'e fa'asia na tatafe ana fanga'a, ma ka kanusua na to'ongi fafo nia, ma ka nikia na'a 'aba lau'ua ni ongo noni 'i li'itana. ⁵ Sui nia ka kisitani na kafo 'i saena na dako, ma ka taufia na'a 'aena na fafarongo nia ki, ma ka ongo'i 'ani na 'aba lau'ua ne'e nia nikia 'i li'itana. ⁶ Ma kaida'i nia dao ana sa Simon Peter, nia ka fata 'uri fuana sa Jesus, “Aofia kwa, 'uri ma 'oko taufia logo 'aeku nini'a?”

⁷ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Ana kaida'i ne'e, 'oko kina 'ua na ru ne'e nau ku sasia amu, bore ma 'oke ba'a saiana 'i buri.”

⁸ Ma sa Peter ka fata 'uri, “Nau'a nini'a, noa'a liu 'oe kosi taufia 'aeku!”

Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Di'ia noa'a nau kusi taufia na'a 'aemu, 'ae'o noa'a la'u na fafarongo nau.”

⁹ Ma sa Peter ka olisia ka 'uri, “Aofia 'ae, noa'a 'oe kosi taufia la'u 'aeku ta'ifilia go'o. Bore ma 'oke taufia logo na limaku, ma na gwauku!”

¹⁰ Sa Jesus ka fata 'uri, “Sa tai ne'e siu ka sui na'a, na nonina nia sikasika ta'ifau na'a, ma noa'a nia kasi siufia la'u na nonina ta'ifau. Nia ka taufia go'o na 'aena. Kaumulu sikasika ta'ifau na'a, ma ta'i ngwae go'o aumulu ne'e noa'a kasi sikasika.” ¹¹ Sa Jesus nia saiana ka sui na'a sa tai ne'e ke ba'a 'olosaea nia'a fuana na malimae ki, ma nia ne'e nia ka fata 'uri, “Kaumulu sikasika ta'ifau na'a, ma ta'i ngwae go'o aumulu ne'e noa'a kasi sikasika.”

¹² Ana kaida'i sa Jesus nia taufia 'aeda ka sui, nia ka ru'ufia la'u na to'ongi fafo nia sui, nia ka oli ka tua fa'i kira. Ma nia ka saefiloda ka 'uri, “'Uri ma kaumulu saiana fadalana na ru nini'a nau ku sasia fuaumulu? ¹³ Na fadalana nia 'uri: Kaumulu sae nau 'ania ngwae Fa'amanata fa'inia na Aofia kamu, ma ka bolo liu fuana kamu ka sae nau 'una'eri, osi'ana nau'a ne'e na ngwae fa'amanata ma na Aofia kamu. ¹⁴ Ma sui bore 'ana nau na ngwae fa'amanata ma na Aofia kamu, nau ku fi'i taufia go'o na 'aemu'a. Ta ne'e kamu ke taufia nama 'aemu'a kwailiu logo. ¹⁵ Nau ku sasia ru ne'eri fuamu'a fasi 'iri

kaumulu logo muke sasia logo di'ia nini'a nau ku sasia amu'a. ¹⁶ Ru mamana nau ku saea fuamu'a, na ngwae rao noa'a nia kasi 'inoto'a ka liufia ngwae 'a'ana nia. Ma na ngwae ne'e ka ngali fa'arongoa, noa'a kasi 'inoto'a liufia na ngwae ne'e asunga'inia. ¹⁷ Muke sai le'a ana na ru nini'a nau ku saea fuamu'a ki. Ma di'ia muke sasi logo sulia, muke ba'a saele'a mamana.

¹⁸ “Nau ku saea na ru ne'e ki noa'a la'u fuamu'a ta'ifau. Nau ku sai go'lo 'aku ana sa tai fa'lida ne'e nau ku filida. Ma nau ku saiana ta'i ngwae aumulu ke ba'a 'olosae nau fuana malimae nau ki, fasi 'iri ke fa'amamana Kerekere'a Abu ba fata 'uri, ‘Na ngwae ne'e kero'lo fanga fiku ana fanga nau, nia'a logo ne'e na malimae nau.’” ¹⁹ Na ru ne'e noa'a kasi dao 'ua ma'i, ma nia le'a fuana nau ku saea fuamu'a ana kaida'i ne'e, 'iri di'ia ana kaida'i nia ke dao bore ma'i, muke ba'a fa'amamana ne'e Nau'a Nini'a. ²⁰ Ru mamana nau ku saea fuamu'a, sa tai bore 'ana ne'e ka kwaloa sa tai ne'e nau ku asunga'inida kwau, nia ka kwalo nau logo. Ma sa tai bore 'ana ne'e ka kwalo nau, nia kwaloa logo God ne'e nia asunga'i nau logo ma'i.”

Ala'anga sulia sa Judas

(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; Luke 22:21-23)

²¹ Buri 'ana sa Jesus nia fata 'una'eri ka sui, nia ka kwaimanatai liu. Ma nia ka fa'arongo madako na'a 'ani fuana na fafarongo nia ki ka 'uri, “Ru mamana nau ku saea na'a fuamu'a. Ta'i ngwae aumulu nia ke ba'a 'olosae nau fuana malimae nau ki.”

✧ **13:18** Sam 41:9

²² Ana kaida'i ne'eri, na fafarongo ki kira ka bubu kwailiu na'a fuada, sulia noa'a kira kasi saiana sa tai ne'e sa Jesus nia fata sulia. ²³ Ma ta'i ngwae ana fafarongo nia ki ba sa Jesus nia alafe fuana, nia ne'e ka tua karangia sa Jesus. ²⁴ Ma sa Simon Peter ka fa'ata'i 'ania na limana fuana fafarongo ne'eri, fasi 'iri ka saefiloa sa Jesus 'uana sa tai ne'e nia fata sulia. ²⁵ Na fafarongo ne'e ka 'idu karangia kwau sa Jesus, ma ka kwaroro fuana ka 'uri, "Aofia kwa, sa tai ne'e na ngwae ne'ana 'oko fata sulia?"

²⁶ Sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Na ngwae ne'e nai ba'a taufia na beret saena na dako'i sulu, ma nau ku kwatea fuana. Ngwae ne'e nau ku sasia ru ne'eri fuana, nia na'a ne'e na ngwae ne'eri." Go'o sa Jesus nia taufia na beret saena dako'i sulu, sui ka kwatea fuana sa Judas ngela sa Simon Iskariot. ²⁷ Ana kaida'i ne'eri go'o sa Judas ka ngalia na'a na beret ne'eri, sa Saetan ka ru'ufia na'a. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Oke 'ali'ali fa'inia na ru ne'e 'oke sasia." ²⁸ Ma na fafarongo ki ne'e kira tua kalia na tatafe ni fanga ne'eri, kira ka kina tae ne'e sa Jesus nia fata 'una'eri 'ania fuana sa Judas. ²⁹ Ma osi'ana sa Judas nia'a na ngwae ne'e lia sulia na ngwa'i mani kira, ti ai ana na fafarongo ki kira fia fasi sa Jesus nia saea fuana sa Judas, 'iri nia leka ka folia ma'i ti fanga ne'e kira bo'obo'o 'uana fuana fanga'a ne'eri, nama nia leka ka ngalia ma'i ti ru fasi 'iri kira ke kwatea fuana ngwae dala'a ki.

³⁰ Buri 'ana sa Judas ka ngalia na'a fanga baera, nia ka ru'u 'ali'ali na'a 'i maa. Ma ana

kaida'i ne'eri nia ka rodo na'a.

Muke alafe fuamu'a kwailiu

³¹ Kaida'i sa Judas nia leka na'a, sa Jesus ka fata 'uri, “Kaida'i fuana fa'a 'inoto'a laku, na Ngela Ngwae, nia dao na'a. Ma God ke ngalia na'a fa'a 'inoto'alana osilana ru nini'a fuli fuaku ki. ³² Ma di'ia na fa'a 'inoto'a lana God ke fa'ata'i ana nau'a, 'una'eri God na'a ne'e ke tala fa'ata'inia 'ali'ali ana na fa'a 'inoto'a laku 'ani nia'a talana. ³³ Ngela nau kina 'ae, noa'a nau kusi tua tau go'o fa'i kamu. Kamu ke ba'a lulu 'uaku, bore ma nau ku saea na'a fuamu'a na ru ba nau ku saea na'a fuana ngwae fa'ina'ona'o ana Jiu ki ba 'uri, 'Afita'i muke leka ana kula ne'e nau ku leka ana.’ ³⁴ Ma na taki faolu nau ku kwatea fuamu'a ne'e 'uri: Muke alafe fuamu'a kwailiu, di'ia logo ne'e nau ku alafe fuamu'a. ³⁵ Ma di'ia muke to'o ana na alafe'anga fuamu'a kwailiu, na ngwae ki ta'ifau kira ke ba'a saiana ne'e kamu na fafarongo nau ki.”

Sa Peter ke tofea sa Jesus

(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; Luke 22:31-34)

³⁶ Sui sa Simon Peter ka saefiloa sa Jesus ka 'uri, “Aofia kwa, 'i fa'i ne'e 'oke ba'a leka 'uana?”

Sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Kula ne'e nai ba'a leka 'uana, noa'a kamu kasi saiana leka'a fa'i nau 'uana. Bore ma ta asoa, muke ba'a leka ma'i buriku.”

³⁷ Sui sa Peter ka saefilo la'u ka 'uri, “Kwala Aofia kwa, tae ne'e ke kwate ma ka 'afita'i fuaimili fuana leka'a fa'ini'o ana kaida'i ne'e?”

Osi'ana nau ku sasi aka'u na'a fuana mae'a 'usi'lo."

³⁸ Sa Jesus olisia ka fata 'uri fuana, "Uri ma 'oko sasi aka'u mamana fuana mae'a 'usi nau kwa? Ru mamana nau ku saea fuamu. 'I na'ona mala ne'e na karai ka angi, 'oke ba'a sae uulu fau ana ne'e 'oko kina nau."

14

Sa Jesus na tala 'uana leka'a siana God na Ma'a

¹ Sa Jesus ka fata 'uri fuana na fafarongo nia ki, "Noa'a kamu kasi manata 'abera ma na man-atalamu'a kasi 'asia. Muke fa'amamana ana God, ma muke fa'amamana logo aku. ² Osi'ana kula 'oro ni tua'a ki 'i saena na luma Ma'a nau. Aia, ma nau ku leka 'iri ne'e nai sasi aka'u ana kula fuamu'a. 'Afita'i nau ku saea na ru ne'e fuamu'a, di'ia noa'a nia kasi mamana. ³ Ma kaida'i ne'e nau ku leka, ma nau ku sasi aka'u ana kula fuamu'a, ka sui nai ba'a oli ma'i ma nau ku tala'i kamu fuaku talaku, fasi 'iri na kula ne'e nau ku tua ana, kamu ke tua logo ana. ⁴ Ma kaumulu sai go'lo 'amu'a ana na tala ne'e leka 'uana na kula ne'e nai leka 'uana."

⁵ Ma sa Tomas ka fata 'uri, "Aofia kwa, kaimili kina na kula ne'e 'oke leka 'uana. 'Uri ma kami ke ba'a sai fa'uta ana na tala ne'eri kwa?"

⁶ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Nau'a na'a ne'e na tala fuana fa'ata'ilana ru mamana sulia God, ma ka kwatea na mauri'a fuana ngwae ki. Noa'a ta ngwae kasi leka siana God na Ma'a di'ia nia noa'a kasi leka suli nau. ⁷ Ma di'ia kamu ka sai mamana na'a aku, tama muka sai logo ana na Ma'a nau. 'Ita ana kaida'i ne'e ka oli ala'a,

kaumulu sai na'a ana Ma'a nau, ma muka lisia na'a.”

⁸ Ma sa Filip ka fata 'uri, “Aofia 'ae, kami oga 'oke fa'ata'inia basi na Ma'a fuami'a kwa.”

⁹ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Kwala Filip kwa, nau ku tua fa'i kamu ka tau na'a, ma 'oe kosi sai 'ua aku nini'a? Ma sa tai bore 'ana ne'e nia lisi nau, nia ka lisia na'a na Ma'a logo. Ma fa'uta ne'e 'oko saea fasi nai fa'ata'inia la'u na Ma'a nau kwa? ¹⁰ 'Uri ma noa'a 'oe kosi fa'amamana go'o ana ne'e nau ku tua ana na Ma'a, ma na Ma'a logo ka tua ana nau'a? Ala'anga ne'e nau ku saea fuamu'a ki, noa'a la'u na ala'anga nau ki talaku. Na Ma'a ne'e nia tua aku nia sasia na rao'a nia ki sulia nau. ¹¹ Muke fa'amamana ana ru ne'e, nau ku tua ana na Ma'a, ma na Ma'a ka tua aku. Di'ia noa'a, muke fa'amamana ana ru ne'e sulia na rao'a ne'e nau ku sasi'i ki. ¹² Ru mamana nau ku saea fuamu'a, di'ia sa tai bore 'ana ne'e ka fa'amamana ana nau'a, nia sasia logo na rao'a ne'e nau ku sasi'i ki. Ma nia ka sasia la'u na rao'a doe ki mala, sulia ne'e nau ku leka siana na Ma'a. ¹³ Ma ta tae bore 'ana ne'e muke gania na Ma'a osi'ana kamu fagarongo nau ki, nai ba'a sasi, fasi 'iri ana kaida'i ne'e ngwae ki kira ka lisia, kira ka lia saiana na Ma'a ne'e talinga'i ka tasa. ¹⁴ Ta tae bore 'ana ne'e muke gani nia 'uana sulia kamu ngwae nau ki, nai ba'a sasia fuamu'a.”

Alafe'anga ma ro'onga'a sulia sa Jesus

¹⁵ Sa Jesus ka fata la'u ka 'uri, “Di'ia kamu alafe fuaku, muke ro'osulia na taki nau ki. ¹⁶ Nai ba'a gania na Ma'a, ma nia ke ba'a kwatea ma'i na Ngwae ni Kwai'afi fuamu'a, ma nia ke ba'a

tua tari fa'i kamu. ¹⁷ Nia'a na Ano'i ru Abu ne'e fa'ata'inia na'a mamana'anga sulia God. Ma na ngwae ne'e kira kasi fa'amamana ki, noa'a kira kasi kwaloa go'lo, sulia noa'a kira kasi lisia, ma noa'a kira kasi sai go'lo ana. Bore ma kamu sai na'a ana, osi'ana nia tua fa'i kamu, ma nia ke tua saena maurilamu'a.

¹⁸ “Kaida'i nai ba'a leka, 'afita'i nau ku fa'asi kamu di'ia na ngela inamae ki. Nai ba'a oli logo ma'i siaumulu. ¹⁹ Ana kaida'i ti'iti'i go'lo, na ngwae ne'e kira kasi fa'amamana, noa'a kira kasi ba'a lisi nau la'u. Bore ma kamu'a nini'a, muke ba'a lisi nau logo amu'a. Ma osi'ana nau ku mauri, kamu ke mauri logo. ²⁰ Ma ana kaida'i ne'e nai ba'a mauri la'u, muke ba'a saiana ne'e nau ku tua ratai ana na Ma'a nau, ma kamu ke tua ratai fa'i nau, ma nau ku tua ratai fa'i kamu.

²¹ “Ma sa tai bore 'ana ne'e ro'osulia na taki nau ki, nia'a ne'e na ngwae ne'e nia alafe fuaku. Ma sa tai bore 'ana ne'e ka alafe fuaku, Ma'a nau ka alafe logo fuana, ma nau'a bore nau ku alafe logo fuana, ma nau ku fa'ata'i nau talaku fuana.”

²² Sa Judas (noa'a la'u sa Iskariot) ka saefiloa ka 'uri, “Aofia kwa, fa'uta ne'e kaimili go'lo ne'e kami saiana mike lisi'o, ma na ngwae ne'e noa'a kira kasi fa'amamana noa'a kira kasi lisi'o?”

²³ Sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Di'ia ta ngwae ne'e alafe aku, nia ke ro'osulia na fa'amanata'anga nau ki. Ma na Ma'a nau ke alafe fuana, ma na Ma'a nau, kero'o ka leka ma'i siana, ma kero'o ka tua fa'inia. ²⁴ Ma sa tai bore 'ana ne'e noa'a kasi alafe aku, nia kasi ro'osulia na fa'amanata'anga nau ki. Ma

na fa'amanata'anga nau ki ne'e kamu rongoi, noa'a la'u na ru nau ki talaku. Sulia nia 'ita ma'i fa'asia na Ma'a, ne'e nia asunga'i nau ma'i.

²⁵ “Nau ku saea na ru ne'e ki fuamu'a ana kaida'i nau ku tua 'ua fa'i kamu. ²⁶ Na Ma'a nau ke ba'a kwatea ma'i na Ano'i ru Abu 'ani sataku, fasi 'iri nia ke 'afi kaumulu. Nia ke ba'a fa'amanata kamu 'ani na ru ki ta'ifau, ma ka fa'amanata oli amu'a 'ani na ru ki ta'ifau ne'e nau ku fa'arongo kamu na'a 'ani 'i na'o.

²⁷ “Nau ku fa'asia na'a aroaro'anga nau fuamu'a. Na aroaro'anga nau ne'e nau ku kwatea fuamu'a, noa'a nia kasi di'ia na aroaro'anga saena na magalia. Nia ne'e, noa'a kamu kasi manata 'abera, ma noa'a kamu kasi ma'u.

²⁸ Kamu rongoa ta'ifau na'a na fatalaku ba 'uri, ‘Nai ba'a leka, ma nai ba'a oli logo ma'i siaumulu.’ Di'ia kamu ka alafe aku, muke saele'a sulia nau ku leka siana Ma'a, sulia nia talinga'i ka tasa liufi nau. ²⁹ Nau ku saea na'a ru ne'e ki, sui mala ni'i ka fi'i dao ma'i, fasi 'iri ana kaida'i ni'i ke dao ma'i ana, kamu ke fi'i fa'amamana.

³⁰ Noa'a nau kusi ala'a tau la'u fa'i kamu, sulia sa Saetan na ngwae gwaunga'i ana magalia ne'e, nia karangi dao na'a ma'i. Bore ma nia noa'a kasi gwaunga'i fafi nau. ³¹ Ma nau'a talaku, nau ku sasia ru ki ta'ifau sulia tae ne'e Ma'a nau nia saea fuaku fuana na sasilana, fasi 'iri na ngwae ana magalia ne'e, kira ka saiana nau ku alafe fuana Ma'a nau.

“Aia, kulu tata'e, kulu ke leka na'a fa'asia kula ne'e.”

Sa Jesus nia di'ia na fuu'i grep mamana

¹ Sa Jesus ka fata 'uri la'u fuana na fafarongo nia ki, “Nau'a na'a ne'e fuu'i grep mamana, ma na Ma'a nau ne'e ngwae rao ana na o'ola. ² Ma nia saiana ka tufua na rara 'ai ki fa'asi nau ne'e noa'a kira kasi fungu, ma ka lufusia na rara 'ai ki ne'e kira fungu, fasi 'iri kira ka fungu le'a. ³ Ma kaumulu sikasika ta'ifau na'a 'ani na fa'amanata'anga nau ki fuamu'a. ⁴ Muke tua ratai fa'i nau, 'iri nau ku tua ratai fa'i kamu. Na rara 'ai nia 'afita'i ka fungu 'ana talana, di'ia noa'a nia kasi tua ratai ana na fuu'i 'ai. Ma ka 'una'eri logo ana kamu'a, ka 'afita'i muke sasia na ru le'a ki, di'ia noa'a kamu kasi tua ratai aku.

⁵ “Nau'a na'a ne'e fuu'i grep, ma kamu na'a ne'e rara 'ai ki. Ma di'ia sa tai ne'e ka tua ratai aku, nau ku tua ratai ana nia'a, nia saiana ka fungu 'ani fua'i grep 'oro ki. Ma di'ia noa'a kamu kasi tua ratai aku, nia 'afita'i muke sasia ta ru le'a. ⁶ Ma di'ia sa tai ne'e noa'a kasi tua ratai aku, nia di'ia ta rara 'ai ne'e kira 'ui 'ania ma ka mae. Ma na rara 'ai 'una'eri ki, kira ka ngali'i, ma kika 'ui 'ani'i 'i saena na mafula ka du'afia 'ana. ⁷ Ma di'ia muke tua ratai aku, ma na fatalaku ka tua tari amu'a, muke gania ta ru bore 'ana ne'e kamu oga, ma nai ba'a kwatea fuamu'a. ⁸ Ma na rao'a le'a 'oro ne'e kamu sasia, nia ka fa'ata'inia na'a 'inoto'anga na Ma'a nau. Ma nia 'una'eri ka fa'ata'inia logo ne'e kamu'a na fafarongo nau ki. ⁹ Nau ku alafe fuamu'a di'ia logo Ma'a nau ne'e alafe fuaku. Nia ne'e, muke tua tari saena na alafe'anga nau. ¹⁰ Ma di'ia muke ro'osulia na taki nau ki, muke tua tari saena na alafe'anga

nau, di'ia logo ne'e nau ku ro'osulia na taki Ma'a nau ki, ma nau ku tua tari logo saena na alafe'anga nia. ¹¹ Nau ku saea muke ro'osulia na taki nau ki, muke tua tari saena na alafe'anga nau fasi 'iri muke to'o ana saele'anga doe, di'ia logo na saele'anga nau, ma na saele'anga kamu ke leka talau. ¹² Ma na taki nau fuamu'a, nia 'uri: Muke alafe fuamu'a kwailiu, di'ia logo ne'e nau ku alafe fuamu'a. ¹³ Noa'a ta alafe'anga kasi liufia na alafe'anga ne'e ngwae ka kwatea na maurilana fuana kwaima nia ki, fasi 'iri ka fa'amaurida. ¹⁴ Ma kamu ne'e na kwaima nau ki, di'ia kamu sasia na ru ne'e nau ku asungali kamu fuana. ¹⁵ Ma noa'a nau kusi sae kamu la'u 'ani na ngwae rao ki, sulia ne'e ngwae rao noa'a kasi saiana ru ne'e na ngwae gwaungali nia sasia. Nau ku sae kamu 'ani na kwaima nau ki lala, sulia nau ku fa'arongo kamu ta'ifau na'a 'ani na ru ki ta'ifau ne'e nau ku rongoa mali fa'asia na Ma'a nau. ¹⁶ Ma noa'a kamu kasi fili nau, nau'a lala ne'e nau ku fili kamu, fasi 'iri muke sasia na ru le'a 'oro ki, di'ia na 'ai ne'e nia fungu le'a 'ani fua'i ru ka leka talau. Ma na Ma'a ke ba'a kwatea ta ru bore 'ana ne'e muke gani 'uana, osi'ana kamu fafarongo nau ki. ¹⁷ Ma na taki nau fuamu'a ka 'uri: Muke alafe fuamu'a kwailiu.

Ngwae ana magalia ke lia ta'afi kamu

¹⁸ “Di'ia na ngwae saena magalia ne'e kira ka lia ta'afi kamu, muke manata to'ona ne'e kira eta lia ta'afi nau logo 'i na'o. ¹⁹ Di'ia kamu ti ngwae ta'a logo saena na magalia ne'e, kira ka alafe amu'a, osi'ana kamu di'ia logo kira'a. Bore

ma nau ku fili kamu ta'ifau na'a, fasi 'iri muke matamata fa'asia ngwae ta'a ki saena magalia. Noa'a kamu kasi tua la'u di'ia kira'a, ma nia ne'e sasia noa'a kira kasi oga kamu. ²⁰ Muke manata to'ona tae ki ba nau ku sae'e ka sui na'a fuamu'a, 'Na ngwae rao nia noa'a kasi talinga'i ana ngwae gwaunga'i nia.' Ma osi'ana ne'e kira fa'akaisi nau, kira ke fa'akaisi kamu logo. Ma ti ngwae kira ro'osulia na fatalaku, ma 'una'eri ti ngwae ke ba'a ro'o logo sulia fatalamu'a. ²¹ Ma kike ba'a fa'akaisi kamu, si ne'e kamu'a na ngwae nau ki. Kira ke sasi 'una'eri logo sulia kira noa'a kasi saiana God ne'e nia asunga'i nau ma'i. ²² Ma di'ia noa'a nau kusi leka ma'i saena magalia, ma noa'a nau kusi fa'arongo kira 'ani 'una'eri, noa'a kira kasi 'eke 'ani sasia ta'anga'a. Ma ana kaida'i ne'e, nia ka 'afita'i na'a fuana sa tai ne'e ka saea nia noa'a kasi rora, sulia nau ku leka ma'i, ma nau ku saea ka sui na'a fuada. ²³ Ma sa tai ne'e ka 'aila 'ani nau, nia 'aila logo 'ani Ma'a nau. ²⁴ Nau ku fulia na ru ne'e noa'a ta ngwae 'iri fulia 'i na'o. Kira lisia nau ku fulia na ru ne'e ki, 'iri kike 'eke 'ani sasi ta'anga'a kira ki, ma kira ka lia ta'afi nau go'o 'ada ma fa'inia Ma'a nau logo. ²⁵ Ru ne'e nia dao ma'i, fasi 'iri na Kerekere'a ana Taki kira ki ka mamana 'ani ala'anga ba nia 'uri, 'Kira ilanga'i 'o'o go'o 'ada aku.'

²⁶ "Na Ano'i ru Abu ke ba'a leka ma'i ma ka 'afi kamu. Ma nia ke ba'a fa'ata'inia na ru mamana ki sulia God. Nai ba'a kwatea ma'i siaumulu fa'asia na Ma'a nau. Ana kaida'i nia leka ma'i, nia ka fata fa'amamana suli nau fuamu'a. ²⁷ Ma kamu logo muke ba'a fata

fa'amamana suli nau, sulia kulu tua fiku 'ita na'a ma'i ana kaida'i nau ku tala'ae ana rao'a nau.”

16

¹ Sa Jesus nia fata la'u ka 'uri, “Nau ku saea na'a ru ne'e ki fuamu'a, fasi 'iri ne'e fa'amamana 'anga kamu ke ngasi. ² Kira ke ba'a fone kamu fa'asia ru'unga'a saena na luma fuana fo'onga'a kira ki. Ma nia ke ba'a dao ana kaida'i ne'e, di'ia ta ngwae ke saungi kamu ke mae, nia ka fia fasi nia sasia na ru ne'e God nia oga. ³ Na ngwae ne'e ki, kira ke sasia ru ne'eri ki amu'a, osi'ana noa'a kira kasi saiana na Ma'a nau, ma noa'a kira kasi sai logo aku. ⁴ Bore ma nau ku saea na'a 'aku na ru ne'e ki fuamu'a, fasi 'iri ana kaida'i kira tala'ae fuana sasilana ru ne'e ki amu'a, muke ba'a manata to'ona na ala'anga ba nau ku sae'e na'a fuamu'a ki.”

Na ru ne'e Ano'i ru Abu nia fulia

Sa Jesus ka fata la'u 'uri, “Noa'a nau kusi saea ma'i na ru ne'e ki fuamu'a 'i na'o, osi'ana nau ku tua 'ua fa'i kamu. ⁵ Bore ma ana kaida'i ne'e, nau ku karangi oli na'a siana God ne'e nia asungali nau ma'i. Ka 'una'eri bore 'ana, noa'a ta ngwae amu'a kasi saefilo nau 'ua sulia 'i fa'i ne'e nai ba'a leka 'uana. ⁶ Ana kaida'i ne'e, na liamu'a ka figwanu liu, sulia nau ku saea na'a ru ne'e ki fuamu'a. ⁷ Bore ma nau ku saea ru mamana fuamu'a, nia le'a liu fuamu'a ne'e nai ba'a leka fa'asi kamu 'una'eri. Osi'ana di'ia noa'a nau kusi leka, na Ano'i ru Abu ne'e ke ba'a leka ma'i fuana na 'afilamu'a, nia noa'a kasi leka go'o ma'i fuamu'a. Bore ma kaida'i

nai leka, nai ba'a asunga'inia ma'i siaumulu. ⁸ Ma kaida'i nia ke dao ma'i, nia ke ba'a fa'ata'inia fuana ngwae saena magalia ki ne'e kira manata rora sulia na abula ta'anga'a, ma sulia na 'olo'olo'a, ma sulia na kwa'ikwa'inga God. ⁹ Kira rora sulia na abula ta'anga'a, osi'ana noa'a kira kasi fa'amamana aku. ¹⁰ Ma kira rora sulia na 'olo'olo'a, osi'ana nai ba'a oli siana na Ma'a ma noa'a kamu kasi lisi nau la'u. ¹¹ Ma kira rora sulia na kwa'ikwa'inga God, osi'ana God nia matalanga'inia na'a na ngwae ta'a ne'e nia gwaunga'i fafia na magalia ne'e.

¹² “Nau ku to'o 'ana na ru 'oro liu ki fuana saelani fuamu'a, bore ma noa'a kamu 'iri totolia rongolani'i ta'ifau na'a 'i nini'ari. ¹³ Bore ma ana kaida'i ne'e na Ano'i ru Abu ke dao ma'i, nia ke fa'amanata kamu 'ania na mamana'anga, ma nia ke ba'a fa'ata'inia na ru ki ta'ifau fuamu'a. Ma nia noa'a kasi fata 'ana talana, bore ma nia ke fata sulia na ru ne'e nia rongo'i ki fa'asia God. Ma nia ke ba'a fata sulia na ru ne'e ke ba'a dao ma'i ki. ¹⁴ Nia ka fa'a'inoto'a nau, sulia nia ke ba'a ngalia na ala'anga nau ki, ma ka fa'arongo kamu 'ani. ¹⁵ Ma na ru Ma'a nau ki ta'ifau ne'e, na ru nau ki logo. Nia ba nau ku saea ne'e na Ano'i ru Abu ke ngalia ma'i na ala'anga nau ki ma ka fa'arongo kamu 'ani.”

Kwaimanatai'anga ke rokisi 'ani saesae'anga

¹⁶ Sa Jesus ka fata la'u 'uri, “Ana kaida'i ti'iti'i, noa'a kamu kasi ba'a lisi nau. Sui ana kala kaida'i ti'iti'i logo, muke ba'a lisi nau la'u.”

¹⁷ Ma ti ngwae ana na fafarongo nia ki kira ka saefilo kira kwailiu, kira ka 'uri, “Tae ne'e manata'anga ana ala'anga nini'a nia saea, ‘Ana kaida'i ti'iti'i noa'a kamu kasi ba'a lisi nau, ma ana kala kaida'i ti'iti'i logo, kamu ke ba'a lisi nau la'u?’ Ma nia ka saea la'u, ‘Noa'a kamu kasi ba'a lisi nau sulia ne'e nau ku leka siana na Ma'a.’” ¹⁸ Ma na fafarongo nia ki kira ka saefilo kira kwailiu la'u 'uana, “Tae ne'e manata'anga ana ala'anga ne'e, ‘Ana kaida'i ti'iti'i?’ Kulu kina tae nini'a nia fata sulia.”

¹⁹ Sui sa Jesus ka saiana kira oga kike saefiloa, ma nia ka fata 'uri fuada, “Kamu manata sulia ru ba nau ku saea, ‘Ana kaida'i ti'iti'i, noa'a kamu kasi lisi nau. Ma ana kala kaida'i ti'iti'i logo, muke ba'a lisi nau la'u.’ 'Uri ma na ru ne'eri ne'e kamu saefilo kaumulu talamu'a sulia? ²⁰ Ru mamana nau ku saea fuaumulu. Ana kaida'i ne'eri, muke ba'a o'omae ma muke nagu. Bore ma ngwae ta'a ana magalia ki, kira ke saele'a 'ada. Kamu ke ba'a kwaimanatai, sui 'i buri 'ana na liadila'anga kamu ke sui, ma muke saele'a la'u. ²¹ Kamu saiana kaida'i ne'e kini nia karangi fa'afuta, nia ka kwaimanatai, sulia nia dao na'a ana kaida'i ana nonifii'a. Bore ma kaida'i nia fa'afuta na ngela ka sui, nia ka manata bura na'a 'ani nonifii'a baera, osi'ana nia saele'a na'a 'ana sulia na ngela nia futa na'a. ²² Kamu 'una'eri logo. Ana kaida'i ne'e go'o ne'e kamu kwaimanatai. Bore ma nai ba'a lisi kamu la'u, ma saena maurilamu'a muke ba'a saele'a liu. Ma na saele'a 'anga ne'e noa'a ta ngwae kasi totolia ne'e ke laua na'a fa'asi kamu. ²³ Ana kaida'i ne'eri, noa'a kamu kasi gani nau na'a 'uana ta ru la'u. Ru mamana nau ku saea

fuamu'a, di'ia ta ru bore 'ana ne'e muke gania siana na Ma'a osi'ana kamu fafarongo nau ki, nia ke ba'a kwatea fuamu'a. ²⁴ 'Ita 'ua ma'i leleka ka dao 'i ta'ena, noa'a kamu kasi gania go'o ta ru ana Ma'a nau sulia kamu fafarongo nau ki. Kamu ke gania Ma'a nau, nia ke ba'a kwatea fuamu'a, fasi 'iri muke saele'a liu."

Sa Jesus nia liufia na ngasingasi'anga ana magalia

²⁵ Sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Nau ku saea na ru ne'e ki fuamu'a 'ania na tarifula'a ki. Bore ma kaida'i ke ba'a dao ma'i ne'e noa'a nau kusi fata la'u 'ani na tarifula'a ki, bore ma nau ku fata abitako go'o 'aku sulia Ma'a fuamu'a.

²⁶ Ana kaida'i ne'eri, kamu ke tala gania God na'a amu'a osi'ana kamu fafarongo nau ki. Ma nau ku saea fuamu'a ne'e noa'a nau kusi ba'a gani na'a 'uana ta ru fuamu'a. ²⁷ Nia ke ba'a 'una'eri na'a sulia na Ma'a 'ana talana ne'e nia alafe fuamu'a, osi'ana kamu alafe fuaku, du'ungana kamu fa'amamana ana ne'e nia'a nama ne'e asunga'i nau ma'i. ²⁸ 'I na'o, nau ku leka ma'i fa'asia na Ma'a 'uana saena na magalia ne'e. Ma ana kaida'i ne'e, nau ku leka na'a fa'asia na magalia, ma nau ku oli la'u siana na Ma'a nau."

²⁹ 'Una'eri na fafarongo nia ki kira ka fata 'uri fuana, "Ana kaida'i ne'e 'oko fi'i fata madako na'a fuami'a, sulia noa'a 'oe kosi fata na'a 'ania na tarifula'a ki. ³⁰ Kaida'i ne'e, kami fi'i saiana ne'e 'oko saiana na ru ki ta'ifau, di'ia ta ngwae noa'a kasi saefilo 'oe bore, 'oko saiana tae ne'e nia 'i saena manatana. Ma nia ne'e kwatea

ma miika fa'amamana ne'e God nia asunga'i 'oe ma'i."

³¹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Uri ma kau-mulu fa'amamana ngasingasi'a na'a ne'eri'a?

³² Na kaida'i nia dao na'a ne'e kamu ke ba'a takalo ta'ifau fa'asi nau. Ma kamu ke ba'a tafi 'uana fanoa kamu ki, sulia ru ne'e kike ba'a sasi aku. Bore ma noa'a nau kusi tua ta'ifili nau, osi'ana na Ma'a ne'e nia tua fa'i nau. ³³ Nau ku saea na ru ne'e ki fuamu'a, fasi 'iri muke to'lo ana aroaro'anga saena maurilamu'a, sulia ne'e kaumulu tua fiku fa'i nau. Sui bore 'ana muke tua saena magalia ma kira ke ba'a fa'akaisi kamu liu na'a, noa'a kamu kasi ma'u, sulia nau ku liufia na ngasingasi'anga ana na magalia ne'e ka sui na'a."

17

Sa Jesus nia fo'o

¹ Kaida'i sa Jesus nia fata 'una'eri ka sui, nia ka lia 'ala'a 'i langi, ma ka fata 'uri, "Ma'asi 'ae, nia dao na'a ana kaida'i fuana ne'e 'oko fa'a'imoto'a nau, fasi 'iri nau ku fa'a'imoto'a 'oe. ² Sulia 'oko kwatea na'a na ngasingasi'anga fuaku fafia na ngwae ki ta'ifau, fasi 'iri nau ku 'afia na ngwae ne'e 'oko kwateda fuaku ki 'iri kike mauri firi. ³ Aia, ma na mauri'a firi ne'e nia 'uri: Di'ia na ngwae ki kira ka saiamu ne'e ta'i God mamana, ma kira ka saiaku, sa Jesus na Christ, ne'e 'oko asunga'i nau ma'i. ⁴ Nau ku fa'ata'inia na'a 'imoto'anga 'oe saena magalia, ma nau ku fa'asua na'a rao'a ba 'oko asunga'i nau ma'i fuana sasilana. ⁵ Ma'asi 'ae, kaida'i ne'e, 'oko fa'a'imoto'a nau la'u 'ani 'imoto'anga

ne'e nau ku to'o ma'i ana fa'i 'oe, 'i na'ona mala ma'i saunga'ilana na magalia.

⁶ “Nau ku fa'amanata suli 'oe fuana na ngwae ki ne'e 'oko kwateda na'a ma'i fuaku saena magalia ne'e. Kira'a ne'e ngwae 'oe ki, ma 'oko kwateda na'a ma'i fuaku. Kira ro'o na'a sulia na fatalamu. ⁷ Ma kaida'i ne'e, kira sai na'a ana na ru ki ta'ifau ne'e 'oko kwate'e fuaku, ni'i leka ta'ifau ma'i fa'asi 'oe. ⁸ Nau ku saea na'a fuada na ala'anga ki ne'e 'oko kwatea fuaku, ma kira ka fa'amamana na'a. Ma kira ka sai mamana na'a ana ne'e nau ku leka ma'i fa'asi 'oe, ma kira ka fa'amamana ana ne'e 'oko asunga'i nau ma'i.

⁹ “Ma nau ku fo'o fuada. Noa'a nau kusi fo'o la'u fuana na ngwae ne'e noa'a la'u ngwae 'oe ki, bore ma nau ku fo'o lala 'aku fuana na ngwae ne'e 'oko kwateda ma'i fuaku, sulia kira na ngwae 'oe ki. ¹⁰ Na ngwae nau ki ta'ifau ne'e, kira na ngwae 'oe ki la'u go'o. Ma ngwae 'oe ki ta'ifau, kira na ngwae nau ki la'u go'o. Ma kira ke fa'ata'inia na'a na 'inoto'anga nau 'ania tualada. ¹¹ Nau kusi tua tau na'a saena magalia, nai ba'a leka na'a kwau siamu. Bore ma kira go'o ne'e kira ka tua 'ua saena magalia. Ma'asi Abu 'ae, tagi sulida 'ani na ngasingasi 'anga ba 'oko kwatea fuaku, fasi 'iri kira ka alu na'a ta'i ru, di'ia nama ne'e koro ta'i ru logo. ¹² Ma kaida'i ba nau ku tua fa'inida, nau ku tagi sulida 'ani na ngasingasi'anga ba 'oko kwatea fuaku. Nau ku gonida, ma noa'a ta ngwae ada kasi funu go'o, ta'ifilia go'o na ngwae ta'a ba na Kerekere'a Abu saea nia ke funu nama. ¹³ Nai ba'a leka kwau siamu, ma nau ku saea na ru

ne'e ki ana kaida'i nau ku tua 'ua saena magalia, fasi 'iri kira ka saele'a liu di'ia na saele'anga nau. ¹⁴ Ma nau ku kwatea na'a na fatalamu fuada. Bore ma na ngwae saena magalia ki ne'e noa'a la'u ngwae 'oe ki, kira liata'afida, osi'ana kira'a ne'e ngwae 'oe ki, di'ia logo ne'e nau'a ngwae 'oe. ¹⁵ Noa'a nau kusi gani 'oe fasi 'iri 'oko lafuda fa'asia saena magalia, bore ma nau ku gani 'oe fasi 'iri 'oke tagi sulida fa'asia na Ngwae Ta'a. ¹⁶ Kira'a noa'a la'u ngwae saena fanoa ne'e 'i ano, di'ia logo ne'e nau'a noa'a la'u ngwae saena fanoa ne'e 'i ano. ¹⁷ 'Oko fa'a abuda fuamu 'ani na mamana'anga. Na fatalamu na'a ne'e mamana'anga. ¹⁸ Nau ku asunga'i kira fuana fa'amanatalana na ngwae ki, di'ia logo ne'e 'oko asunga'i nau ma'i 'uana saena magalia. ¹⁹ Ma fuana na le'alada, nau ku abunga'i nau talaku fuamu, fasi 'iri kira logo kira ka abunga'i mamana ada talada fuamu.

²⁰ “Nau kusi fo'o go'o fuada ta'ifili kira. Bore ma nau ku fo'o logo fuana na ngwae ne'e kike ba'a fa'amamana ana nau'a sulia na fa'arongo'anga kira. ²¹ Ma nau ku fo'o fasi 'iri kira ka alua ta'i ru go'o. Ma'asi 'ae, kira ka tua ratai fa'i koro, di'ia logo ne'e 'oko tua ratai aku, ma nau ku tua ratai amu. Kira ka alua na'a ta'i ru, fasi 'iri na ngwae ne'e saena magalia ki kira ka fa'amamana ana ne'e 'oko asunga'i nau ma'i. ²² Nau ku kwatea fuada na 'inoto'anga ba 'oko kwatea logo fuaku, fasi 'iri kira ka alua ta'i ru, di'ia logo ne'e koro ta'i ru go'o. ²³ Fadalana ru ne'e nia 'uri: Nau ku tua ratai ana kira'a, ma 'oko tua ratai aku, fasi 'iri kira ka ta'i ru

ta'ifau, ma fasi 'iri na ngwae ki saena magalia kira ka saiana ne'e 'oko asunga'i nau ma'i, ma 'oko alafe fuada, di'ia logo ne'e 'oko alafe fuaku.

²⁴ “Ma'asi 'ae, nau ku oga na ngwae ne'e 'oko kwateda fuaku, kira ka tua fa'i nau ana kula ne'e nau ku tua ana, fasi 'iri kira ka lisia na'a 'inoto'anga nau ne'e 'oko kwatea fuaku. 'Oko kwatea 'inoto'anga ne'e fuaku, osi'ana ne'e 'oko alafe fuaku 'i na'ona mala na saunga'ilana na magalia. ²⁵ Ma'asi 'ae, 'ae'o ngwae ana 'ololo'ola. Na ngwae ta'a ki saena na magalia ne'e noa'a kira kasi saiamu, bore ma nau ku sai go'o 'aku amu, ma na ngwae fafarongo nau ki, kira saiana ne'e 'oko asunga'i nau ma'i. ²⁶ Nau ku fa'arongo kira na'a 'ani'o. Ma nau ku sasi funifara'a go'o 'aku ana, fasi 'iri ne'e alafe'anga 'oe fuaku ka tua logo saena maurilada, ma nau'a bore, nau ku tua neketa'i logo fa'inida saena maurilada.”

18

Kaida'i kira daua sa Jesus

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; Luke 22:47-53)

¹ Buri 'ana sa Jesus nia fo'o ka sui na'a, nia'a fa'inia na fafarongo nia ki, kika leka kwau, ma kira ka to'ofolo ana dodo kira saea 'ani Kidron. Ma kira leka kwau 'uana kula ne'e na o'ola 'i 'ai ki nia ana. ² Ma sa Judas, na ngwae ne'e ke ba'a 'olosaea sa Jesus fuana malimae nia ki, nia sai na'a ana na kula ne'eri. Sulia kaida'i 'oro sa Jesus fa'inia na fafarongo nia ki, kira 'idufa'i leka leka 'i ne'eri. ³ Nia ne'e sa Judas ka

dautala'ia kwau ngwae ana ofo'a ki fa'asia Rom fa'inia na ngwae ne'e kira folo kalia na Luma Abu God. Na fata abu doe ki, ma na Farasi ki ne'e, kira asunga'inida kwau. Aia, na ngwae ne'e kira leka ma'i ki, kira dau ana na unu ki, ma na ra'unga fuana fu'anga ki. ⁴ Ma sulia sa Jesus nia saiana ka sui na'a ru ne'e ke ba'a dao ana ki, nia ka fali kwau 'usida, ma ka saefiloda ka 'uri, "Tai ne'ana kamu lulu 'uana?"

⁵ Kira olisia kira ka 'uri, "Kaimili lulu 'uana sa Jesus, na ngwae ba fa'asia 'i Nasaret."

Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Nau nini'a na'a."

Aia, ma sa Judas na ngwae ba nia tala'ida kwau siana sa Jesus, nia ka uu logo 'i ne'eri fa'inida. ⁶ Ana kaida'i sa Jesus nia fata 'uri, "Nau nini'a na'a," na ngwae ne'eri ki kira dudufa'i buri, ma kira ka 'asida 'i ano. ⁷ Sui sa Jesus ka saefilo kira la'u ka 'uri, "Tai ne'e kamu lulu 'uana?"

Ma kira ka 'uri la'u, "Kaimili lulu 'uana sa Jesus, na ngwae ba fa'asia 'i Nasaret."

⁸ Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Nau ku saea ka sui na'a fuamu'a, 'Nau'a nini'a na'a.' Sulia nau'a nini'a na'a ne'e kamu lulu nau ma'i 'una'eri, 'irai kamu ke ala'ania na ngwae ne'e ki kike leka 'ada." ⁹ Sa Jesus ka saea ru ne'eri 'iri ka fa'amamana tae ne'e nia saea ka sui na'a ma'i suli kira, ba nia fata 'uri, "Ma'asi 'ae, noa'a ta ngwae ana ngwae nau ki ne'e 'oko kwateda fuaku ki kika funu."

¹⁰ Ma sa Simon Peter ka to'lo ana ta'i sele ni ofo'a, nia ka tara, ma ka kwa'i 'ani, ma ka kwa'i muusia alinga 'olo'olo ana na ta'i ngwae rao na 'ingata'i fata abu. Na ngwae rao ne'eri satana

sa Malakas. ¹¹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Peter, “'Oke olita'inia 'amu na sele ni ofo'a ne'ana 'i fuila! 'Uri ma 'oko fia fasi noa'a nau kusi ru'u saena kaida'i ana nonifii'anga ne'e Ma'a nau kwatea fuaku?”

Kira tala'ia sa Jesus siana sa Anas

¹² Sui na ngwae folo ki, ma na ngwae ana ofo'a ki, fa'inia na ngwae fa'ina'ona'o ki, kira daua sa Jesus, ma kira ka firi fafia ro lima nia ki. ¹³ Ma kira ka eta tala'ia kwau sa Jesus siana sa Anas, sulia nia ne'e funga sa Kaeafas, na 'ingata'i fata abu ana fa'i ngali ne'eri. ¹⁴ Ma sa Kaeafas ba saea fuana ngwae fa'ina'ona'o kira Jiu ki 'uri, “Nia le'a go'o fuana ta'i ngwae ke mae, fasi 'iri noa'a kira kasi saungia ngwae ki ta'ifau.”

Sa Peter tofea sa Jesus

(Matthew 26:69-70; Mark 14:66-68; Luke 22:55-57)

¹⁵ Sa Simon Peter fa'inia ta'i fafarongo la'u, kera ka leka sulia sa Jesus. Ma na ruana fafarongo, na 'ingata'i fata abu ne'eri nia sai le'a ana. Ma na ruana fafarongo nia ka leka donga buri na'a ana sa Jesus, leleka ka tua ma'i saena labata ana luma na 'ingata'i fata abu. ¹⁶ Sa Peter nia uu go'o 'ana ma'i 'i maa. Sui na ruana fafarongo nia ka ru'u kwau 'i maa, ma ka fata fuana kini ne'e nia folo 'afia na sinamaa, fasi 'iri ka tala'ia ma'i sa Peter saena. ¹⁷ Ana kaida'i sa Peter ka ru'u ma'i, na kini ne'e ka fata 'uri fuana, “Sali 'ae'o ta ngwae logo ana fafarongo na ngwae ne'e kira ngalia ma'i taka nini'a!”

Sa Peter ka olisia ka fata 'uri, “Nau'a noa'a!”

18 Sulia kaida'i ne'eri kaida'i ana un'i gwari'a, ne'e ngwae rao ki fa'inia na ngwae folo ki, kira ka ukua na mafula 'i leleo, ma kira ka uu 'ada kalia, ma sa Peter ka uu logo fa'inida 'i ne'eri, ma ka rara logo 'ana.

*Na 'ingata'i fata abu ka saefiloo sa Jesus
(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; Luke 22:66-71)*

19 Na 'ingata'i fata abu ka saefiloo sa Jesus ka 'uri, “Tai fa'ida ne'e na fafarongo 'oe ki? Ma na tae ki ne'e 'oko fa'amanatada 'ani?”

20 Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Nau ku ala'a sulia ru ki ta'ifau fuana na ngwae ki 'iri kira ka rongoa ta'ifau. Noa'a nau kusi sofonga'inia go'o ta ru, kaida'i nau ku fa'amanata na ngwae ki. Nau ku sasia ru ne'eri ana asoa ki saena luma fuana fo'onga'a ki, ma 'i saena na Luma Abu God 'i ne'e, fasi 'iri ana kaida'i ngwae ki kira fiku ma'i, kira ka rongoa. Ma noa'a nau kusi fata ago go'o 'ani ta ru. 21 Fa'uta ne'e 'oko saefilo nau 'una'eri? 'Oke saefiloo lala 'amu na ngwae ne'e kira rongoa na ru ne'e nau ku saea fuada ki. Kira ne'e saiana na ru ne'e nau ku saea fuada ki.”

22 Kaida'i sa Jesus ka fata go'o 'una'eri, ta'i ngwae ana ngwae folo ki ka leka ma'i, ma ka fidalia, ma ka fata 'uri, “Fa'uta ne'e 'oko fata 'una'eri fuana 'ingata'i fata abu kwa?”

23 Sa Jesus ka olisia kwau ka 'uri, “Di'ia nau ku saea ta ru ne'e nia rora, 'oke saea na'a ru ne'e nau ku rora ana. Ma di'ia noa'a nau kusi saea go'o ta ru rora, fa'uta ne'e 'oko fidali nau kwa?”

24 Buri 'ana na ru ne'e sa Anas ka kwatea na'a kwau sa Jesus siana sa Kaeafas, na 'ingata'i fata abu. Ma na limana kira firi 'ua fafia.

Sa Peter tofea la'u sa Jesus

(Matthew 26:71-75; Mark 14:69-72; Luke 22:58-62)

25 Ma kaida'i sa Peter nia uu, ma ka rarangia 'ua 'ana nonina, na ngwae ne'e kira uu 'i ne'eri fa'inia, kira ka fata 'uri fuana, "Oe ta ngwae ana fafarongo na ngwae nini'a kira matalanga'inia nini'a?"

Ma sa Peter nia tofe, ma ka fata 'uri, "Noa'a liu, nau'a noa'a!"

26 Ma ta'i ngwae ana ngwae rao 'ingata'i fata abu ka tua logo 'i ne'eri. Na ngwae ne'e nia'a na ngwaefuta fa'inia na ngwae rao ba sa Peter nia kwa'i muusia na alingana, ma nia ka fata 'uri, "Iu! Kaida'i ba kira daua sa Jesus saena o'ola baera, nau ku lisi'o fa'inia."

27 Ma sa Peter ka fata 'uri, "Noa'a! Noa'a la'u nau'a bani'a." Ana kaida'i ne'eri go'o na karai ka angi na'a.

Kira tala'ia kwau sa Jesus siana sa Paelat

(Matthew 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; Luke 23:1-5)

28 Ma ana la'a bilabila 'i 'ofodangi, kira ka tala'ia kwau sa Jesus fa'asia luma sa Kaeafas, kira ka tala'ia 'uana saena luma sa Paelat, na ngwae gwaunga'i ana kula ne'eri. Kaida'i ne'eri, ngwae fa'ina'ona'o Jiu ki kira uu go'o 'ada kwau 'i maa, sulia di'ia kira ru'u saena luma ngwae ne'e nia noa'a la'u na ngwae Jiu, kira fia fasi kira ke ba'a sua 'i na'ona God. Ana

kaida'i ne'eri, kira oga kira ka tua sikasika masia 'anilana na Fanga'a ana Daofa'i Liu'a. ²⁹ Ma sa Paelat ka ru'u kwau fuada 'i maa, ma ka saefilo 'uri, "Ru fa'uta ne'e kamu giosia 'ani ngwae ne'e fuana matalanga'ilana?"

³⁰ Kira olisia kira ka fata 'uri, "Ngwae ne'e nia sasia na ru ta'a ki nini'a kami ka tala'ia ma'i siamu. Di'ia noa'a, nia 'afita'i kami ka tala'ia ma'i siamu."

³¹ Sa Paelat ka fata 'uri fuada, "Di'ia ni 'irai, mulu tala'ia kwau, kamu ka matalanga'inia sulia na tae ne'e taki kamu ki saea."

Kira ka fata 'uri, "Na taki kamu ki 'i Rom ne'e kami tua olofana, nia lusia noa'a kami kasi saungia ta ngwae." ³² Nia 'una'eri, fasi 'iri ka fa'amamana tae ki ba sa Jesus nia saea ka sui na'a sulia na maelana. Sulia na ngwae fa'asia 'i Rom ki, kira saungia na ngwae ki ana na 'ai rara folo.

³³ Sa Paelat ka oli la'u 'uana saena na luma nia, ma ka saea ma'i sa Jesus siana, ma ka saefiloa ka 'uri, "Uri ma 'ae'o ne'e na ngwae tatalafa'a na ngwae Jiu ki kwa?"

³⁴ Ma sa Jesus ka saefiloa kwau ka 'uri, "Uri ma na saefilo'anga ne'e nia leka ma'i fa'asi'o talamu, nama ti ngwae ne'e kira fa'arongo 'oe suli nau?"

³⁵ Ma sa Paelat ka fata la'u ka 'uri, "Nau'a noa'a la'u na ngwae Jiu nini'a! Na ngwae 'oe ki, ma na fata abu doe ki ne'e talada nini'a, kira tala'i 'oe ma'i siaku. Na tae ta'a ne'e 'oko sasia?"

³⁶ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Na 'inoto'anga nau noa'a la'u saena magalia ne'e. Ma di'ia

na 'inoto'anga nau ne'e ru saena magalia, na ngwae nau ki kira ka fu'a usi nau fa'asia na kwatelaku fuada na ngwae fa'ina'ona'o 'i Jiu ki. Na 'inoto'anga nau, noa'a la'u na ru 'i saena magalia ne'e go'o."

³⁷ Ma sa Paelat ka saefloa ka 'uri, "Uri ma lae'o ta ngwae tatalafa'a nini'a?"

Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Ae'o ne'e loko saea nau'a na tatalafa'a. Nau ku futa, ma nau ku dao ma'i saena na magalia ne'e fuana ta'i ru go'o, fuana nai ala'a sulia na ru mamana. Ma sa tai ne'e ka oga na ru mamana, nia ro'o suli nau."

³⁸ Sui sa Paelat ka saefloa la'u ka 'uri, "Uri ma na tae ne'e mamana'anga kwa?"

*Kira matalanga'inia sa Jesus fuana mae'a
(Matthew 27:15-31; Mark 15:6-20; Luke 23:13-25)*

Ma sa Paelat ka oli la'u 'i maa siana ngwae ki, ma ka fata 'uri fuada, "Noa'a nau kusi dao go'o to'ona ta ta'anga'a ana na ngwae ne'e.

³⁹ Bore ma sulia na falafala kamu, nai ba'a logea ta'i ngwae fuamu'a ana kaida'i ana Fanga'a ana Daofa'i Liu'a. 'Uri ma kaumulu oga nai logea na ngwae tatalafa'a Jiu ki fuamu'a?"

⁴⁰ Ma kira ka 'ada kokolada kira ka fata 'uri, "Noa'a! Na ngwae ne'e noa'a 'oe kosi logea! Kaimili oga 'oke logea ma'i sa Barabas!" Aia, sa Barabas nia'a na ngwae fofolo bili.

19

¹ 'Una'eri go'o sa Paelat ka kwatea na'a sa Jesus fuana na ngwae ana ofo'a ki, ma ka saea

kira ka ulasia. ² Ma kira ka 'ereana na 'eregwau 'ani na kwalo ngarangara'a, ma kira ka alua ana gwauna sa Jesus. Sui kira ka fa'aru'ufia 'ani na ifi meo borabora'a, di'ia ta ngwae tatalafa'a. ³ Sui kira ka leka ma'i siana, ma kira ka 'uri, "Ae'lo ne'e na tatalafa'a ngwae Jiu ki." Ma kira ka fidalia.

⁴ Ma sa Paelat ka ru'u la'u kwau siana ngwae 'oro ne'e kira fiku ki, ka fata 'uri, "Nai ba'a ngalia ma'i na ngwae ne'e siaumulu, fasi 'iri muke saiana ne'e noa'a nau kusi lisia go'o ta ta'anga'a ana nia'a." ⁵ Sui, sa Jesus ka ru'u ma'i 'i maa, ma ka ru'ufia na 'eregwau ana kwalo ngarangara'a, ma na ifi meo borabora'a. Ma sa Paelat ka fata 'uri fuada "Lisia basi na ngwae ne'e!"

⁶ Ma ana kaida'i fata abu doe ki, ma na ngwae ne'e kira folo 'usia na Luma Abu God, kira lisia, kira fi'i ako doe la'u, ma kira ka 'uri, "Oke saungia! Foto'ia ana 'ai rara folo!"

Sa Paelat ka fata 'uri, "Di'ia 'una'eri, kamu ka ngalia, ma muke foto'ia ana 'ai rara folo. Osi'ana noa'a nau kusi dao go'o to'ona ta ta'anga'a ana nia'a."

⁷ Na ngwae ki kira ka fata 'uri fuana sa Paelat, "Kaimili to'o ana na taki fuana ngwae 'uri nia ka mae, osi'ana nia saea nia'a na Ngela God."

⁸ Kaida'i sa Paelat nia rongoa ru ne'e, nia ka ma'u liu liufia na'a 'i na'lo. ⁹ Ma nia ka oli la'u 'i luma ka saefiloa sa Jesus ka 'uri, "Ae'lo ngwae fa'asia 'i fai nini'a kwa?"

Ma sa Jesus noa'a kasi saea go'o ta ru. ¹⁰ Sa Paelat ka fata la'u 'uri fuana, "Uri ma noa'a 'oe kosi oga go'o ala'anga fa'i nau? Noa'a

'oe kosi sai go'lo ana ne'e, nau ku to'lo ana na ngasingasi'anga fuana saelana kike loge'lo, nama di'ia noa'a, kira ka saungi'lo ana 'ai rara folo?"

¹¹ Sa Jesus ka olisia ka fata 'uri, "Nia mamana 'oko to'lo ana ngasingasi'anga fuana 'oke sisi 'una'eri aku. Bore ma God go'lo ne'e nia kwatea na ngasingasi'anga ne'eri fuamu. Nia ne'e na ngwae nini'a nia kwate nau fuamu, nia sasia na ru ne'e ta'a ka tasa ka liufia na ru 'oko sasia."

¹² Ana kaida'i sa Paelat nia rongoa fatalana sa Jesus, nia ka lulu 'uana ta masikwa'a ne'e nia ka sasia fasi 'iri ke logea. Bore ma na Jiu ki, kira ako doe kira ka 'uri, "Di'ia 'oko logea ngwae ne'e, noa'a 'oe kosi bali fa'inia na tatalafa'a 'i Rom. Osi'ana di'ia ta ngwae saea nia ne'e na tatalafa'a, nia su'usia na ngwae tatalafa'a 'i Rom."

¹³ Kaida'i sa Paelat nia rongoa na ala'anga ne'eri ki sui, nia ka tala'ia kwau sa Jesus 'i maa, ka tua ana kula ana kwai matalanga'inga 'i saena na ma'e luma ne'e kira saea 'ani "Tatafe'e fau," ma na ala'anga Jiu ne'e "Gabata." ¹⁴ Ma kaida'i ne'eri, na asoa ana sisi aka'u 'anga na fa'i asoa na'ona Fanga'a ana Daofa'i Liu'a, ma nia karangi tofonga'i asoa na'a. Ma sa Paelat ka fata 'uri fuana na ngwae ki, "Lisia basi na ngwae tatalafa'a kamu."

¹⁵ Ma na ngwae ki kira ri, kika fata 'uri, "Saungia! Saungia! Foto'ia 'ana 'ai rara folo!"

Sa Paelat ka saefiloda la'u ka 'uri, "Uri ma kamu oga nai foto'ia na ngwae tatalafa'a kamu ana 'ai rara folo?"

Ana kaida'i ne'eri, na fata abu doe ki olisia kika 'uri, "Nia'a noa'a la'u na ngwae tatalafa'a

kami. Ta'i ngwae tatalafa'a ne'e 'i Rom go'lo ne'e na gwaunga'i kami!"

¹⁶ Ma sa Paelat ka kwatea sa Jesus fuana na ngwae ana ofo'a ki, fasi 'iri kike foto'ia ana 'ai rara folo.

*Kira foto'ia sa Jesus ana 'ai rara folo
(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; Luke 23:26-43)*

Ma kira ka tala'ia na'a kwau sa Jesus. ¹⁷ Ma nia ka leka ka ngalia na 'ai rara folo nia talana 'uana na kula ne'e kira saea 'ani 'i Golgota ana ala'anga ngwae Jiu. (Na fadalana satana kula ne'eri ne'e "Na Lasi Ngwae.") ¹⁸ Ma 'i ne'eri kira ka foto'ia ana 'ai rara folo. Ma na ro ngwae ki logo ne'e kira foto'ida 'i ne'eri, ta'i ngwae ana bali mauli ma ta ngwae ana bali 'olo'olo, ma kira ka foto'ia sa Jesus ana 'ai rara folo ne'e uu 'i safitadarolo. ¹⁹ Ma sa Paelat ka keresia na ala'anga, ma kira ka alua 'i gwauna 'ai rara folo sa Jesus. Na ala'anga ne'eri ki nia keresia ka 'uri, "SA JESUS FA'ASIA 'I NASARET, NA NGWAE TATALAFA'A JIU KI." ²⁰ Kula ne'e kira alua na 'ai rara folo ne'e kira foto'ia sa Jesus ana, noa'a kasi teo tau go'lo fa'asia 'i Jerusalem. Ma na ngwae 'oro ana Jiu ki kira to'omani ala'anga ne'e. Ma na ala'anga ne'e kira ka keresia logo 'ani uulu ala'anga matamata ki. Ala'anga ngwae Jiu ki, ala'anga ngwae Rom ki, ma na ala'anga ngwae Grik ki logo. ²¹ Ma na fata abu doe ki, kira ka fata 'uri fuana sa Paelat, "Noa'a 'oe kosi keresia la'u na 'Tatalafa'a Jiu ki!' Bore ma 'oke keresia lala 'uri, 'Nia 'ana talana ne'e nia fata 'uri, nau'a na ngwae tatalafa'a fuana ngwae Jiu ki.' "

²² Sui sa Paelat ka olisida ka fata 'uri, “Tae ne'e nau ku keresia ka sui na'a, nia ka teo na'a 'ana 'una'eri.” ²³ Ma 'i buri 'ana na ngwae ana ofo'a ki kira foto'ia sa Jesus ana 'ai rara folo ka sui, kira ka ngalia na ifi nia ki, ma kira ka daro'ia 'ani na fai bali'i ru ki fuana na fai ngwae ne'eri ki. Ma na to'ongi fafo doe nia, ne'e noa'a ta lado'a ana tailana, ma kira usu la'ula'u go'o 'ada ana. ²⁴ Ma na ngwae ni ofo'a ki kira ka fata 'uri fuada kwailiu, “Noa'a kulu kasi gasia fa'alia la'u na ifi ne'e. Kulu daisi 'uana, di'ia sa tai ne'e daisi ka dao siana, nia ne'e ke ngalia.” Nia ka 'una'eri fasi 'iri ka fa'amamana na Kerekere'a Abu ba nia 'uri, “Kira daro'ia na'a ifi nau ki fuada, ma kira ka daisi 'uana to'ongi fafo doe nau.” Na ru ne'e ki na ngwae ni ofo'a ki ne'e kira sasia.

²⁵ Na te'a sa Jesus, ma na ai kini futa te'a sa Jesus, ma 'i Mary 'afe sa Klopas, fa'inia 'i Mary kini fa'asia 'i Magdala ne'e kira uu 'i 'aena na 'ai rara folo sa Jesus. ²⁶ Ma na fafarongo ba sa Jesus nia alafe fuana, nia uu logo 'i ne'eri fa'inia te'a sa Jesus. Kaida'i sa Jesus nia lisia te'a nia fa'inia na fafarongo ne'e nia alafe fuana kera uu karangia, nia ka fata 'uri fuana te'a nia, “Te'asi 'ae, na ngela 'oe ne'ana na'a.” ²⁷ Sui, nia ka fata 'uri la'u fuana na fafarongo ne'eri, “Na te'a 'oe ne'ana na'a.” Ma ka tala'ae ana agi asoa ne'eri, na fafarongo ne'eri ka tala'ia na'a te'a sa Jesus 'uana luma nia 'iri nia ka tagi sulia.

Maelana sa Jesus

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; Luke 23:44-49)

28 'I buri 'ana ru ne'e ki sui, sa Jesus saiana ne'e na rao'a nia ki, ni'i sui ta'ifau na'a. Ma nia ka fata 'uri, "Nau ku silikwa'u" 'iri ka fa'amamana na ala'anga saena Kerekere'a Abu.✧

29 Ma ana kula ne'eri, kira alua ta'i dako ne'e fungu 'ani waen 'afae. Ma kira ngalia ta'i lumulumu asi, ma kira ka taufia saena dakoli waen ne'e, sui kira ka alua 'i maana na ma'e 'ai kira saea 'ani "hisop," sui kira ka kwatea 'uana maana ngiduna sa Jesus. 30 Ana kaida'i sa Jesus nia kwa'ufia ka sui, nia ka fata 'uri, "Nia sui na'a." Buri 'ana nia saea ala'anga ne'eri ki ka sui go'lo, na gwauna ka gwautoli na'a, ma nia ka mae na'a.

Kira labua kakarona sa Jesus 'ani sua

31 Ma 'i buri 'ana ru ne'e ki sui, ngwae fa'ina'ona'lo Jiu ki kira leka ma'i, ma kira ka saefiloa sa Paelat 'iri ke ala'ania fuana ngwae ni ofo'a ki kike leka, ma kike 'oia na'a 'aena na uulu ngwae ne'e kira foto'lida ana 'ai rara folo ki, fasi 'iri kike mae 'ali'ali. Sulia kira oga kike lafua na'a nonida fa'asia na 'ai rara folo ki ana fa'i asoa ne'eri. Sulia fa'i asoa ne'e na fa'i asoa fuana sasi aka'u 'anga Jiu ki masia asoa ana Sabat. Ma noa'a kira kasi oga ne'e ngwae mae ki kira ka daukulukulu ana 'ai rara folo ana Sabat asoa ana mamalo'anga. Sulia ne'e Sabat ne'eri nia na asoa 'inoto'a Jiu ki. 32 Ma na ngwae ana ofo'a ki kira leka ma'i, kira ka 'oia 'aena ro ngwae ba kira foto'lida ki ana 'ai rara folo. 33 Bore ma kaida'i kira

✧ 19:28 Sam 69:21

dao ana sa Jesus, kira ka lisia nia mae ka sui na'a. Nia ne'e, noa'a kira kasi 'oia la'u na 'aena sa Jesus. ³⁴ Sui ka 'una'eri bore 'ana, ta'i ngwae ada ne'e nia oga ka fa'amamana le'a ana, nia ka ngalia na ma'e sua, ma ka labua 'ani 'i kakarona sa Jesus. Ma kira ka lisia na'a 'abu ma na kafo ka afe ma'i. ³⁵ Nau ku lisia ru ne'eri, ma nau ku ala'a sulia, fasi 'iri kamu ta'ifau muke fa'amamana logo. Na ru ne'e nau ku saea nia mamana, ma nau ku saiana na fatalaku nia mamana logo. ³⁶ Ma ru ne'eri ki ka 'una'eri, fasi 'iri ka fa'amamana Kerekere'a Abu ba nia fata 'uri, "Ta'i suli bore ana noa'a 'iri ma'oi go'o."☆
³⁷ Ma ta bali Kerekere'a Abu logo nia 'uri, "Na ngwae ki kike ba'a bubungia na'a ngwae ne'e, kira labua na nonina."☆

*Kira alua nonina sa Jesus saena kilu gwa'u
 (Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; Luke 23:50-56)*

³⁸ Ma 'i buri 'ana ru ne'eri ki, sa Josef na ngwae fa'asia 'i Arimetea, nia leka ma'i ka gania sa Paelat 'uana nonina sa Jesus, fasi 'iri kike ngalia. Sa Josef ba, nia ta ngwae ana fafarongo sa Jesus ki logo, bore ma nia ago na'a, osi'ana nia ma'u 'ani na ngwae fa'ina'ona'o Jiu ki. 'Una'eri sa Paelat ka ala'ania, ma nia ka leka ma'i ka ngalia. ³⁹ Ma sa Nikodimas ba nia leleka ma'i siana sa Jesus saena rodo 'i na'o ba, nia ka leka fa'inia sa Josef, ma ka ngalia uulu akwala kilo 'ana ru moko le'a ki fuana alulana fa'inia nonina ngwae mae. Na satana ru ne'e "Mira,"

☆ **19:36** Eksodas 12:46; Nambas 9:12; Sam 34:20 ☆ **19:37**
 Sekaraea 12:10

fa'inia “Alos.” ⁴⁰ Ro ngwae ne'e ki, kera ka ngalia nonina sa Jesus, ma kera ka buta 'ani 'aba ifi kwao le'a fa'inia na ru moko le'a ne'eri ki. Kira sasia ru ne'e sulia falafala Jiu ki ana sasi aka'u 'anga ana ngwae mae ki fuana alulana saena kilu gwa'u. ⁴¹ Ma ta'i o'ola nia teo karangia kula ne'e kira saungia sa Jesus ana. Ma ta'i faoda fuana alulana nonina ngwae mae ki teo logo ana kula ne'eri. Ma na faoda ne'eri ne'e ru faolu go'o 'ana, noa'a kira kasi alua 'ua ta ngwae 'i saena. ⁴² Ma ana kaida'i ne'eri fa'i asoa kira Jiu ki fuana sasi aka'u 'anga masia na Sabat asoa ana mamalo'anga. Ma fa'i asoa Sabat nia karangi na'a. Ma ro ngwae ne'eri ki, kera leka, kera ka alua nonina sa Jesus 'i saena faoda ne'eri, sulia nia teo karangi go'o 'ana.

20

Sa Jesus nia tata'e fa'asia na mae'a

(Matthew 28:1-8; Mark 16:1-8; Luke 24:1-12)

¹ I 'ofodangi ana na Sande kaida'i rodo'a 'ua, 'i Mary fa'asia 'i Magdala ka leka 'i maana na faoda, ma ka lisia na fau ba kira alua bokota na maana, nia abuli ka sui na'a. ² Ma nia ka lalili 'ali'ali siana sa Simon Peter, ma na fafarongo ba sa Jesus nia alafe fuana, ma ka fata 'uri fuadaro'o, “Ti ngwae kira ngalia na'a na nonina na Aofia fa'asia na faoda baera, ma kami ka kina na'a 'i fa'i ne'e kira alua ana.”

³ Sui sa Peter ma na fafarongo baera, kera ka leka na'a 'uana na faoda gwa'u ne'eri. ⁴ Ma kera ka lalili ta'ifau, ma na fafarongo ne'eri ka lalili 'ali'ali ka liufia sa Peter, ma ka eta dao 'i maana

na faoda 'i na'lo. ⁵ Ma nia ka oro oro, ma ka lisia na ifi kwao ba kiri ta'ifau, ma noa'a nia kasi ru'u go'lo 'i saena. ⁶ Ma sa Simon Peter ka dao ma'li 'i buri, ma ka leka daofa'i liu na'a 'uana 'i saena na faoda ne'eri. Nia ka lisia na ifi kwao ba kiri ni'li teo go'lo 'ani 'i ne'eri, ⁷ fa'inia na 'aba ifi ba kira buta 'ani gwauna sa Jesus. Na 'aba ifi ne'eri noa'a kasi teo go'lo fa'inia na 'aba ifi kwao ne'eri ki, bore ma nia boliboli'a 'ana, ma nia ka teo na'a 'ana ta'ifilia. ⁸ 'Una'eri mala na ngwae eta dao maana na faoda ka fi'li ru'u logo kwau 'i saena. Nia ka lisia, ma ka fa'amamana ana. ⁹ Ma noa'a kera'a kasi sai 'ua ana na Kerekere'a Abu ba saea fasi nia ke ba'a mauri la'u fa'asia na mae'a. ¹⁰ Ma 'i buri 'ana ru ne'e, na ro fafarongo ne'eri ki, kera ka oli na'a adaro'lo.

*'I Mary fa'asia 'i Magdala nia lisia sa Jesus
(Matthew 28:9-10; Mark 16:9-11)*

¹¹ Ma 'i Mary ka uu 'ua 'i maana faoda, ma ka angi go'lo 'ana. Ma ana kaida'i nia angi 'ana, nia oro oro ka lia kwau saena faoda gwa'u. ¹² Ma nia ka lisia na ro 'ainsel ki, kera ru'ufia ifi kwao ki. Ma na ro 'ainsel ne'eri ki, kera tua ana kula ne'e nonina sa Jesus teo teo ana 'i na'lo, ta ai ana kula ne'e gwauna teo ana, ma ta ai ana kula ne'e 'aena teo ana. ¹³ Na ro 'ainsel ne'eri ki, kera ka saefilo 'uri ana 'i Mary, "Kini ne'e 'ae, 'uri ma 'oko angi 'uana tae nini'a kwa?"

Ma nia ka olisidaro'lo ka 'uri, "Na nonina na Aofia nau ne'e kira ngalia fa'asia 'i ne'e, ma nau ku kina 'i fa'li la'u ne'e kira alua ana."

¹⁴ Ma 'i buri 'ana nia fata 'una'eri ka sui, nia ka kakari abula, ma ka lisia ta'li ngwae nia uu go'lo 'ana, ma noa'a nia kasi lia saiana go'lo ne'e

na ngwae ne'e nia'a sa Jesus. ¹⁵ Ma sa Jesus ka saefiloa ka 'uri, “Kini ne'e 'ae, fa'luta ne'e 'oko angi kwa? Ma sa tai ne'e 'oko lulu 'uana?”

Ma 'i Mary ka fia fasi nia'a na ngwae ne'e lia sulia na o'ola ne'eri. Ma nia ka 'uri fuana, “Ara'i kwa, di'ia 'oko ngalia kwau na nonina Aofia nau, nau ku oga 'oke fa'arongo nau 'ani 'i fa'i ne'e 'oko alua ana, fasi 'iri nai leka ku ngalia.”

¹⁶ Sui, sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Mary 'ae!”

Ma 'i Mary ka kakari abula, ma ka lia kwau, ma ka lia saiana, ma ka fata 'uri fuana, “'Oi Raboni 'ae!” Ma na fata'a ne'e “Raboni” ana ala'anga ngwae Jiu fadalana ne'e “Ngwae Fa'amanata.”

¹⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Noa'a 'oe kosi dau nau la'u, osi'ana nau kusi oli 'ua siana na Ma'a 'i langi. 'Oke oli siana na ngwaefuta nau ki, ma 'oko fa'arongoda, nau ku leka na'a siana Ma'a nau, ma na Ma'a kira. Nia ne'e na God nau, ma na God kira.”

¹⁸ Sui 'i Mary fa'asia 'i Magdala ka oli, ma ka fa'arongoa na fafarongo ki ne'e nia lisia na Aofia. Ma 'i Mary ka ala'a logo fuada sulia na ru ne'e sa Jesus nia saea fuana.

Na fafarongo ki lisia sa Jesus

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; Luke 24:36-49)

¹⁹ Ma 'i sa'ulafi ana na Sande, na fafarongo ki kira fiku 'i saena ta'i luma, ma kira ka fono 'usia na sinamaa ki. Ma kira ka sakisia logo na sinamaa ki, sulia kira ma'u 'ani na ngwae fa'ina'ona'o ana ngwae 'i Jiu ki. Ma sa Jesus ka sakatafa, ma ka uu 'i safitada, ma nia ka fata

'uri, “Na aroaro 'anga ka tua fa'i kamu.” ²⁰ Ma 'i buri 'ana ne'e nia saea na ala'anga ne'e, nia ka fa'ata'inia na'a ro lima nia ki ma na kakarona fuada. Ma na fafarongo ki kira ka saele'a liu ana kaida'i kira lisia na Aofia. ²¹ Ma sa Jesus ka fata 'uri la'u fuada, “Na aroaro 'anga ka tua fa'i kamu. Di'ia na Ma'a ba nia asunga'i nau ma'i, nau ku asunga'i kamu logo.” ²² Sa Jesus ka saea ala'anga ne'e, sui ka mangofi kira, ma ka fata 'uri, “Muke ngalia na Ano'i ru Abu. ²³ Di'ia kamu ke rufuanata ana ta'anga'a na ngwae ki, God ke ba'a rufuanata logo ada, ma na ta'anga'a kira ki ke aloge na'a fa'asida. Ma di'ia noa'a kamu kasi rufuanata ada, God bore noa'a kasi rufuanata logo ada, ma na ta'anga'a kira ki bore noa'a kasi aloge logo fa'asida.”

Sa Tomas lisia sa Jesus

²⁴ Ma ta'i ngwae ada na akwala ma ro fafarongo ne'eri ki ne'e satana sa Tomas ne'e kira saea logo 'ani na 'I'iu, noa'a nia kasi tua fa'inida ana kaida'i ne'e sa Jesus dao ana. ²⁵ Ma na fafarongo ne'e kira tua ki, kira ka fata 'uri fuana sa Tomas, “Kaimili lisia na'a na Aofia.”

Sui sa Tomas ka fata 'uri fuada, “Di'ia nau ku lisia mala na sibasiba baera ki 'i fuila na nila ki 'i limana, ma nau ku sama to'ona na sibasiba ne'eri ki 'ania limaku, ma nau ku alua na limaku 'i saena fuila na ma'e maala ba 'i kakarona tari, nau ku fi'i fa'amamana ana. Ma di'ia noa'a nau kusi sasia go'o 'una'eri, noa'a nau kusi fa'amamana go'o ana.”

²⁶ Ma ana fiuna fa'i asoa 'i buri, na fafarongo ba kiri kira fiku logo 'i saena na luma baera,

ma sa Tomas ka tua na'a fa'inida. Ma kira ka sakisi logo 'usia na sinamaa ki. Sui sa Jesus ka sakatafa ma'i, ma ka uu 'i safitada, ma ka fata 'uri, “Aroaro 'anga ka tua fa'i kamu.”

²⁷ 'Una'eri sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Tomas, “Tomas 'ae, 'oke alua na 'u'umu 'i ne'e saena limaku, ma 'oko lisia logo na ro lima nau ki. Sui 'oko taga ma'i na limamu, ma 'oko alua limamu 'i saena fuila ma'e maala ne'e 'i kakaroku. Noa'a 'oe kosi manata ruarua na'a, bore ma 'oko fa'amamana na'a!”

²⁸ Ma sa Tomas ka olisia ka 'uri, “'Oe na Aofia nau, ma na God nau.”

²⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “'Oko fa'amamana go'o 'amu, osi'ana 'oko lisi nau. Na 'oilaki'a fuana sa tai ne'e noa'a kasi lisi nau, bore ma kira fa'amamana go'o 'ada ana nau'a.”

³⁰ Na ru fa'anada'a 'oro ki ne'e sa Jesus ka sasi'i la'u 'i maana na fafarongo nia ki, bore ma noa'a nau kusi keresi'i go'o 'i saena buka ne'e.

³¹ Nau ku keresia na'a ru ne'e ki, fasi 'iri muke fa'amamana ana sa Jesus na'a ne'e na Christ, na ngwae ba God nia filia fuana 'afilana na ngwae ki, ma nia'a na'a ne'e na Ngela God. Ma sulia na fa'amamana 'anga kamu ana sa Jesus, muke to'o ana na mauri'a firi.

21

Sa Jesus nia dao tafanga'i la'u

¹ 'I buri 'ana ru ne'e, sa Jesus ka fa'ata'i la'u fuada na fafarongo nia ki 'i ninimana na 'osi 'i Galili.* Ma ru ne'eri ka fuli 'uri: ² Sa Simon

* **21:1** Taebirias ne'e ta sata logo fuana 'osi 'i Galili.

Peter, ma sa Tomas ne'e kira saea 'ani na 'I'iu, ma sa Nataniel na ngwae fa'asia 'i Kena saena aba'i kula 'i Galili, ma na ro ngela sa Sebedi ki, ma ta ro fafarongo la'u, kira fiku. ³ Ma sa Simon Peter ka fata 'uri fuada na ngwae ne'eri ki, “Nai leka dee i'a na'a 'aku.”

Ma kira saea fuana kira ka 'uri, “Kaimili oga logo mike leka ma'i fa'i 'oe.” Ma kira leka, kika ta'elia na'a gwa'i baru. Bore ma ana fa'i rodo ne'eri, noa'a kira kasi deea go'o ta ta'i gwa'i i'a.

⁴ Ma 'ofodangi kaida'i nia la'a na'a, sa Jesus ka uu na'a 'i ninimana na 'osi. Ma na fafarongo nia ki, noa'a kira kasi lia sai go'o ana.

⁵ Sui sa Jesus ka fata kwau fuada ka 'uri, “Kwaima nau kina 'ae, 'uri ma kaumulu deea ta i'a?”

Ma kira olisia kika 'uri, “Noa'a go'o!”

⁶ Ma nia ka fata 'uri, “Muke 'ui 'ania na furai kaumulu 'i bali 'olo'olo ana na gwa'i baru, ma kamu ke ba'a deea ti gwa'i i'a.” Ma kira ka ala 'ania na furai, ma ka 'afita'i liu na'a fuana lafulana ma'i, osi'ana na i'a ki 'oro liu.

⁷ Sui na fafarongo ba sa Jesus nia alafe fuana, ka fata 'uri fuana sa Peter, “Na Aofia lokoni'a!” Ma kaida'i sa Simon Peter nia rongoa na ru ne'e, nia ka toro 'ani na toro keta nia, osi'ana nia kanusua na toro nia, ma ka fa'asaka saena kafo, ma ka 'aranga 'uana 'i sara. ⁸ Ma na fafarongo ki kira ka leka na'a ma'i 'i sara 'ani na gwa'i baru. Ma kira ka tara na'a ma'i na furai ne'e fungu 'ani i'a, sulia kira noa'a kasi tua tau go'o fa'asia 'i sara, ka bolo go'o 'ana fa'inia ta'i talanga'i fa'i fali'a. ⁹ Ma kaida'i kira koso 'i sara, kira ka lisia

ta'i mafula nia nanao'a na'a fa'inia na i'a ki 'i saena fa'inia afu beret ki logo. ¹⁰ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Kamu ke ngalia ma'i ti gwa'i i'a ana na i'a ne'e kamu dee'e ki.”

¹¹ Sa Simon Peter ka leka kwau saena na gwa'i baru, ma ka tara ma'i na furai ne'eri 'i sara. Na furai ne'eri ka fungu 'ani na i'a doe ki ta'ifau go'o, ta'i talanga'i ma lima akwala ma uulu gwa'i i'a. Sui bore 'ana na i'a ka 'oro 'una'eri 'i saena na furai, na furai ne'eri noa'a kasi foga go'o. ¹² Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Leka ma'i, muka fanga 'aumulu.” Bore ma noa'a ta ngwae ada kasi saefilo go'o 'uri, “'Ae'o sa tai nini'a?” Osi'ana kira saiana go'o 'ada ne'e nia'a na Aofia. ¹³ Ma sa Jesus ka leka kwau ka ngalia na beret, ma ka kwatea fuana na fafarongo nia ki, ma ka sasi logo 'una'eri ana gwa'i i'a ki.

¹⁴ Na uula kaida'i na'a ne'e sa Jesus nia fa'ata'i fuana na fafarongo nia ki 'i buri 'ana ne'e nia tata'e fa'asia na mae'a ne'eri.

Sa Jesus fa'inia sa Peter

¹⁵ Ma kaida'i kira fanga ta'ifau ka sui na'a, sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Simon Peter, “Simon na ngela sa John 'ae, 'uri ma 'oko alafe fuaku, ka liufia na fafarongo ne'e ki ne'e kira alafe fuaku?”

Ma nia ka olisia ka 'uri, “'Iu, Aofia. 'Oko sai go'o 'amu ana ne'e nau ku alafe fuamu.”

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “'Oke lia sulia na kala sipsip nau ki.” ¹⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri la'u fuana ruana kaida'i, “Simon na ngela sa John 'ae, 'uri ma 'oko alafe fuaku?”

Ma nia ka olisia ka 'uri, “'Iu, Aofia. 'Oko saiana go'o 'amu ne'e nau ku alafe fuamu.”

Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana, “'Oke lia sulia na sipsip nau ki.” ¹⁷ Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri ana uula kaida'i, “Simon na ngela sa John 'ae, 'oko alafe fuaku?”

Ma sa Peter ka liadila na'a, sulia sa Jesus nia saefilo uulu ru na'a ana ka 'uri, “'Uri ma 'oko alafe fuaku?” Ma sa Peter ka fata 'uri fuana, “Aofia kwa, 'oko sai na'a ana ru ki ta'ifau, ma 'oko sai go'o 'amu ana ne'e nau ku alafe fuamu.”

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “'Oke lia sulia na sipsip nau ki. ¹⁸ Ru mamana nau ku saea fuamu, kaida'i 'oko 'alako ana, 'oko toro 'amu talamu, ma 'oko leka 'amu talamu ana kula ne'e 'oko oga leka'a 'uana. Bore ma ana kaida'i 'oke ba'a ngwaro, 'oke taga na'a limamu, ma ta ngwae matamata ne'e ka firi fafi 'oe, ma ka tala'i 'oe kwau 'uana kula ne'e noa'a 'oe kosi oga leka'a 'uana.” ¹⁹ Sa Jesus ka saea ru ne'e, fasi 'iri ka fa'ata'inia na mae'a ne'e sa Peter ke ba'a mae 'ani, ne'e ke fa'a'inoto'a nama God 'ania. Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana, “'Oke leka ma'i 'i buriku.”

²⁰ Ma sa Peter ka kakari abula, ma ka lisia na fafarongo ba sa Jesus nia alafe fuana. (Nia ngwae ne'e nia tua karangia sa Jesus ana kaida'i kira fanga, ma ka saefiloa 'uri, “Aofia 'ae, sa tai ne'e ke ba'a 'olosae'o, ma ka kwate'o fuana na malimae 'oe ki?”) ²¹ 'Una'eri ana kaida'i sa Peter lisia, nia ka saefiloa sa Jesus ka 'uri, “Aofia kwa, tae mo ne'e fuana na ngwae ne'e?”

²² Sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Si di'ia nau ku oga na ngwae ne'e ke mauri 'ana, leleka ka dao ana kaida'i nau ku oli ma'i, nia noa'a la'u na 'abera

'anga 'oe ne'eri'a. Ma 'oko leka lala ma'i 'amu sul'i nau.”

²³ Aia, na ala'anga ka talofia na'a na fafarongo sa Jesus ki. Kira saea na fafarongo ne'eri noa'a nia kasi mae. Bore ma sa Jesus noa'a kasi saea la'u ne'e na ngwae ne'e noa'a kasi mae. Nia fata go'o 'ana 'uri ba, “Si di'ia nau ku oga na ngwae ke mauri 'ana, leleka ka dao ana kaida'i nau ku oli ma'i, nia noa'a la'u na 'abera 'anga 'oe ne'eri'a.”

Ala'anga 'isi ki

²⁴ Ma na fafarongo ne'e sa Peter ka saefiloa sa Jesus sulia, nia'a go'o ne'e ala'a sulia ru ne'e ki ta'ifau, ma ka keresia. Ma kaimili saiana na ru ne'e nia fata sulia, nia mamana na'a.

²⁵ Sa Jesus sasia ru 'oro liu ki la'u. Ma di'ia kira kerekere sul'i ta'ifau, nau ku fia sali ne'e na magalia ne'e bore, noa'a kasi bolo fuana dau'a fafia na buka ki ne'e kira keresia ru ne'eri ki 'i saena.

**Fau Alanga'inga Faolu Ana Ala'anga
Kwara'ae
The New Testament and Genesis in the Kwara'ae
language of the Solomon Islands
Niu Testament na Stat long langguis Kwara'ae**

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwara'ae

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 19 Aug 2021

100e8c4b-3c10-5adf-8b7e-9b5cdcfb9b38